

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2023

Zuzana Kutinová

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Společné znaky judaismu a náboženské společnosti
„Svědkové Jehovovi“ se zřetelem k území České
republiky**

Bakalářská práce

Autor práce: Zuzana Kutinová

Studijní program: Judaistika – Filozofie v kontextu židovské a křesťanské tradice

Vedoucí práce: ThDr. Ivan Kohout, Th.D.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. srpna 2023

Zuzana Kutinová

Bibliografický záznam

KUTINOVÁ, Zuzana. *Společné znaky judaismu a náboženské společnosti „Svědkové Jehovovi“ se zřetelem k území České republiky*. Praha, 2023. 89 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta, Vedoucí práce ThDr. Ivan Kohout, Th.D.

Rozsah práce: 89 str.

Abstrakt

Tato práce je zaměřena na zkoumání společných znaků mezi náboženskou společností Svědkové Jehovovi a judaismem na území České republiky. Nejprve se věnuje historickému vzniku samotné náboženské společnosti a jejím kořenům na našem území. Dále strukturu a fungování této organizace a událostem druhé světové války, které příslušníkům obou zkoumaných vyznání přinesla mnoho utrpení. Poté sleduje podobnosti mezi tradicemi a zvyky a s tím spojeným způsobem života. Na závěr zkoumá vlastní vnímání vztahu členů náboženské společnosti Svědků Jehovových k judaismu. K tomuto účelu jsou použity kvalitativní rozhovory se stávajícími i s bývalými členy a kvantitativní dotazníky, které byly předány členům v jednotlivých sborech. Terénní výzkum byl proveden ve sborech náboženské společnosti Svědků Jehovových a to konkrétně ve sboru v Benešově a na území hlavního města Prahy.

Abstract

This thesis is focused on the research of common features between the religious society of Jehovah's Witnesses and Judaism in the Czech Republic. First, it deals with the historical origin of the religious society itself and its roots in our country. Subsequently, the thesis deals with the structure and functioning of this organization and with the events of World War II, which brought much suffering to its members and to Jewish people. It then traces the similarities between traditions and customs and the associated way of life. Finally, it examines the self-perception of the relationship of members of the Jehovah's Witnesses religious society to Judaism. For this purpose, qualitative interviews with current and former members and quantitative questionnaires administered to members in each congregation are used. The field research was conducted in the congregations of the Jehovah's Witnesses religious society, specifically in the congregation in Benešov and in the territory of the capital city of Prague.

Klíčová slova

Svědkové Jehovovi, Náboženská hnutí, Judaismus, Židé, Holocaust, Víra, Strážná Věž, Denominace, Společné znaky

Keywords

Jehovah's Witnesses, Religious movements, Judaism, Jews, Holocaust, Faith, Watch Tower, Denomination, Common Elements

Title/název práce

Common Elements of Judaism and "Jehovah's Witnesses" Religious Society in Relation to the Territory of Czech Republic

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce ThDr. Ivan Kohoutovi, Th.D. za věnovaný čas. Děkuji mu také za jeho rady a především milé vedení celé práce. Dále děkuji všem, kteří mě při psaní práce podpořili. Zvláštní poděkování patří Mgr. Matyáši Riegerovi za podporu v průběhu celého mého studia a Bc. Růženě Smrčkové za kontrolu práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Dosavadní přehled stavu poznání.....	3
1.1 Od Badatelů Bible k Svědkům Jehovovým.....	3
1.2 Po smrti C. T. Russella, aneb vnitřní spory uvnitř hnutí.....	8
1.3 Ze světla do tmy, aneb lidské dějiny z pohledu náboženské společnosti.....	12
2 Historie ve vztahu k území České republiky.....	15
2.1 Mějte lásku k celému společenství bratrů!.....	15
2.2 Z Pensylvánie do Drážďan, z Drážďan do Čech, aneb příchod na dnešní území České Republiky.....	17
2.3 Vztahy se vyostřují, aneb napjatá 30. léta.....	21
2.4 Fialové trojúhelníky a žluté hvězdy:.....	24
2.4.1 Kořeny antisemitismu a vývoj v Německu po nástupu A. Hitlera k moci:.....	24
2.4.2 II. Situace na českém území:.....	27
2.5 Před mraky komunismu.....	32
2.6 Svědkové Jehovovi pod vládou komunistické strany:.....	34
2.6.1 Nekompromisní 50.léta.....	34
2.6.2 Uvolněná 60. léta a příchod normalizace.....	42
2.6.3 Osmdesátá léta a hnutí po sametové revoluci.....	45
2.6.4 Systém organizace dnes.....	48
3 Metody výzkumu.....	54
3.1 Výzkumný cíl.....	54
3.2 Výzkumné otázky.....	54
4 Sběr a analýza dat.....	56
4.1 Literatura.....	57
4.2 Vizuální a audiovizuální zdroje:.....	58
5 Porovnání společných znaků:.....	60
5.1 Porovnání historické:.....	60
5.2 Porovnání života:.....	66
5.3 Jak to vidí Svědkové Jehovovi:.....	76
Závěr.....	79
Seznam použitých informačních zdrojů.....	81
Přílohy.....	87

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila téma náboženského hnutí Svědků Jehovových, které je na území České republiky jedním z nejznámějších. S jeho členy se často setkáváme na ulicích, jak stojí u stojanu s vlastní literaturou, často se stane, že nám některý z členů zvoní na zvonek od domu s cílem hlásat *“dobrou zprávu o božím království”*, potkáváme lidi v obleku s cedulkou jw.org popř. s názvem příslušného sboru a vlastním jménem člena a to zejména v období tzv. sjezdů členů hnutí.

S názvem Svědkové Jehovovi, nebo spíše s pejorativním označením *“Jehovisti”*, se můžeme setkat i v médiích. Povědomí o hnutí se stalo tak rozšířeným, že se zmínka či narážka na něj dostala i do mainstreamové zábavy např. do textů skladeb některých kapel, nebo dialogů v seriálech či filmech. Přesto všechno mi ale došlo, že mnoho zdrojů nebylo akademicky zpracováno, a tak se často opíráme o domněnky a předsudky. Téma náboženských hnutí mi vždy přišlo zajímavé. Ráda poznávám rozdílné druhy náboženství, kultury a jsem fascinována jiným způsobem myšlení a vnímání světa.

Jelikož studuji obor Judaistika na Univerzitě Karlově, rozhodla jsem se vydat cestou, která se nabízela a to sice prozkoumat společné znaky Svědků Jehovových s judaismem, potažmo s příslušníky židovské víry. Nejdříve je nutné představit historii hnutí samotného, poté se zaměřit na historii a strukturu hnutí s ohledem na konkrétní prostředí, jelikož jsou možné rozdíly mezi např. českými členy a členy hnutí ve Velké Británii. V této práci tedy neaspiruji na popsání v globálním měřítku, které by bylo mnohem náročnější a dle mého názoru v podstatě nemožné.

Dále se zaměřím primárně na kategorie - tradice a zvyky, vztah k vlastnímu tělu a samotné vnímání judaismu ze strany Svědků Jehovových. Tuto oblast podpořím kvalitativními rozhovory s členy organizace a ty doplním o jednoduché kvantitativní dotazníky.

Má práce bude zahrnovat kontextuální přístup, jelikož se aktivně zúčastním několika *“shromáždění”* i oslav svátků, které jsou veřejnosti dostupné. Budu tedy mít bližší představu o samotném fungování a budu schopna lépe popsat vztah mezi judaismem a tímto společenstvím. Pro tuto práci jsem zvolila setkání sborů Svědků Jehovových v Praze a ve Středočeském kraji v Benešově.

Tuto náboženskou společnost jsem si zvolila kromě vysokého povědomí veřejnosti i proto, že jsou jedním z náboženských hnutí odkazujících se nějakým způsobem k židovským tradicím. Staví svou víru na Starém zákoně a najdeme u nich mnoho aspektů z židovské víry. Dále pracuji s hypotézou, že mnoho členů nemá na židovskou víru vyhraněný názor, nebo ji odmítá a mnoho z nich nebude schopno tento odmítavý postoj patřičně zdůvodnit. To by se mělo vztahovat zejména k mladším či novějším příslušníkům hnutí.

V práci se budu snažit o co největší objektivitu a nestranný pohled. Snažím se o nezaujatý pohled vůči náboženstvím a o maximální pochopení všech náboženských skupin. Jsem si nicméně vědoma, že se i mě dotýkají jisté sociálně-kulturní proměnné od kterých se nikdo z nás nedokáže zcela oprostit. Přesto doufám, že tato práce pomůže čtenářům nahlédnout za předsudky a dosáhnout vzájemného pochopení.

Místo pojmu sekta budu ve své práci užívat pojmu nové náboženské hnutí. Pojem sekta je negativně zabarvený a implikuje zneužívání členů a jejich manipulaci.

1 Dosavadní přehled stavu poznání

1.1 Od Badatelů Bible k Svědkům Jehovovým

Pokud hledáme v libovolném internetovém prohlížeči heslo *Svědkové Jehovovi*, první stránka, co nám vyjede, je všem dobře známá wikipedie, těsně následovaná oficiální stránkou hnutí - *jw.org*. Když chceme u náboženského hnutí zjistit základní informace, jako rok založení, zakladatele společnosti, nebo třeba z čeho tato náboženská společnost vychází, dostaneme mnohdy rozdílné informace. Musíme si tedy informace ověřovat z několika nezávislých zdrojů, jelikož většinou neexistuje dostupný zdroj nezabarvený nějakým diskurzem. Například sebe prezentace hnutí samotných se často liší od vnímání většinové společnosti a svým způsobem si právě na tomto nová náboženská hnutí zakládají. Mají totiž potřebu se od většinové společnosti vymezit, čímž se odlišují od zavedených církví.¹

Oficiální zdroje udávají, že se náboženská společnost vyvinula z *adventistického hnutí*.² Samotné hnutí takový narativ úplně nevylučuje, i když by to někteří členové jen neradi přiznali. Zakladatelem *Svědků Jehovových* byl, jak se dočteme asi ze všech dostupných zdrojů, Charles Taze Russell.³ Russell se narodil v roce 1852 v Allegheny, tedy na dnešním území Pittsburghu.⁴

Jeho dospívání bylo poznamenáno jedním z nejtěžších období Americké historie. V roce 1861 vypukla tzv. *Občanská válka*, která se odehrávala na území Severní Ameriky mezi státy *Unie* a *Konfederace*. Státy *Unie* v ní usilovaly o samostatnost. Často tento konflikt, trvající ve výsledku čtyři roky a mající za oběť přes 500 000 životů amerických obyvatel, nazýváme *válkou Severu proti Jihu*.⁵ Skončila porážkou Jihu a ukončením otroctví, jež je často uvedeno chybně jako jediný důvod vzniku konfliktu.⁶

¹ *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2004. Praha: Dingir, 2004. ISSN 1212-1371., str. 113-114

² PENTON, M. James. Jehovah's Witnesses and the Secular State: A Historical Analysis of Doctrine. In: *JSTOR* [online]. 1979 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23915753>

³ dále v textu jen Russell.

⁴ *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2006. Praha: Dingir, 2006. ISSN 1212-1371., str. 78

⁵ NĚMEC, Václav. Americká občanská válka (Sever proti Jihu). In: *Dějepis.com* [online]. [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/americka-obcanska-valka-sever-proti-jihu/>

⁶ IBIDEM

Toto období, jež bylo plné umírání, nejistot a obav, bylo velice plodné pro vznik a ukotvení nových náboženských hnutí.⁷

Vraťme se ale zpět k samotné osobě Charlese Taze Russella. Jeho rodiče emigrovali z Irsku v roce 1845 do Pennsylvánie, tedy v době, kdy se mnoho lidí v Evropě rozhodlo, že půjde hledat do Ameriky lepší život. Manželům Russelovým se postupně narodilo pět dětí, ale jak tomu v této době bylo poměrně často, tři z pěti zemřely a mladému Charlesovi zemřela v roce 1861 i jeho matka.⁸ Tedy přesně v roce, kdy vypukla již zmiňovaná občanská válka. Charles díky děsivému obrazu války hledal odpověď na otázku, co se s lidmi děje po smrti. Byl vychováván jako *presbyterián*, tedy v jedné z protestantských církví, která je vedena staršími tzv. *presbyteriány*. Ta byla v počátku občanské války velmi populární.⁹

V obraze války ale odmítal přijmout nauku o věčném pekle, kde jsou lidé mučeni po smrti. Z jeho zápisu čteme: *“Bůh, který by použil svou moc ke stvoření lidských bytostí, o nichž by předvídal a které by předurčil, že budou věčně mučeny, by nemohl být ani moudrý ani spravedlivý ani milující. Jeho úroveň by byla nižší než úroveň mnoha lidí.”*¹⁰ Ponořil se tedy do zkoumání nauk jednotlivých náboženských církví, ale termín věčné peklo se objevoval ve většině z nich a Russellovi tak nepřinesly kýžené uspokojení. Mezitím se ale stal velmi úspěšným prodejcem v rodinné firmě svého otce s velkým jměním.¹¹

V roce 1869 se poprvé setkal s adventistickým hnutím, a to přímo s Jonaselem Wendellem, proslulým kazatelem v Pennsylvánii. O tomto, pro Russela osudovém, setkání se vyjádřil takto: *“Dokázal upevnit mou kolísající víru v božskou inspiraci Bible.”*¹²

⁷ BLACK, Daryl. Religion and the Civil War. In: *American Battlefield Trust* [online]. 27 August 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.battlefields.org/learn/articles/religion-and-civil-war>

⁸ Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: https://www.jw.org/cs/knihovna/video/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfa1_x_VIDEO

⁹ BLACK, Daryl. Religion and the Civil War. In: *American Battlefield Trust* [online]. 27 August 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.battlefields.org/learn/articles/religion-and-civil-war>

¹⁰ Návrat k pravému Bohu. In: *Lidstvo hledá Boha* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 1991, s. 354-357 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/Lidstvo-hled%C3%A1-Boha/N%C3%A1vrat-k-prav%C3%A9mu-Bohu/>

¹¹ ROGERSON, Alan. *Millions now living will never die: a study of Jehovah's Witnesses*. London: Constable, 1969. ISBN 0-09-455940-6., str. 14

¹² Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

Toto setkání motivovalo Russella k založení skupiny, která se pravidelně scházela k četbě Bible. Zkoumali verše ke zvolenému tématu a snažili se získat jasnou odpověď na to, co se v Bibli doopravdy píše. Vždy na konci setkání zapsali myšlenky a z toho vyplývající nauku, ke které došli. Například dospěli k závěru, že člověk nemá duši, ale je duší, která je smrtelná. Odmítli také další zásadní nauku a totiž nauku o svaté trojici. Dodnes jsou to zásadní nauky, na nichž náboženská společnost Svědkové Jehovovi stojí a díky nimž se tak velice odlišuje od většiny dalších církví a hnutí.¹³

Během svého bádání se spojil s jiným *hledačem pravdy*¹⁴ Nelsonem H. Barbourem, který vydával časopis *Herald of the morning* v letech 1875–1880. Tito dva muži navázali kontakt díky nauce, ke které oba samostatně došli a to sice, že Kristův návrat na zem bude neviditelný. Od roku 1876 spojili své studijní skupiny a Russell finančně podporoval Barboura a vydávání časopisu *Herald of the morning*. Na dva a půl roku se Russell dokonce stal jeho editorem a spoluvydavatelem. V této době se také snažil nauky, k nimž s Barbourem došli, vnést do již zavedených protestantských církví.¹⁵ Ty ale odmítaly přijmout jeho nové biblické nauky. Rozdělili se v roce 1879. Poté, co se neshodli na nauce o výkupném Ježíše Krista za lidské hříchy. Barbour totiž tuto nauku odmítl veřejně ve vydávaném časopise. Skupiny se tak neodvratně oddělily a Russell ukončil s Barbourem veškerou spolupráci.¹⁶ Od Barboura však přijal například jeho zavedenou biblickou chronologii, kterou používal nadále i po jejich oddělení.¹⁷

Charles poté začal vydávat vlastní časopis, kde hodlal předkládat už jen své vlastní myšlenky. První číslo nového časopisu s názvem *Zion's WatchTower and Herald of Christ's presence* vyšlo v červenci 1879. Tedy ještě ten samý rok, co se s Barbourem nadobro

https://www.jw.org/cs/knihovna/vidca/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfa1_x_VIDEO

¹³ Základní biblické nauky. In: *Organizovaně sloužíme Jehovovi* [online]. 3rd ed. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2020, s. 185-186 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/1102014952?q=z%C3%A1kladn%C3%AD+nauky&p=doc>

¹⁴ Termín hledači pravdy používají Svědkové Jehovovi ve své literatuře a to zejména pro osobnost Charlese Taze Russella a dalších, kteří stáli na počátku hnutí. viz. např. *Hledejte Boha, pokud může být nalezen. Strážná věž hlásající Jehovovo Království* [online]. 1974, 319-325 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/1973524?q=hleda%C4%8D+pravdy&p=doc#h=1>

¹⁵ Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

https://www.jw.org/cs/knihovna/vidca/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfa1_x_VIDEO

¹⁶ IBIDEM

¹⁷ Charles Taze Russell. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Taze_Russell

rozloučili. *Sionská Strážná věž* (český překlad) se od počátku zastávala víry ve výkupné, a sice proto aby se k Russellovi mohli přidat ti lidé, kteří s Barbourem nesouhlasili. V letech 1879-1880 založil Russell asi třicet sborů pod názvem *Badatelé Bible*. O pět let později pak založil *Watch Tower Bible and Tract Society*, což už zahrnovalo rozsáhlý vydavatelský business. Vydávání bylo financováno z majetku Russella a dobrovolných darů členů *Badatelů Bible*. Nejvýznamnějším počinem bylo vydávání svazků *Studies in the Scriptures*, v českém překladu *Studie písem*. Ty napsal sám Russell. Dále byly zavedeny pravidelné sjezdy, jejichž součástí byly křty nových členů.¹⁸ Tyto sjezdy se konají několikrát do roka i dnes. V roce 1881 vyšel v *Sionské Strážné věži* článek “*Hledá se 1000 kazatelů*”, ve kterém byli členové vybídnuti, aby šířili publikace na veřejnosti.¹⁹ V této době se také ustálili tzv. *Kolportéři*, dnes známí jako *Průkopníci*. Ti chodili dům od domu a oznamovali “*dobrou zprávu*”, tedy novou podobu církve. Služba “*dům od domu*” funguje také až do dnešních dnů. Kromě hlásání víry přímo do domů, chodili členové v neděli ke kostelům rozdávat traktáty lidem navštěvujícím bohoslužby. Tyto traktáty hlásaly, že církev učí lidi lži a odvrátily se od “*pravého učení*” Bible. Brzy se rozhodli rozesílat také kázání Russella do novin, tak aby se jeho učení rozšířilo i za hranice USA, zejména do Kanady a Evropy.²⁰ V roce 1909 se jejich sídlo přesunulo z Pensylvánie do New Yorku, kde vznikl *Bétel* (český překlad: *Boží dům*). Žili a pracovali v něm dobrovolníci, kterým říkali *rodina Bétel*. Russell tak navázal na své rozhodnutí z roku 1891, že se jejich publikace musí vydávat po celém světě a k tomu bylo potřeba ústředí, které by vydávalo publikace s překladem v tak rozsáhlém nákladu. To tehdy výrazně pomohlo rozšířit a urychlit jejich celosvětovou biblickou vzdělávací činnost.²¹

Russell došel v roce 1886 k závěru, že v roce 1914 dojde k *ukončení času pohanů*. Toto

¹⁸ Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

https://www.jw.org/cs/knihovna/video/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfa1_x_VIDEO

¹⁹ Hledá se 1000 pomocných průkopníků. *Naše služba Království* [online]. 1997, 3-5 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/201997043?q=Hled%C3%A1+se+1000+kazatel%C5%AF&p=doc>

²⁰ Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

https://www.jw.org/cs/knihovna/video/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfa1_x_VIDEO

²¹ Svědkové Jehovovi prodali svoji nejdéle vlastněnou nemovitost v historické čtvrti Brooklyn Heights. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 6 May 2016 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

jw.org/cs/zpravy/zeme/spojene-staty/svedkove-prodali-columbia-heights-124/

tvrzení vypočítal na základě jednoho z proroctví z knihy Daniel ve 4. kapitole, kde se píše o snu krále Nebukadnecara, snícího o vysokém stromě, který byl pokácen a obnoven až po tzv. *sedmi časech* začal opět růst. Na základě toho Russell předpověděl, že v roce 1914 by měl přebrat vládu nad zemí Ježíš. Ten by ukončil časy pohanů a nastal by tzv. *Armagedon*.²² Po publikaci tohoto článku Russellovy věrní netrpělivě očekávali čas, kdy budou odměněni za svou službu Bohu.

Příloha č.1: Nebukadnecarův sen o stromu a výpočet roku 1914 podle Ch. T. Russella²³

Přesto, že v roce 1914 ke konci světa nedošlo a členové byli zklamáni, hnutí nezanklo. Rok 1914 a začátek I. světové války byl tak přelomový pro vývoj Svědků Jehovových, ale i dalších náboženských skupin.²⁴ Další nečekaná rána přišla však velmi brzy poté. O dva roky později Russell zemřel. Mnoho členů poté hnutí opustilo, ale ani v tomto případě nedošlo k jeho zániku, a tak hnutí můžeme znát i dnes.²⁵

²² Skutečný význam roku 1914. *Probud'te se!* [online]. 1994, 10-11 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101994802>

²³ viz. část práce *Přílohy, obrazová příloha č.1*

²⁴ MCKENZIE, Robert Tracy. The Forgotten Side of the First World War: Philip Jenkins remembers the religious passions that set the world ablaze a century ago. In: *Christianity Today* [online]. 27 June 2014 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.christianitytoday.com/ct/2014/june/wwi-philip-jenkins-great-and-holy-war-review.html>

²⁵ Charles Taze Russell. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Taze_Russell

V roce 1914 bylo jejich dílo rozšířeno do 68 zemí, kde kázalo asi 5 000 členů *Badatelů Bible*. Nejvýznamnějším počinem bylo tzv. *Fotodrama stvoření*, které mělo 8 hodin a obsahovalo audiovizuální prvky, které byly synchronizované s mluveným slovem. Bylo rozděleno na čtyři díly promítané ve čtyři večery. Pojednávalo o potopě, Izraelském lidu v Egyptě, zničení Šalamounova chrámu, proroctvích o Ježíši a v poslední části byli lidé motivováni, aby pomohli šířit víru. Za jeden rok toto dílo shlédlo 9 000 000 lidí.²⁶

1.2 Po smrti C. T. Russella, aneb vnitřní spory uvnitř hnutí

Dva měsíce po smrti Russella stanul v čele jeho blízký spolupracovník Joseph Franklin Rutherford²⁷ (1869–1942).²⁸ Povahové rysy Rutherforda byly ale velmi odlišné od Russella a částí organizace nebyl dobře přijat, což ostatně přiznávají členové Svědků Jehovových i dnes. (citace z rozhovoru – odkaz na rozhovor v práci doplním až bude celá práce). Pro hnutí byl ale nesmírně důležitou postavou, zavedl mnoho nových doktrín a mimo jiné v roce 1931 změnil název hnutí z neutrálního *Badatelé Bible* na provokativní a zcela jasně se vymezující *Svědkové Jehovovi*.²⁹ Zprofanovaný název, jaký známe dnes. Svědkové dnes Rutherfordovi připisují ráznou, nekompromisní přímočarou povahu a ostrý výmluvný jazyk, díky kterému se mu podařilo otočit úbytek členů po smrti Russella a zklamání po I. světové válce, ale už méně jsou ochotni připustit si jeho jiné temné stránky. Rutherford byl vyučeným právníkem, pocházel původně z baptistické a velice chudé rodiny a možná proto si pak rád dopřával luxus spojený s jeho vedoucím postavením v hnutí. Rutherford se dostal do čela společnosti s nemalými obtížemi. Russell ho jako svého následníka neurčil, přestože už před jeho smrtí se Rutherford pohyboval mezi těmi nejváženějšími členy. V lednu roku 1917 byl Rutherford sice zvolen ředitelem a výkonným manažerem *Watch*

²⁶Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

https://www.jw.org/cs/knihovna/video/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfa1_x_VIDEO

²⁷dále v textu jen Rutherford.

²⁸Čas zkoušek (1914–1918). In: *Svědkové Jehovovi – Hlasatelé Božího Království* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 1994, s. 61-71 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/Sv%C4%9Bdkov%C3%A9-Jehovovi-Hlasatel%C3%A9-Bo%C5%BE%C3%ADho-Kr%C3%A1lovstv%C3%AD/Jste-moji-sv%C4%9Bdkov%C3%A9-%C5%99%C3%ADk%C3%A1-Jehova/%C4%8Cas-zkou%C5%A1ek-1914-1918/>

²⁹Už 90 let hrdě nosíme jméno svědkové Jehovovi. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 23 July 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/zpravy/zeme/globalni/U%C5%BE-90-let-hrd%C4%9B-nos%C3%ADme-jm%C3%A9no-sv%C4%9Bdkov%C3%A9-Jehovovi/>

Tower Society, ale brzy si několik členů předsednictva stěžovalo na autokratický styl řízení a čtyři z vedoucích členů společnosti se pokusili o převrat.³⁰ Spor se táhl přes celý rok a završilo ho vydání knihy “*The Finished Mystery*”. Ta byla sepsána na základě Russellových myšlenek a vydána v podstatě jako sedmá část již zmiňovaných *Studií písem*. Tato kniha byla psána bez vědomí správní rady a byla vydána 17.7.1917, tedy v den, kdy Rutherford oficiálně jmenoval náhradníky za čtyři bývalé vedoucí členy.³¹ Dnes je ovšem ze strany hnutí nahlíženo na celý spor optikou, kdy byl Rutherford v právu a byl falešně obviněn lidmi, kteří jednoduše neměli dost silnou víru a nedokázali přijmout nové vedení.³²

Vedlejším efektem, kromě ukončení vnitřního boje vedení společnosti, bylo zatčení Rutherforda a několika dalších vysoce postavených členů. *The Finished Mystery* obsahovala totiž nové radikální myšlenky. Otevřeně ve větší míře kritizovala náboženství, církevní hodnostáře, a především se stavěla proti vlastenectví a politice, kterou označovala jako klam. Zejména v době, kdy probíhala I. světová válka působila kniha velice pobuřujícím dojmem. Velmi brzy následovalo označení knihy americkým generálním prokurátorem Thomasem Watterem za propagandistickou a byl vydán zatykač podle zákona o špionáži z roku 1917. Rutherford a sedm dalších nejbližších spolupracovníků bylo obviněno z neposlušnosti, odmítání služby v ozbrojených silách a maření náboru v USA. Šest ze sedmi obviněných včetně Rutherforda bylo odsouzeno na 20 let.³³ V roce 1918 bylo z důvodu odsouzení přesunuto sídlo zpět do Pittsburghu v Pensylvánii.³⁴ Současné vysvětlení členů organizace tohoto dramatického vyústění situace je v podstatě spiknutí náboženských církví proti novému hnutí, které ukazovalo pravdu a svět se tak cítil ohrožen.

³⁰ ROGERSON, Alan. *Millions now living will never die: a study of Jehovah's Witnesses*. London: Constable, 1969. ISBN 0-09-455940-6., str. 36

³¹ Joseph Franklin Rutherford. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Franklin_Rutherford

³² Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

https://www.jw.org/cs/knihovna/vidoa/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfa1_x_VIDEO

³³ IBIDEM

³⁴ 1918 – stalo se před sto lety. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF NEW YORK, 2018, 13 October 2018, (139), 3-5 [cit. 2023-07-19]. ISSN 0043-1087.

Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/strazna-vez-studijni-rijen-2018/1918-stalo-se-pred-sto-lety/>

Sám Rutherford propagoval myšlenku o spikleneckví spojených světových náboženství a politické moci. Díky tomuto postoji se například ostře vymezil proti jakýmkoliv náboženským svátkům - jako Velikonoce, Vánoce, které dodnes Svědkové neslaví.³⁵

V roce 1918 skončila I. světová válka a *Badatelé Bible* sepsali petici za propuštění vězněných členů. Petice měla 700 000 podpisů. V březnu roku 1919 bylo soudem rozhodnuto, že byli neprávem odsouzeni a byli propuštěni na kauci.³⁶ Po propuštění se Rutherford ještě více vymezil proti náboženství a politické moci, brzy zavedl další nařízení, jako zákaz vzdávat hold vlajce.³⁷

Brzy se také přesunulo sídlo společnosti zpět do New Yorku a Rutherford na sjezdu v Ohio oznámil vydávání nového časopisu s názvem *The Golden Age*. V proslovu na tomtéž sjezdu 8.8.1922, pronesl Rutherford památnou větu: “*Zvěstujte! Zvěstujte! Zvěstujte krále a jeho království!*”³⁸ Podle této věty se řídí celá společnost dodnes a velmi často ji zmiňují ve svých kázáních a na společných sjezdech.

Příloha č. 2: Fotografie ze sjezdu v Ohio v roce 1922³⁹

³⁵ RUTHERFORD, Joseph F. Serving Notice. In: *Vindication I*. [online]. New York, USA: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF NEW YORK, 1931, s. 136-139 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://archive.org/details/watchtower-vindication-book-one-by-j-f-rutherford-1931/page/139/mode/2up>

³⁶ Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

https://www.jw.org/cs/knihovna/video/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfa1_x_VIDEO

³⁷ Flag Saluting by Judge Rutherford: record from 1936. In: *Internet Archive* [online]. 2009 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://archive.org/details/FlagSalutingByJudgeRutherford>

³⁸ 1922 – stalo se před sto lety. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2022, October 2022, 2-5 [cit. 2023-07-19]. ISSN 0043-1087. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/strazna-vez-studijni-rijen-2022/1922-stalo-se-p%C5%99ed-sto-lety>

³⁹ viz. část *Přílohy, obrazová příloha č.2*

S tím bylo spojené tzv. kázání dům od domu, které se postupně stalo jejich primárním rysem a úzce souviselo také s důrazem na podávání týdenních zpráv o kazatelské činnosti (dnes jsou tyto zprávy podávány jednou měsíčně). Kromě služby dům od domu, rozšiřovali “dobrou zprávu” za pomoci nahraných přednášek na gramofonové desky, s kterými jezdili od města k městu a pouštěli je na otevřených prostranstvích, tak aby je mohlo co nejvíce lidí slyšet. Gramofony používali ale i ve službě dům od domu.⁴⁰

Nejvýznamnější změnou, kterou Rutherford uskutečnil, byla však změna názvu celé komunity.⁴¹ Russell podporoval, aby se jeho stoupenci označovali termínem Badatelé Bible, což souviselo i s jeho prvotní snahou dostat nové myšlenky mezi již zavedené náboženské skupiny a nevytvářet nové. Od doby Russelovi smrti v komunitě vyvstala potřeba přijít s nějakým označením odlišujícím jejich identitu. Díky ní by pro většinovou společnost mohli přestat být známi jako tzv. *Russelité*.⁴²

Na sjezdu v Colombu v Ohiu roku 1931 Rutherford oznámil: “..K bratru Charlesu T. Russellovi chováme lásku pro jeho dílo, a že radostně uznáváme, že Pán jej použil a jeho práci nadmíru žehnal; dle slova Božího nemůžeme však souhlasiti, abychom byli nazýváni ‚Russelité‘...bez váhání prohlašujeme, že jsme Jehovovi Bohu a jeho království poddanými a oddanými....proto přijímáme s radostí jméno, jež ústa Páně jmenovala, a přejeme si, býti pod tímto jménem známými a tak nazýváni: Svědkové Jehovovi.”⁴³

O čtyři roky později, tedy v roce 1935, přišel Rutherford ještě s jednou radikální myšlenkou. Z původní nauky, že věrní členové se po smrti dočkají vzkříšení a přijdou do nebe, došel k tomu, že po konečném *Armagedonu*, bude umožněno všem, kteří přijdou k pravé víře, tedy stanou se součástí hnutí ještě před *koncem těchto dní*, získat věčný život na zemi a pouze 144 000 (na základě biblického verše v knize Zjevení 7:9) vyvolených

⁴⁰ Sto let služby pod vládou Božího království. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2015, 15 November 2015, 26-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/w20151115/sto-let-vlady-boziho-kralovstvi/>

⁴¹ Už 90 let hrdě nosíme jméno svědkové Jehovovi. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 23 July 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/zpravy/zeme/globalni/U%C5%BE-90-let-hrd%C4%9B-nos%C3%ADme-jm%C3%A9no-sv%C4%9Bdkov%C3%A9-Jehovovi>

⁴² IBIDEM

⁴³ IBIDEM

bude v nebi.⁴⁴ Dá se tedy s jistotou říci, že Rutherford dovedl Russellovi myšlenky ještě o kus dál, dal jeho vizím podobu, řád a hlavně je přenesl do každodenního života věřících.

V napjatých třicátých letech dvacátého století se pod vedením Rutherforda stala společnost Svědků Jehovových více agresivní vůči ostatním náboženstvím, zejména proti katolické církvi, která se podle nich spojila s politickou mocí v době druhé světové války.⁴⁵ Více se ale postojí k druhé světové válce a celkové situaci Svědků Jehovových v tomto období budu věnovat v pozdějších částech. Předtím se ještě krátce podíváme na lidské dějiny před vznikem této společnosti z jejího pohledu. To nám pomůže osvětlit některé stěžejní myšlenky důležité pro další části této práce.

1.3 Ze světla do tmy, aneb lidské dějiny z pohledu náboženské společnosti

Svědkové, podobně jako většina náboženství, založených na základech judaismu, začíná lidské dějiny popisem stvoření světa v knize *Genesis*. U Svědků Jehovových je tato kniha označována prostě, jako *I. Mojžíšova*.⁴⁶ Svědkové dále věří v jednoho jediného Boha, kterého z hebrejštiny nazývají podle písmen tetragramu „*Jehova*“.⁴⁷ Uznávají Starý Zákon, včetně všech jeho příběhů, ponaučení, příkázání i postav podle příkazu v Novém Zákoně v 2. Timoteovi 3:16, kde je uvedeno: „*Celé Písmo je inspirováno Bohem a je prospěšné.*“ Dokonce odmítají běžné označení Starý a Nový zákon. Předpokládají, že tato označení vnášejí do lidských životů rivalitu. Co je nové, se nám totiž většinou zdá jako aktuálnější, nebo dokonce lepší. Zavedli tedy výrazy Hebrejská písmena a Křesťanská řecká písmena.⁴⁸ Z Hebrejských písem, Starého Zákona, si dle vlastních slov nejvíce cení ponaučení, které se dozvídají z jednotlivých příběhů. Tomáš v rozhovoru, který mi pro práci poskytl, uvedl: „*Když jsem byl malej měli jsme doma knihu Moje kniha biblických příběhů. Tam*

⁴⁴ Kdo jde do nebe?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/kdo-jde-do-nebe/>

⁴⁵ KOENIG, Cathleen A. Judge Rutherford. In: *EWTN Global Catholic Network* [online]. December 1993 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.ewtn.com/catholicism/library/judge-rutherford-1060>

⁴⁶ *Bible: Překlad nového světa* [online]. New York: WATCHTOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF NEW YORK, 2019 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/bible-online/nwt/knihy/>

⁴⁷ Základní biblické nauky. In: *Organizovaně sloužíme Jehovovi* [online]. 3rd ed. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2020, s. 185-186 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/1102014952?q=z%C3%A1kladn%C3%AD+nauky&p=doc>

⁴⁸ Uznávají svědkové Jehovovi Starý zákon?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/uznavaji-stary-zakon/>

bylo spousta super příběhů s nějakým ponaučením. Líbil se mi třeba příběh o Jobovi, jak ho Bůh zkoušel a on stejně přes všechno vytrval a nebo Noe a archa. Bylo toho fakt hodně.”⁴⁹

Na rozdíl od judaismu však hnutí považuje Ježíše za božího syna, přinášejícího výkupní oběť za hříchy lidí. Mimoto věří, že Ježíš je prvním stvořením Jehovy Boha (na základě Kolosanům 1:15) a že před sestoupením na zem, v nebi zastával vysoké postavení a byl jeho tzv. mluvčím. Vylučují tedy nauku o trojici, když zcela oddělují postavu Boha, Ježíše a Ducha svatého. Bůh, tedy Jehova je otcem Ježíše a Duch svatý je aktivně působící Boží síla.⁵⁰

Věří, že po smrti Ježíše a jeho apoštolů došlo k odklonu od tohoto *pravého uctívání* a dařilo se všem falešným náboženstvím. V souvislosti s tím například říkají, že Ježíš se snažil přes tři roky Židy obrátit na správnou víru, aby mu uvěřili, že je Boží syn, ale oni jej odmítli uznat. Jedno z čísel časopisu *Probud'te se!*⁵¹ z roku 1991 uvádí: „*Mesiáš*“ znamená „pomazaný“. Tento výraz začal postupně mezi Židy označovat potomka krále Davida, který by ohlásil počátek slavného panství. (2. Samuelova 7:12, 13) Po staletí před Ježíšovou dobou trpěli Židé pod nadvládou řady krutých pohanských panovníků. Toužili po politickém osvoboditeli. Když se tedy Ježíš Nazaretský představil jako dlouho očekávaný Mesiáš, přirozeně to zprvu vyvolalo nemalý rozruch. (Lukáš 4:16–22) Ale Ježíš nebyl, k velkému zklamání Židů, žádný politický hrdina. Tvrdil naopak, že jeho království „není částí tohoto světa“. (Jan 18:36).“⁵²

Období po smrti apoštolů, je tradičně označováno, jako období *hluboké tmy*. Svědkové vysvětlují, že to je období, kdy církve přijímaly myšlenky ze světa a mísily je s pohanskými zvyky. Byly ovlivňovány řeckou filosofií a politickou mocí. Církev

⁴⁹ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č. 4*

⁵⁰ Jak se vysvětluje trojice?. In: *Měl bys věřit v trojici?* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 1990, s. 3-5 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/M%C4%9Bl-bys-v%C4%9B%C5%99it-v-trojici/Jak-se-vysv%C4%9Btluje-trojice/>

⁵¹ *Probud'te se!* je jedním ze dvou časopisů, který pravidelně vydávají Svědkové Jehovovi.

⁵² Židé, křesťané a mesiášská naděje. *Probud'te se!* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 22 June 1991, 9-13 [cit. 2023-07-19]. ISSN ISSN 0005-237X. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/library/r29/lp-b/v%C5%A1echny-publikace/probu%C4%8Fte-se/probu%C4%8Fte-se-1991/22-%C4%8Dervna>

neumožňovala lidem porozumění textů Bible a nechávala je žít v temnotě. Ti, kdo se snažili odlišit a církve kritizovat, byli potrestáni. Mezi tyto reformátory řadí například Henryho Grewa (1781-1862), baptistického kazatele, který církev opustil, protože dospěl k názoru, že nauky o trojici, nebo o pekelném ohni podle něj nejsou pravdivé. Grew navázal přátelství s Georgem Storrsem. Ten navázal na Grewovy myšlenky a stal se jedním z vůdčích osobností adventistického hnutí, z kterého, jak už víme, vycházel Russell.⁵³

⁵³ Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: https://www.jw.org/cs/knihovna/video/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfa1_x_VIDEO

2 Historie ve vztahu k území České republiky

2.1 Mějte lásku k celému společenství bratrů!

Nyní, když máme vhléd do historie Svědků Jehovových a do některých jejich nauk, můžeme se podívat na praktické fungování této společnosti, a také na historii této organizace se zřetelem k našemu území. Jako většina hnutí si zakládá společnost Svědků Jehovových na silné komunitě. Její členové jsou odhodláni si pomáhat v těžkých časech, tráví spolu mnoho času ve službě a mají společný cíl - hlásat dobrou zprávu do celého světa a dojít ve víře k věčnému životu na zemi. Jejich komunita a duchovní život je pro ně více než materiálním světem, v kterém žijeme a často se tak rozdělují na “my” vs. “oni” aneb většinová společnost.⁵⁴

Vznik nových náboženských hnutí je provázen velkou mírou napětí vůči většinové společnosti. Je to logické, neboť hnutí vzniká často odtržením od jiných náboženství a musí se proti nim vymezit, což ukazuje svým vyhraněným protestním postojem, na nějž většinová společnost reaguje více či méně radikálně. Hnutí přináší nové myšlenky, které jsou většinou založeny na učení charismatického jedince, který přináší něco neokoukaného.⁵⁵ V našem případě se jednalo právě o Russella.

Nová hnutí jsou nejčastěji označována pejorativním výrazem “*sekta*”. U většiny hnutí zpravidla postupem času dochází k snížení míry napětí a k postupné *denominalizaci*, tedy přechodu od společností vyloučené skupiny “*nové náboženské hnutí*” k tzv. “*denominaci*”. Dochází k situaci, kdy je hnutí společností v podstatě přijímáno. Dobrým příkladem je například *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů*, jejíž členové jsou známí pod označením *Mormoni*.⁵⁶ Ta se etablovala v očích společnosti v jednu z mnoha protestantských církví. U Svědků Jehovových je ale zajímavé, že proces denominalizace není ani po zhruba 140 letech od jejich vzniku (počítáme-li vznik pod názvem *Badatelé Bible*) ukončen. Naopak můžeme říci, že se náboženská společnost Svědkové Jehovovi od svého vzniku v tomto procesu příliš neposunula. Čím je to způsobeno?

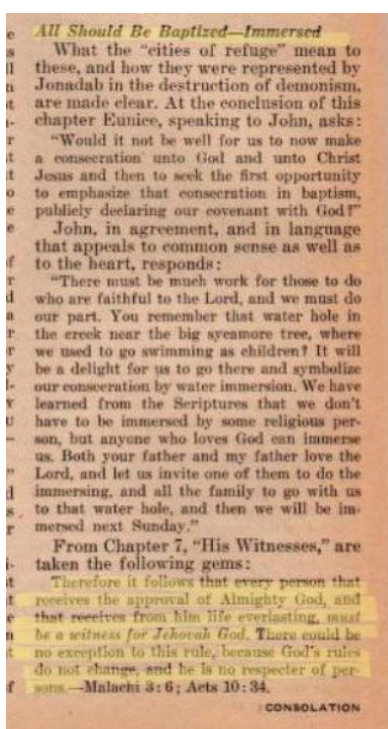
⁵⁴VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha: Beta Books, 2007. Beletrie (Beta Books). ISBN 978-80-86851-64-8., str. 53-85

⁵⁵IBIDEM

⁵⁶*Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2013. Praha: Dingir. ISSN 1212-1371., str. 35-36

Jak jsme si již řekli, po návratu z vězení po první světové válce se Rutherford radikoval proti ostatním náboženstvím a politickým představitelům. Ti podle něj byli součástí spikleneckví a další roky spolu s příchodem druhé světové války mu tuto hypotézu jen potvrzovaly. Zavedl mnoho přísných doktrín, jako zákaz slavení Vánoc, narozenin, Dne matek. Všechny tyto svátky označil jako pohanské a satanské. Dále zakázal salutování vlajce, Svědkové Jehovovi se odmítali zapojit do válek, nebo jakýchkoliv vlasteneckých aktivit.⁵⁷

Poté co roku 1939 bylo prakticky oznámeno, že k dojití věčného života na zemi je nutné stát se příslušníkem hnutí (viz. příloha č.3 níže), získali členové pocit výjimečnosti, oddalující je opět od většinové společnosti.

Příloha č.3: úryvek z článku v časopisu *Consolation* z roku 1939⁵⁸

Dalším neméně důležitým aspektem je také způsob života Svědků, který je od většinové

⁵⁷ ROGERSON, Alan. *Millions now living will never die: a study of Jehovah's Witnesses*. London: Constable, 1969. ISBN 0-09-455940-6., str. 46-50

⁵⁸ fotka pochází z on-line archivu (archive.org), dostupné z: <https://archive.org/details/1939ConsolationVariousIssues/mode/2up>

společnosti odlišný. Mezi nejznámější doktríny patří zákaz transfuze krve.⁵⁹ Sice se od tohoto stále platného příkazu v posledních letech více či méně v jednotlivých sborech ustupuje,⁶⁰ ale zůstává v očích většinové společnosti jedním z nejkontroverznějších a rovněž nejznámějších rysů Svědků Jehovových. Mezi další specifika patří zákaz předmanželského styku, zákaz kouření, zákaz sledování pornografie, nebo zákaz homosexuality.⁶¹

Za pomoci všech těchto specifíků, společně s napjatým očekáváním konce *tohoto systému věcí*, jak členové dnešní dobu označují, se daří vedoucím postavám hnutí držet své příslušníky v neustálém napětí s většinovou společností.

Jak ale vlastně funguje vedení této společnosti? Jaká je historie tohoto hnutí na našem území? Jaké úrovně denominalizace dosahuje toto hnutí na území České republiky? Na tyto otázky se pokusím odpovědět v další části.

2.2 Z Pensylvánie do Drážďan, z Drážďan do Čech, aneb příchod na dnešní území České Republiky

První zmínka o českém území, jak uvádí samotná organizace, se datuje do roku 1892, kdy vyšla v jednom z vydání časopisu *Strážné věže* zpráva o cestě zakladatele Russella do Evropy.⁶² Tato zpráva popisuje, že tehdejší území Rakouska - Uherska není na přijetí dobré zprávy připravené.

První snahy o konverzi přinesl až rok 1907, kdy jistý Erler, občan německé národnosti, dojížděl do Čech z Drážďan a šířil mezi lidmi informace o výpočtu dne konce světa, jak jej známe, tedy o roce 1914. Rozšířil Russellův spis *Válka Armagedonská*.⁶³ V roce 1912 byli na dnešním území Slovenska zprávy o biblických skupinách, pod vedením Josefa Kisse, kterého vyslal samotný Russell. Dobrá zpráva byla v této době šířena i na území severních

⁵⁹ Boží názor na krev. In: *RADUJTE SE ZE ŽIVOTA NAVŽDY!: INTERAKTIVNÍ BIBLICKÝ KURZ* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2021, s. 163-166 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/radujte-se-ze-zivota-navzdy/cast-3/lekce-39/>

⁶⁰ Více se tomuto tématu budu věnovat v části práce *Porovnání společných znaků*.

⁶¹ *Co Bible doopravdy říká?*. New York: Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2009.

⁶² Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 1. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 January 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999013?q>

⁶³ IBIDEM

Čech mezi německé obyvatelstvo, které netrpělo jazykovou bariérou mezi němčinou a češtinou.⁶⁴

Teprve v roce 1914 můžeme hovořit o cíleném šíření hnutí přímo na našem území. Joseph Rutherford, tedy další vedoucí společnosti po smrti Russella, v tomto roce vysílá muže židovského původu Maxe Freschela (později byl znám jako Maxwell Friend), aby kázal mezi židovskými obcemi na území tehdejšího ještě Rakouska-Uherska.⁶⁵ Tento muž byl později ocitován ve vydání Strážné věže z roku 1967: “*Ochotně jsem přijal výzvu a počátkem roku 1914 jsem cestoval nejprve do Prahy. Tam jsem šířil traktáty v jazyce jidiš dům od domu ve velkých židovských čtvrtích onoho starého města.*”⁶⁶ Jak vidíme, česky mluvící obyvatelstvo muselo ještě nějakou dobu čekat.

Průkopníkem mezi městy byl Most. Je uváděn jako první město, kde již v roce 1916 probíhala pravidelná shromáždění.⁶⁷ S tím je spojeno i jméno Antonína Gleissnera. Ten se později stal členem německého ústředí svědků Jehovových v Magdeburku.

Po konci první světové války se rozpadlo Rakousko-Uhersko a vznikla Československá republika⁶⁸ a s tím se vytvořily snahy hnutí o rozšíření i na české obyvatelstvo. V roce 1920 vyšla první česky psaná brožura *Mohou živí mluvit s mrtvými?* a česká verze *Strážné věže* tehdy pod názvem *Strážná věž a Zvěstovatel Přítomnosti Kristovy*, začala vycházet pravidelně v roce 1923.⁶⁹ Toto vydávání bylo spojeno opět s osobou Antonína Gleissnera a jeho rodiny, která v Mostě v Grillparzerově ulici otevřela sklad literatury a začala tento měsíčník vydávat.⁷⁰ Kromě této sebe prezentace hnutí o jeho začátcích na našem území existuje ještě jeden důležitý milník spojený s rokem 1923 a jménem Michala Salaty. V knize *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu* od

⁶⁴ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 8

⁶⁵ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 1. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 January 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999013?q>

⁶⁶ IBIDEM

⁶⁷ IBIDEM

⁶⁸ KOVAŘÍK, Jan a Tereza Stýblová STÝBLOVÁ. 28. říjen 1918. Den vzniku Československa. In: *Český rozhlas* [online]. 28 October 2018 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/28-rijen-2018-den-vzniku-ceskoslovenska-8606278>

⁶⁹ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 1. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 January 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999013?q>

⁷⁰ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 9

autora Branislava Martinka je uvedeno, že tento muž se stal na základě listiny podepsané samotným J. F. Rutherfordem plnomocníkem a reprezentantem v zemi a pro zem Československo. Měl tedy soudně dané právo zastupovat tuto náboženskou společnost v právních a finančních otázkách. V červnu roku 1923 se ustavilo *Mezinárodní sdružení vážných badatelů bible - Strážná věž biblická a traktátní společnost*, jehož ustanovení oznámil právě Michal Salata.⁷¹ Přesto je zajímavé, že ani v on-line archivu, ani v jiných dostupných publikacích samotné společnosti jsem nenašla jediný výsledek pro vyhledávání jména Michal Salata. Svědkové toto poměrně významné jméno v článkách o vlastní historii na našem území vůbec nezmiňují. Je tedy pravděpodobné, že se později stal nepohodlným v tom smyslu, že M. Salata mohl hnutí opustit. Tuto informaci se mi však nepodařilo potvrdit ani díky provedeným rozhovorům s členy hnutí. Jediné, co zmiňuje ve své knize i Branislav Martinek a je dohledatelné je to, že velmi brzy opustil pozici vedení hnutí na našem území, které se ujal nám známý A. Gleissner.⁷²

Mezi roky 1927 - 1928 proběhla restrukturalizace hnutí na žádost Rutherforda a německá pobočka v Magdeburgu převzala pod vedením Gleissnera dohled nad rozšiřováním díla v Československu.⁷³ Kolportérům, kteří se věnovali šíření dobré zprávy prakticky na plný úvazek, byl přidělen obvod, v kterém měli působit. Zpráva uvádí, že v tom roce bylo v Československu 25 malých skupin, do nichž patřilo 106 zvěstovatelů a 6 kolportérů. Celkem rozšířili 64 484 knih a brožur a přibližně 25 000 časopisů.⁷⁴ Roku 1928 společnost zakoupila v Brně - Juliánově dům a přesunula se z literárního skladu v Mostu, který založil Gleissner v roce 1923.⁷⁵ Další rok, tedy 1929, byl vytvořen spolek *Mezinárodní sdružení badatelů bible*, odbočka čsl. se sídlem v Brně. Předsedou nebyl zvolen nikdo jiný než Antonín Gleissner.⁷⁶ V tom samém roce bylo také poprvé na našem území promítáno

⁷¹ IBIDEM

⁷² IBIDEM, str. 10-11

⁷³ IBIDEM, str. 12

⁷⁴ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 1. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 January 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999013?q>

⁷⁵ IBIDEM

⁷⁶ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 12

Fotodrama stvoření, o kterém jsme již dříve mluvili. Pro tento účel bylo pronajato i největší pražské kino Kapitol.⁷⁷

I Československo samozřejmě postihla všudypřítomná Velká hospodářská krize, která vypukla po propadu akcií na americké burze.⁷⁸ Hnutí v té době publikace nešířilo zdarma, jak je tomu dnes, ale vydělávalo jejich prodejem. Ve Strážné věži z roku 1929 se dočteme, že ten velmi poklesl: "...pracovníci v Československu nachází se skoro všichni ve velmi úzké situaci, tím že prodej literatury následkem všeobecné bídy a chudoby lidu jest vzdor nejvážnějším snahám velmi řídký....jsou tudíž skoro všichni špatně na tom ohledně šatů, střevíc atd. a československé odvětví Magdeburkské úřadovny také nemá k dispozici žádných prostředků, aby jim pomohlo."⁷⁹ I přes tyto skutečnosti se hnutí dařilo počty členů navyšovat.

V roce 1930 byla odpovědnost za hnutí přejata spolky, které vznikly v tomto roce v Praze. Jednalo se o spolek *Strážná věž, biblická traktátní společnost*, československá větev se sídlem v Praze a spolek *Mezinárodní sdružení badatelů bible*, československá větev se sídlem v Praze. Pod prvním ze spolků byla publikována literatura a druhý se zabýval právními úkony společnosti. Tyto spolky převzaly řízení na celém území a postupně vytvořily jednotlivé pobočky, konkrétně v Podkarpatské Rusi a na Slovensku.⁸⁰ Nadšeně přijali členové v roce 1931 i na našem území nový název hnutí *Svědkové Jehovovi*⁸¹, ale jinak tento rok mnoho pozitivního nepřinesl. Do té doby poměrně klidné vztahy s většinovou společností se začaly radikálně vyostřovat.

⁷⁷ Stalo se před sto lety – 1914. In: *Ročenka svědků Jehovových 2014* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2014, s. 171-175 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/rocenka-2014/stalo-se-pred-sto-lety-1914/>

⁷⁸ LACINA, Vlastislav. Velká hospodářská krize v Československu 1929-1934. Praha: Academia, 1984.

⁷⁹ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 1. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 January 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999013?q>

⁸⁰ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 2. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 March 1999, 28-30 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z:

<https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999176?q=Jehovova+ruka+je+podporuje+ji%C5%BE+t%C3%A9m%C4%9B%C5%99+sto+let>

⁸¹ Už 90 let hrdě nosíme jméno svědkové Jehovovi. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 23 July 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/zpravy/zeme/globalni/U%C5%BE-90-let-hrd%C4%9B-nos%C3%ADme-jm%C3%A9no-sv%C4%9Bdkov%C3%A9-Jehovovi/>

2.3 Vztahy se vyostřují, aneb napjatá 30. léta

První rána pro toto náboženské hnutí přišla již v roce 1930 a to sice na území Slovenska. Prezidium zemského úřadu v Bratislavě v prosinci tohoto roku zakázalo činnost na Slovensku a brzy toto rozhodnutí platilo i pro Podkarpatskou Rus. Rozhodnutí bylo vydáno na základě toho, že hnutí zde nebylo uznané zákonem.⁸² V Praze byla situace jiná, tam se povedlo úředně schválit Stanovy spolku ještě pod názvem *Badatelé Bible*. Ministerstvo vnitra toto rozhodnutí potvrdilo ještě v roce 1932. V tomto rozhodnutí bylo ale zdůrazněno, že by se hnutí nemělo rozšiřovat, ale spíše tedy jen trpět omezený počet jeho příslušníků. Vzhledem k tomu, že se jedná do dnešních dnů o jedno ze stěžejních přikázání pro členy, byl tento „příkaz“ samozřejmě porušován a docházelo ke stížnostem jednotlivých obyvatel. Kolportéři také dostali legitimace, které obsahovaly tyto nařízení. Na ministerstvo vnitra chodily stížnosti na šířitele díla a bylo tedy rozhodnuto výnosem samotného ministerstva ze dne 16. července pod č. 7915/pres., že je nutné zakročit proti tzv. kolportérům tak, že jim budou odebrány legitimace, zabaveny tiskoviny, případně mohlo docházet v extrémních případech i k jejich vyhoštění.⁸³

Reakcí na to bylo uzavření skladu literatury v Brně-Juliánově téhož roku a literatura byla zabavena k tiskové prohlídce. Ta proběhla na konci roku a literatura byla shledána nezávadnou, kromě knih zaslaných na policejní prezidium v Užhorodě. Zde byly knihy zabaveny. Vedoucí Antonín Gleissner byl potrestán 2. září 1932 pokutou 5000 Kč, ev. 14 dny vězení, 14. října 1932 pokutou 1000 Kč, ev. 14 dny vězení a 20. prosince 5000 Kč pokutou, opět ev. 14 dnů vězení. Téhož roku proběhl i výslech druhého předsedy sdružení pana Karla Jana Kopetzského. V tomto výslechu se jednalo o legitimace kolportérů, na nichž se například nacházelo razítko konzulátu ČSR v Magdeburku. To mohlo být zavádějící pro bezpečnostní orgány v tom, že by považovali rozšiřování literatury za úředně povolené.⁸⁴

⁸² MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 14

⁸³ IBIDEM, str. 14-15

⁸⁴ IBIDEM, str. 15-16

Na to Svědkové Jehovovi reagovali žádostí o zrušení stíhání kolportérů vyslaných z Německého území. Ospravedlňovali jejich přítomnost nedostatečným počtem kolportérů na území ČSR. Tato žádost však neuspěla, jelikož šíření literatury bylo nadále zakázáno.⁸⁵

Bohužel se mi z tohoto období již nepodařilo sehnat příslušníky, kteří by si na tyto začátky vzpomínali, tak jsem musela zapátrat v archivech Svědků Jehovových. Je zajímavé, že oni sami toto období ve své literatuře popisují velice pozitivně. Je to možná proto, že oproti blížícímu se vypuknutí druhé světové války byly pro tuto hnutí zmíněné zákazy a problémy s vedením vlády spíše minoritní. V dnešní době členové vnímají takové krize jako známku příchodu konce dějin a je velmi pravděpodobné, že tomu nebylo jinak ani tehdy. To dokládá i fakt, že přes všechny tyto zákazy se hnutí podařilo úspěšně rozšiřovat. V jednom z vydání měsíčního čísla Naše služba království z roku 1980, kde se dočteme: *“V roce 1932 bylo dosaženo vrcholu, když byl v Praze uspořádán mezinárodní sjezd, pro který bylo použito divadlo Varieté v Karlíně. Veřejná přednáška s poutavým námětem „Evropa před zánikem“ vzbudila pozornost lidí. Sjezdu se zúčastnilo asi 1 500 osob. Do rukou obyvatel Prahy bylo vloženo 6 174 vázaných knih a 15 597 brožur. Mezitím stále stoupal počet průkopníků. Z 32 v roce 1931 vzrostl v roce 1932 na 84, z nichž 34 přišli z Německa.”*⁸⁶ Dále se dočteme, že na základě falešného obvinění ze strany Duchovenstva byli někteří z těchto průkopníků zadrženi a vypovězeni ze země.⁸⁷ Skutečnost, že by se do stížností, nebo práce policejních orgánů nějak výrazně zapojili náboženští vůdci, se mi nepodařilo dohledat. Ještě jedním velkým úspěchem bylo vydávání časopisu *Zlatý věk* v češtině. Ještě téhož roku bylo rozšířeno 71 200 výtisků tohoto časopisu.⁸⁸

V Německu se ale situace v roce 1933 prudce změnila, když byl v lednu jmenován říšským kancléřem Adolf Hitler. Ten stál v čele nacistické Národně socialistické německé dělnické strany (NSDAP).⁸⁹ Ještě téhož roku v červnu byl pruským ministerstvem vnitra zastavena činnost sdružení a pobočka v Magdeburku, která dohlížela na činnost v ČSR, byla zrušena.

⁸⁵ IBIDEM, str. 16

⁸⁶ Z historie svědků Jehovových v Československu: Růst začátkem třicátých let. *Naše služba Království* [online]. 1980, January 1980, 5 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/201980015>

⁸⁷ IBIDEM

⁸⁸ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 3. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 May 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999333>

⁸⁹ ZITELMANN, Rainer. *Adolf Hitler a jeho cesta k moci*. Praha: Naše vojsko, 2017. ISBN 978-80-206-1640-1.

Vytvořila se tedy kancelář odbočky v Praze na Národní třídě a narostl počet členů v pohraničních oblastech.⁹⁰ Členové do této oblasti totiž emigrovali z Německa, podobně jako to v tomto období dělali Židé.⁹¹

Na tento velký nárůst reagovali nejen lidé a média, ale také policejní orgány. V roce 1934 se z důvodu *“pro porušení veřejného pořádku a v zájmu jeho udržení”* vyhošťovali Svědkové s jiným než českým občanstvím za hranice ČSR a službu si tak museli vzít na starosti bratři a sestry českého původu.⁹² Ročenka Svědků Jehovových z roku 1935 uvádí, že v roce 1934 bylo vedeno 281 soudních řízení s členy této organizace.⁹³

V tom samém roce se při rozšiřování dobré zprávy začal používat gramofon a podařilo se hnutí rozšiřovat již zmíněné *Fotodrama stvoření* ve všech velkých městech i v českém jazyce.⁹⁴

V roce 1936 se odbočka v Praze přiřadila pod Středoevropskou kancelář v Bernu. Tyto změny, jak připouští i samotní Svědkové Jehovovi, neprobíhaly vždy jednoduše: *“Osobní pýcha a jiné příčiny způsobily, že mezi těmito bratry došlo k neshodám....Krátko nato se Karel Kopetzky a Josef Güttler zřekli odpovědných postavení, která zastávali v právních korporacích Společnosti v Československu. Na volná místa po nich nastoupili Josef Bahner a Bohumil Müller. Novým služebníkem odbočky se stal Heinrich Dwenger, mírný, věrně oddaný Jehovův služebník, který již plnil řadu různých teokratických úkolů.”*⁹⁵

Ještě před vypuknutím války se hnutí podařilo zorganizovat na Slovanském ostrově v Praze v srpnu roku 1937 sjezd s účastí členů z Maďarska, Polska, Rakouska a nebo Německa. Tentokrát byl poprvé využit i rozhlas. Mraky se však stahovaly a v roce 1938

⁹⁰ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 17

⁹¹ ŽIDOVSKÉ SEBEPROSAZOVÁNÍ A EMIGRACE. In: *Holocaust.cz* [online]. 27 August 2019 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/zide-a-zidovske-organizace-pod-hakovym-krizem/>

⁹² MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 18

⁹³ Z historie svědků Jehovových v Československu: Založení odbočky. *Naše služba Království* [online]. 1980, January 1980, 5 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/201980015>

⁹⁴ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 3. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 May 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999333>

⁹⁵ Česká republika. In: *Ročenka za služební rok 2000* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 160-161 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/302000011>

po převzetí Sudet byla shromáždění zakázána a Svědkové se tak začali scházet po malých skupinkách v bytech.⁹⁶ Tak tomu bylo později i v období komunismu.

2.4 Fialové trojúhelníky a žluté hvězdy:

Dne 15. března 1939 přešlo celé území pod nadvládu nacistického Německa a byl vytvořen Protektorát Čechy a Morava.⁹⁷ Nejen pro Svědky Jehovovy to znamenalo začátek jednoho z nejtěžších období na našem území, velmi pravděpodobně, tím úplně nejhorším.

Nacistická ideologie, která se šířila již po konci I. světové války Německem, byla založena na principu nadřazenosti árijské rasy nad ostatními. Tuto myšlenku zpracoval Adolf Hitler již ve svém díle *Mein Kampf* z roku 1925. Odmítl zde rovnost ras a tvrdil, že jejich proklamovaná rovnost je konstruktem Židů. Hitler se po svém nástupu k moci v Německu roku 1933 zaměřil nejen na Židy, jakožto úhlavní nepřátele, ale i na další etnické a náboženské menšiny.⁹⁸

2.4.1 Kořeny antisemitismu a vývoj v Německu po nástupu A. Hitlera k moci:

Co k tomu A. Hitlera vedlo? Víme, že antisemitismus se v Německu nezrodil. V době, kdy se Hitler dostal k moci, se s pohrdáním, nepřátelstvím, osobními útoky ale dokonce i hromadnými pogromy setkávali Židé už stovky let. Úplné kořeny antisemitismu jsou otázkou sporů a někteří historici (např. Peter Schäfer) se domnívají, že sahají až do starověkého Egypta.⁹⁹ Jisté je, že zpočátku se jednalo především o antisemitismus s náboženským podtextem a to zejména ze strany křesťanů. Podporu pro svou nenávist našli křesťané už v Novém zákoně, kde najdeme texty, které se přinejmenším dají interpretovat jako vymezující se proti Židům, případně antisemitské. Tato křesťanská nenávist k Židům mohla mít vliv i na pozdější vývoj antisemitismu v Německu.¹⁰⁰ Největší vliv na náboženský antisemitismus mělo až středověké učení, které Židům dávalo za vinu smrt Ježíše Krista. V tomto období se rozšířily i mýty o rituálních vraždách, nebo názory, že Židé záměrně způsobili epidemie moru. Během středověku byli Židé značně

⁹⁶ IBIDEM, str. 162-163

⁹⁷ ADAMY, Herbert. *Fialové trojúhelníky: zapomenutá kapitola holocaustu*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0., str. 13

⁹⁸ VITKINE, Antoine. *Mein Kampf: příběh jedné knihy*. Praha: Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-058-3.

⁹⁹ SCHÄFER, Peter. *Judeophobia: Attitudes toward the Jews in the Ancient World*. Harvard University Press, 1997. ISBN 067448777X.

¹⁰⁰ IBIDEM

znevýhodňování, ať už se jedná o zavádění speciálního odívání, daní a nebo dokonce vyhánění z jednotlivých evropských zemí. Nejznámější je asi vyhnání Židů ze Španělska v roce 1492. To znamenalo konec rozkvětu a zlatého věku židovské komunity na tomto území až do 20. století.¹⁰¹

Dalším stupněm ve vývoji antisemitismu byl tzv. *rasový antisemitismus*. Ten se vyvinul z osvícenských myšlenek v 19. století a dodnes je nejrozšířenější příčinou antisemitských projevů. Zahrnuje představy o tom, že židovská rasa je na nižší úrovni než rasy evropského původu a měla by být zničena, nebo teorie o tom, že se Židé snaží ovládnout svět. Nejde tedy už jen o nenávist z náboženských důvodů. Mezi stěžejní dílo obsahující tyto myšlenky patří *Protokoly sionských mudrců*, které byly vydané v Rusku v roce 1902 na popud ruské státní policie. Dodnes se nejrůznější skupiny na tyto texty odkazují.¹⁰²

Nevíme, kdy se v Hitlerovi nenávist k Židům zrodila a co ho přesně vedlo k myšlenkám, které zformoval ve svém díle *“Mein Kampf”*, ale díky těmto historickým souvislostem jim můžeme lépe porozumět.

V Německu na počátku 20. století byla již velká část Židů asimilována ve společnosti. Židé se domnívali, že to je ta jediná a správná cesta, aby se vyhnuli antisemitismu a tak se často zříkali některých tradic, zvyků a specifického odívání. Dokonce se aktivně zapojovali i do politiky. Za průkopníka židovské asimilace je považován Moses Mendelssohn, židovsko-německý filozof a teolog, který působil v 18. století.¹⁰³ Podobná situace byla podle historičky Kateřiny Čapkové i na českém území.¹⁰⁴ Nemohlo být pochyb, že se mnoho z nich cítí být Němci stejně jako Židy. O to větší šok pro ně znamenal nástup A. Hitlera k moci a kroky, které následovaly.

V Německu žilo na začátku třicátých let asi 525 000 židovských obyvatel, pro které znamenal Hitlerův nástup k moci začátek života v neustálém strachu a četné omezování

¹⁰¹CHAZAN, Robert. *Židé středověkého západního křesťanského světa: (1000-1500)*. Praha: Argo, 2009. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0138-6.

¹⁰²ALEJCHEM, Šalom. Protokoly sionských mudrců. In: *Český rozhlas* [online]. 19 July 2009 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/protokoly-sionskych-mudrcu-8008985>

¹⁰³ Moses Mendelssohn. In: *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. 3 December 2002 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/mendelssohn/>

¹⁰⁴ ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách 1918 až 1938*. 2., přeprac. vyd. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-294-5. str.29-31

svobody.¹⁰⁵ Pro srovnání svědků Jehovových bylo v Německu v této době 19 268, což se může zdát málo, ale v tu dobu byl celkový počet příslušníků této organizace 50 804.¹⁰⁶

První fází teroru představoval bojkot židovských obchodníků v dubnu 1933. Ten reagoval na údajné odmítnutí nového vládního režimu ze strany Židů v Německu žijících i zahraničních. V tom samém měsíci byl vydán zákon “*O obnovení úřednického stavu*” (Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums). Ten donutil mnoho Židů opustit zaměstnání na základě jejich “*neárijského*” původu. Část z nich se rozhodla pro emigraci do zahraničí, kdy častou volbou byli Spojené státy americké, ale i území dnešního státu Izrael.¹⁰⁷ Období 30. let se v historii Izraele označuje jako tzv. *pátá alija* (ה'ל"ה) v jejímž rámci “*vystoupalo*” do této země přes 250 000 Židů zejména německého nebo rakouského původu.¹⁰⁸

Dalším velkým milníkem byly tzv. *norimberské zákony* z roku 1935. V rámci nichž bylo redefinováno říšské občanství a občany mohli být jen “*árijszí*” Němci, nebo osoby tzv. “*spřízněné krve*”. Pro zbytek to znamenalo druhořadé postavení a také zacházení. Židé měli také zakázané uzavírat manželství s Němci, nebo vyvěšovat německé vlajky. Otázka kdo je Žid prošla složitým byrokratickým definováním, jehož výsledkem bylo ustanovení, že tzv. *Volljude* je člověk mající oba rodiče židovského původu. Dále byli definováni míšenci I. a II. stupně. Po dlouhý čas se represe týkali především *Volljude*, ale do konečného řešení židovské otázky se počítalo se všemi příslušníky židovstva. K těmto zákonům byly postupně přidávány další omezující nařízení, jako zákazy výkonu povolání v některých oblastech.¹⁰⁹

Dalším zlomovým bodem byla tzv. “*Kristallnacht*“, tedy Křišťálová noc. Ta proběhla z 9. na 10. listopadu roku 1938. Byla údajnou odplatou za čin židovského mladíka Herschel

¹⁰⁵ PRONÁSLEDOVÁNÍ NĚMECKÝCH ŽIDŮ PO PŘEVZETÍ MOCI NACISTY. In: *Holocaust.cz* [online]. 27 August 2019 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/pronasledovani-nemeckych-zidu-po-prevzeti-moci-nacisty/>

¹⁰⁶ ADAMY, Herbert. *Fialové trojúhelníky: zapomenutá kapitola holocaustu*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0., str. 9

¹⁰⁷ PRONÁSLEDOVÁNÍ NĚMECKÝCH ŽIDŮ PO PŘEVZETÍ MOCI NACISTY. In: *Holocaust.cz* [online]. 27 August 2019 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/pronasledovani-nemeckych-zidu-po-prevzeti-moci-nacisty/>

¹⁰⁸ BRENNER, Michael. *Malé dějiny Židů*. Praha: Paseka, 2014. ISBN 978-80-7432-443-7., str. 266

¹⁰⁹ BRENNER, Michael. *Malé dějiny Židů*. Praha: Paseka, 2014. ISBN 978-80-7432-443-7., str. 262-264

Grünspana, který postřelil na německém vyslanectví v Paříži Ernsta vom Ratha. Ten na následky atentátu zemřel 9. listopadu. To byla však pouhá záminka pro plánovanou akci. V Mnichově se Hitler setkal na výročí s příznivci neúspěšného puče v roce 1923. Na tomto setkání vystoupil J. Goebbels s proslovem a oznámením o úmrtí Ernsta vom Ratha. Jednotky SA reagovaly na plamenný projev zahájením protižidovského pogromu. Byly vypalovány synagogy, židovské obchody a samotní židé byli bití, nebo odvedeni do koncentračních táborů a puštěni až na základě slibu, že emigrují. Majetek propadl ve prospěch Říše. To bezesporu pomohlo k arizaci majetku Židů, kteří byli nuceni Německo opustit, nebo z vlastních nákladů vrátit majetek do původní podoby. Tato noc byla překročením jisté hranice, když bylo Židům veřejně fyzicky ubližováno a 100 z nich dokonce zabito přímo během útoků. To vedlo k opětovnému zvýšení emigrací z Německa, kdy Židy opouštěla víra v normální život pod tímto režimem. V roce 1939, tedy na začátku II. světové války, žila téměř polovina všech Židů z Německa v emigraci.¹¹⁰

2.4.2 II. Situace na českém území:

Jelikož se tato práce zaměřuje primárně na popsání českého území, zaměříme se dále na něj. Židé na českém území si uvědomovali v jisté míře to, co se dělo za hranicemi, ale část z nich odmítala věřit, že by se jich vlna antisemitských projevů proudících Německem mohla kdy týkat a nepřistoupila k emigraci do zahraničí. Emigrace byla poté ještě obtížnější po vzniku Protektorátu Čechy a Morava, kdy museli Židé nejen za odchod platit velké sumy, ale s přílivem uprchlíků začali státy příjem migrantů snižovat.¹¹¹

V knize Kateřiny Čapkové *“Češi, Němci, Židé?”* se dozvídáme, že se od vzniku Československa v roce 1918 Židům dařilo na českém území velmi dobře. Mohli se hlásit jednak k židovskému náboženství, ale také k židovské národnosti. Nebylo nutné, aby si zvolili obojí, ale tato možnost jim byla dána. Jako národnostní menšina se mohli aktivně účastnit politiky a zakládat své spolky a politické strany. Je dobré zmínit, že i na našem území se ale mnoho Židů snažilo o asimilaci a často se mohli cítit spíše Čechy, nebo Němci, kteří v této době tvořili na našem území početnou menšinu. K němčině se klonila

¹¹⁰ KŘIŠŤÁLOVÁ NOC (1938). In: *Holocaust.cz* [online]. 17 March 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/pronasledovani-nemeckych-zidu-po-prevzeti-moci-nacisty/kristalova-noc-1938/>

¹¹¹ BRENNER, Michael. *Malé dějiny Židů*. Praha: Paseka, 2014. ISBN 978-80-7432-443-7., str. 266

velká část Židů žijících v pohraničních oblastech, ale početná část německy mluvících se nacházela i v Praze. Z tohoto období známe i termín „*Pražská německá literatura*“ v jejímž popředí stáli autoři jako Franz Kafka, Rainer Maria Rilke nebo Egon Erwin Kisch. Není tedy pochyb o složité a významné propojenosti Čechů, Němců a Židů na našem území. Ta často stírala rozdíly mezi jednotlivými menšinami.¹¹²

Vše se změnilo se vznikem Protektorátu Čechy a Morava 15. března 1939. To navazovalo na předešlé vynucené odstoupení Sudet ze září roku 1938 po podepsání mnichovské dohody. Mocnosti se tehdy mylně domnívali, že tímto ústupkem zabrání dalšímu postupu nacistického Německa. Pro Židy na českém území se situace začala zhoršovat již velmi brzy po *mnichovské dohodě*, kdy bylo nuceno uprchnout do vnitrozemí asi 120 000 Čechů a 17 000 Židů. Silnice se zaplnily dopravními prostředky a lidmi opouštějícími domovy jen s těmi největšími nezbytnostmi.¹¹³ Českoslovenští obyvatelé se obávali pádu demokracie a hledali viníky. Jejich pozornost se tak často upínala právě na Židy proudící na české území ze Sudet, ale i z Německa, kde pro ně situace byla čím dál více neúnosná. Terčem hněvu se často stávali i Svědkové Jehovovi pro svou politickou neutralitu.¹¹⁴

Po zřízení „*protektorátu*“ v jehož čele stál říšský protektor Konstantin von Neurath, se do spárů Německa dostalo asi 118 000 Židů žijících na území Československa.¹¹⁵ Politika se změnila na čistě protižidovskou. Sympatizanti radikální pravice na českém území se chopila šance a zahájila útoky na židovské obyvatele. Dobré je zmínit i fakt, že začalo přetahování o židovský majetek, který chtěla získat česká vláda do svých rukou dříve než bude arizován Němci. Zákaz výkonu některých zaměstnání byl Židům zakázán českou vládou dříve, než u nás vešly v platnost tzv. *norimberské zákony*.¹¹⁶ Ty na sebe nenechaly dlouho čekat a v platnost vešly 21. června téhož roku.¹¹⁷

¹¹² ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách 1918 až 1938*. 2., přeprac. vyd. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-294-5., str. 36

¹¹³ KÁRNÝ, Miroslav. Politické a ekonomické aspekty "židovské otázky" v pomnichovském Československu. In: *Sborník historický*. 1989, s. 171-211.

¹¹⁴ ADAMY, Herbert. *Fialové trojúhelníky: zapomenutá kapitola holocaustu*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0., str. 12

¹¹⁵ Historie. In: *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/stranka/Kdo_jsmehistorie_115

¹¹⁶ SADEK, Vladimír. *Židé: dějiny a kultura*. 2. dopl. vyd. Praha: Židovské muzeum, 2001. ISBN 80-85608-43-X. str. 61-62

¹¹⁷ IBIDEM, str. 59

Židé se stali občany druhé kategorie i u nás. Mnoho zákonů a vyhlášek, které omezovaly nejen výkon zaměstnání, ale i jejich svobodu pohybu nebo majetku. Děti byly vyloučeny ze škol a Židé se od roku 1941 povinně označovaly žlutou hvězdou na šatech.¹¹⁸ Těchto zákonů byl nespočet a samotné vypisování by zabralo několik stran této práce.

Všechny tyto zákazy nevyhnutelně směřovaly k fyzické likvidaci židovského obyvatelstva, o kterou A. Hitler tak usiloval.

Vraťme se nyní ke Svědkům Jehovovým, které jsme na chvíli opustili. Jak to bylo s nimi? Svědkové Jehovovi se teroru a pronásledování nevyhli. Nebyli sice primárním terčem útoků, ale jako náboženská menšina zachovávali neutrální až odmítavý postoj k Hitlerově politice se brzy stali trnem v oku nacistickému režimu. Jak by ne, provokativně odmítali pozdrav „*Heil Hitler*“, trvali na politické neutralitě, odmítali vstup do armády a zapojit se do válečného úsilí a také šířili zakázanou biblickou literaturu.¹¹⁹

Stejně jako pro Židy, představoval jeden ze stěžejních momentů pro Svědky Jehovovi na českém území den podepsání tzv. *mnichovské dohody* a odsun Sudet. V Sudetech se v tu dobu nacházela velká část Svědků Jehovových. Pamětníci vzpomínají, že se v tu chvíli stali terčem útoků: „*Všichni žáci museli vstoupit do Hitlerjugend. Já byl jediný, kdo tam nebyl... Nakonec mě ze školy vyhnali. Otec byl několikrát zavřen.*”¹²⁰

Brzy následoval vznik Protektorátu Čechy a Morava 15. března 1939 po jehož vzniku byla téměř bezprostředně zahájena první operace proti příslušníkům hnutí. Již 30. března poprvé zamířilo gestapo do pražské kanceláře, kterou v té době vedl německý občan Heinrich Dwenger.¹²¹ Gestapo zatýkalo pracovníky kanceláře s německým občanstvím. O Čechy se začali zajímat později. Činnost organizace byla zakázána již v roce 1939 a o dva roky později přišel formální zákaz říšského protektora, které obsahovalo usnesení: „*Organizace Mezinárodního sdružení badatelů Bible existující v Protektorátu Čechy a Morava, bez ohledu na to v jaké právní podobě nebo pod jakým názvem vystupují, jsou tímto*

¹¹⁸ IBIDEM, str.62-65

¹¹⁹ ADAMY, Herbert. *Fialové trojúhelníky: zapomenutá kapitola holocaustu*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0., str. 41

¹²⁰ ADAMY, Herbert. *Fialové trojúhelníky: zapomenutá kapitola holocaustu*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0. str. 12

¹²¹ IBIDEM, str. 13

rozpuštěny.”¹²² Veškerý majetek byl zabaven a zakládání nové organizace s tímto zaměřením bylo zakázáno.

Svědkové Jehovovi byli zpravidla po zatčení převezeni do věznice na Pankráci, kde byli vyslýcháni a mučeni. Někteří se dostali do Terezína a ti méně šťastní dokonce do Mauthausenu, Ravensbrucku, Auschwitzu nebo dalších koncentračních táborů, kam byli společně s Židy a dalšími nepohodlnými občany převezeni zvláštními vlaky zpravidla dobytčími vagony.¹²³

Mezi ty, kdo neměli štěstí a dostali se do Mauthausenu, patřil i Bohumil Müller. Ten působil ve zmíněné pražské kanceláři Svědků Jehovových. Na cestu do Mauthausenu z věznice na Pankráci vzpomínal takto: *“Niméně to...bylo poznamenáno radostí, že odcházíme z hrozného vězení gestapa, neboť, podle našeho domnění, to nikde nemůže být horší. Brzy jsme však měli poznat, jak velmi jsme se mýlili.”* B. Müller byl převezen z nádraží Praha - Vršovice dne 6. února 1942 vlakem spolu s dalšími 480 lidmi. *V pozdních hodinách jsme se ocitli v koncentračním táboře Mauthausen. Již samo přivítání bylo poznamenáno ranami obuškem pěstí v rukavici, krví, rozbitými hlavami, vytlučenými zuby a chladnokrevným zabitím jednoho spoluvězně...Velitel tábora a jeho pobočníci v důstojnických uniformách přihlíželi rozveselení krvavou podívanou, která trvala několik hodin... V koupelně nám odebrali šatstvo, prádlo, ostříhali nás dohola, osprchovali jsme se, dostali jsme táborové prádlo a dřeváky. Z koupelny jsme šli před pisárnu...[kde] jsme byli zapsáni do táborových záznamů...Po dvoutýdenní “karanténě” jsme byli zařazeni do pracovního procesu. Dostali jsme táborové pruhované kalhoty, kabát a čepici. Svědkové Jehovovi nosili v táborech kromě klasického pruhovaného pracovního oblečení ještě povinné označení ve formě fialových trojúhelníků. Moji tři přátelé, svědkové, kteří se mnou přijeli transportem z Prahy, zemřeli během několika prvních týdnů v Mauthausenu. Jako desítky dalších z mého transportu i oni podleli zhoubné úplavici, která konala své dílo...Kromě tvrdého zacházení byli svědkové Jehovovi navíc šikanováni. Patřilo k tomu*

¹²² IBIDEM, str. 14

¹²³ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 5. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 September 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999653?q=5.+%C4%8D%C3%A1st&p=doc>

neustálé vybízení, aby podepsali, že se vzdávají své víry a nechtějí již být badateli Bible.”¹²⁴

To byla častá praktika, kterou později potvrdila větší část vězněných Svědků Jehovových. Občas tábory dokonce navštívili vysoce postavení SS-mani, kteří měli za úkol přesvědčit co nejvíce svědků, aby se víry vzdali.

V táborech byl Svědkové Jehovovi často srovnáváni s Židy a navázali tak spojení. Na jejich společné soužití vzpomínal i česko židovský historik Erich Kulka, který se zde se Svědky Jehovovými poprvé setkal: *“Bydleli jsme na bloku, kde nebylo mnoho Židů - asi 150. Byli jsme tam s Bibelfoschery, to jsou Svědkové Jehovovi. Ti byli postaveni na úroveň Židů. Byli to velice slušní lidé, s nimi se opravdu dalo vyžít. Oni nechtěli sloužit se zbraní, a proto byli v koncentračním táboře.*”¹²⁵

Z výpovědí je patrné, že přes kruté podmínky koncentračních táborů se vztah mezi Židy a Svědky Jehovovými nesl v přátelském duchu. Pomáhali si přežít v nelidských podmínkách, udržovat si pozitivní mysl a zřejmě docházelo i k výměně náboženských nauk, jak popsala jedna z vězenkyň Emílie Návrátová-Macíčková: *“...jeli jsme do koncentračního tábora do Osvětimi. Cestou jsem mluvila o Bibli s několika mladými Židovkami.*”¹²⁶

Přestože Svědkové Jehovovi byli pronásledováni ne proto, kdo byli, ale spíše proto, co odmítali udělat, tedy nástup do vojenské služby a politické podpoření vlády A. Hitlera, stali se kromě Židů jednou z nejpronásledovanějších náboženských menšin, které potkal za druhé světové války velmi podobný osud. A jak si ukážeme dále, nebyla to jediná chvíle, kdy se osud těchto dvou menšin tak blízce protnul.

Na to, jak svědkové dnes reflektují toto temné historické období jsem se ptala mluvčího Svědků Jehovových pro Českou republiku, který odpověděl: *“Svědům Jehovovým není toto téma lhostejné, a tak čas od času na svých webových stránkách píší nebo na svých shromážděních mluví o pronásledování v době holocaustu. Během holocaustu zemřelo asi*

¹²⁴ ADAMY, Herbert. *Fialové trojúhelníky: zapomenutá kapitola holocaustu*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0. str. 16-20

¹²⁵ IBIDEM, str. 34

¹²⁶ IBIDEM, str. 28

*1 500 svědků Jehovových z celkového počtu přibližně 35 000 svědků žijících v Německu a zemích okupovaných nacisty.*¹²⁷

2.5 Před mraky komunismu

Často historicky opomíjené a velice složité období mezi lety 1945 a 1948 znamenalo pro Svědky Jehovovy, ale nejen pro ně, záblesk naděje na obnovení činnosti. To bylo ovšem velmi náročné, protože Svědkové byli po období pronásledování roztrženi po všech koutech republiky a obzvláště v Sudetech, které zažily násilný odsun německých obyvatel, byla situace velmi těžce zmapovatelná.¹²⁸ Němečtí Svědkové Jehovovi, kteří v těchto místech žili a přesunuli se sem ještě před válkou před nacistickou mocí, byli totiž často dávání do jednoho pytle se všemi ostatními a také následně násilně odsunuti na základě tzv. *Benešových dekretů*. Konkrétně *Ústavním dekretem o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské* byli zbaveni československého občanství, vyhnáni a jejich majetek propadl konfiskaci ve prospěch státu.¹²⁹

Svědkové se tak nacházeli v složité situaci. Často byli po válce nezvěstní, jejich rodiny netušili, zda se vůbec vrátí domů z koncentračních táborů a předválečné kontakty s dalšími bratry a sestrami byly často ztracené.¹³⁰ Poté, co se situace relativně stabilizovala, nastalo období několika mála let relativního klidu. Samo hnutí na toto období vzpomíná: *“Byla to doba duchovní obnovy, doba, kdy se naši bratři s novou horlivostí zapojili do kazatelské činnosti, která jim byla svěřena Bohem.”*¹³¹

Mezi nejaktivnější po návratu domů patřil Bohumil Müller. Jemu a dalším se povedlo v srpnu roku 1945 vydat první poválečné číslo *Strážné věže* v češtině.¹³² V listopadu téhož roku byla činnost oficiálně obnovena na základě dekretu prezidenta republiky č. 18/1945

¹²⁷ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č. 1*

¹²⁸ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 6. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 November 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999814>

¹²⁹ Dekret č. 33/1945 Sb. In: *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů* [online]. [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-33>

¹³⁰ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 6. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 November 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999814>

¹³¹ Česká republika. In: *Ročenka za služební rok 2000* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 173 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/302000011>

¹³² Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 6. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 November 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999814>

Sbírky zákonů a nařízení.¹³³ Ministerstvo vnitra reagovalo ještě v prosinci výnosy, v kterých souhlasilo s obnovením předválečných spolků.

V Československu fungovalo již v roce 1945 na 20 sborů a dokonce se jim podařilo získat čtyřpodlažní dům na adrese Kamýcká 684.¹³⁴ Dnes tento dům patří městské části Praha Suchdol.

V roce 1946 byla otevřena odbočka pro Slovensko v Bratislavě a činnost byla plně obnovena.¹³⁵ Byly povoleny veřejné přednášky, začaly se pořádat krajské sjezdy. První z nich byl sjezd v roce 1946 v Besedním domě v Brně. Podle zdrojů se ho zúčastnilo asi 1700 lidí a jedním z přednášejících byl dokonce tehdejší ředitel společnosti N. H. Knorr. Na jeho přednášku díky rozsáhlé letákové propagaci dorazilo 2 300 posluchačů.¹³⁶ Tato akce samozřejmě upoutala nejen oči veřejnosti, ale také bezpečnostních složek státu. Dvanáct hlavních účastníků bylo po celé čtyři dny trvání sjezdu sledováno.¹³⁷

K novému napětí vedla i vyhrocená situace v Jugoslávii, kde byla činnost tohoto hnutí úplně zakázána. Hnutí bylo obviněno z protistátní činnosti a šíření nepravdivých informací o politické situaci země.¹³⁸ Podobně vyhrocená byla například i situace v Polsku. Podle zdrojů z Ročenky Svědků Jehovových bylo asi 4 000 lidí týráno ve snaze násilné konverze ke katolické víře. Na polském sjezdu v Krakově toho roku v květnu byl dokonce zatčen i Bohumil Müller, ale nakonec byl propuštěn.¹³⁹

Doba po druhé světové válce byla ale velmi skeptická ke všemu, co vybočovalo z řad. Není divu, že na společnost přicházela nejrůznější udání, která často k ničemu, kromě

¹³³ Dekret č. 18/1945 Sb. In: *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů* [online]. [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-18>

¹³⁴ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 6. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 November 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999814>

¹³⁵ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 21

¹³⁶ Česká republika. In: *Ročenka za služební rok 2000* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 173 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/302000011>

¹³⁷ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 23

¹³⁸ Země bývalé Jugoslávie. In: *Ročenka svědků Jehovových 2009* [online]. 2009, s. 143-192 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/Ro%C4%8Denka-sv%C4%9Bdk%C5%AF-Jehovov%C3%BDch-2009/Zem%C4%9B-b%C3%BDval%C3%A9-Jugosl%C3%A1vie/>

¹³⁹ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 23-24

zabavení literatury, nevedla. Společnost se také díky novému režimu posunula výrazně doleva a byla skeptická k věcem přicházejícím z Ameriky. Na to vzpomíná i jedna z pamětnic, paní Ludmila, v našem rozhovoru: *“Když viděli, že je něco z Ameriky, že to přišlo odtamtud...Nám je to úplně fuk, my jsme nestranní, ale jim tady, tomu vedení, to vadilo. Dívali se na to, jako na něco nebezpečného už z principu.”*¹⁴⁰ Nesmíme zapomínat, že centrum činnosti se stále nacházelo ve Spojených státech.

Od března roku 1948 se situace velice rychle obrátila proti tomuto hnutí. Nejprve, když přednosta 5. oddělení velitelství major Pavlíček navrhl, aby ministerstvo vnitra zastavilo činnost Svědků Jehovových v Československu a poté, když byla činnost v červenci zakázána na Slovensku.¹⁴¹ V září se stihl konat ještě poslední sjezd, o kterém mi jeden z členů organizace, pan Miloslav, řekl. *“Ve ‘48 byl poslední sjezd v Lucerně. To se tenkrát pronajímalo. Bylo tam asi 2 000 lidí. Žádná společná hala, jako dnes, nebyla. Pak byla dlouhá pauza od sjezdů, až do revoluce.”*¹⁴² Tím opravdu začala pro hnutí, minimálně oficiálně, dlouhá doba temna.

2.6 Svědkové Jehovovi pod vládou komunistické strany:

2.6.1 Nekompromisní 50.léta

Nadvláda komunistické strany, která trvala v Československu čtyřicet let, se vyznačovala propagací ateismu.¹⁴³ Již Karl Marx uváděl, že náboženství brání utlačovaným skupinám obyvatelstva rozpoznat svou vlastní společenskou situaci, místo které mu nabízí iluzorní únik do náboženských představ.¹⁴⁴ Tato léta se proto vyznačovala velmi silným odporem ke všem náboženským skupinám na našem území. Netýkalo se to tedy jen hnutí Svědkové Jehovovi, ale tvrdě byla potlačována například i katolická církev. Mezi způsoby perzekuce patřilo zákaz vydávání církevního tisku, snaha vypudit církevní akce z veřejné sféry, rušení církevních řádů, omezení kontaktu katolické církve s vedením v zahraničí a v neposlední řadě i zavírání a mučení církevních představitelů.¹⁴⁵ Jedním z velmi známých příkladů je

¹⁴⁰ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

¹⁴¹ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 23-24

¹⁴² viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

¹⁴³ Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu (1948 – 1953)*, Praha – Brno, Doplněk 1993.

¹⁴⁴ SPIRKIN, Aleksandr Georgijevič. *Učebnice marxistické filosofie*. Praha: Svoboda, 1971., str. 410-415

¹⁴⁵ BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013. ISBN 978-80-7325-311-0.

věznění kněze Josefa Toufara. Ten zraněním způsobeným mučením podlehl.¹⁴⁶

Období, které přišlo v podstatě velmi krátce po II. světové válce, se ale vyznačovalo též útlakem židovského obyvatelstva. Jakoby útrapy, které pro něj znamenala válka, nestačily. Nedlouho potom, co byl celý svět otřesen činy, o kterých se dozvěděl a přísahal, že se nic takového již nesmí stát, se historie opakovala. Šok to byl pro Židy o to větší, že mnoho z nich se po návratu z války dobrovolně obracelo ke komunistické straně a věřili jejím myšlenkám, v nichž viděli naději na lepší budoucnost. Mnoho z nich se totiž po válce nemělo kam vrátit, neměli majetek a tak bylo podmanivé začít smýšlet levicově. Izrael, nově vzniklý stát Židů, byl dokonce na nějakou dobu považován za potenciálního přítele a člena východního bloku.¹⁴⁷ O to hůře na ně dopadla realita, když jim byla opět přisouzena role veřejného nepřítelů hned z kraje padesátých let.

Pro Svědky Jehovovy byla situace velice podobná. Jak jsme si již řekli, holocaust byl pro ně podobně bolestivou ranou, jako pro židovské obyvatele a i oni mohli doufat, že situace bude jiná. Navíc, přesto, že si vždy zakládali na politické neutralitě, bychom mohli říci, že mají k levicovému smýšlení blíže než k tomu pravicovému. Zakládají si na komunitním životě s rovnocenným postavením, nejsou pro ně důležité hmotné věci ani finance. Často si v kritických dobách pomáhají, někdy dokonce sdílí své byty s jinými rodinami.¹⁴⁸ Dokonce autor Herbert Adamy v knize *Byl jsem manažerem ilegální továrny* přímo uvádí, že STB považovala Svědky Jehovovi za společnost „socialistickou”.¹⁴⁹

Již v listopadu roku 1948 vydala STB prohlášení, že nebudou dále činnost Svědků v Československu trpět. Konkrétně 29. listopadu byla naplánována akce s cílem tuto organizaci zlikvidovat.¹⁵⁰ Začaly rozsáhlé domovní prohlídky na základě jmenných seznamů, které si STB vedla, zabavování literatury v kancelářích společnosti a zatýkání

¹⁴⁶ Petráček, T. (2016). The first and second life of father Josef Toufar (1902–1950) and shifts in interpretations of modern Czech history: On one unexpected phenomenon in contemporary Czech society. *Kirchliche Zeitgeschichte*, 29(2), 355–369. <https://doi.org/10.13109/kize.2016.29.2.355>

¹⁴⁷ BRENNER, Michael. *Malé dějiny Židů*. Praha: Paseka, 2014. ISBN 978-80-7432-443-7., str. 284-285

¹⁴⁸ Snažíš se získat to pravé bohatství?. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. 8-12 [cit. 2023-07-22]. ISSN 0043-1087. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/strazna-vez-studijni-cervenec-2017/snazis-se-ziskat-to-prave-bohatstvi/>

¹⁴⁹ ADAMY, Herbert. *Byl jsem manažerem ilegální továrny*. Praha: Ostrov, 1999. ISBN 8086289036. str.60

¹⁵⁰ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 26

pracovníků pražské odbočky Společnosti. Členové Svědků Jehovových pak byli drženi bez soudu do července 1949. V době, kdy byli vězněni, dostali výnos odsuzující je na dva roky do tábora nucených prací. Po téměř roce zadržení, strávili další rok většinou prací v uhelných dolech.¹⁵¹

To odstartovalo vývoj činnosti Svědků Jehovových v ilegalitě na dalších čtyřicet let. Jedna z pamětnic, paní Ludmila, která se stala členkou právě v padesátých letech, nám nabízí unikátní vhled do této doby: *“Studovat se muselo velice opatrně. Svědectví se nemohlo vydávat jen tak jako na potkání, ale jen lidem, u kterých ses nemusel bát, že tě udají. Shromáždění se taky dělalo po bytech. Dokonce bylo dáno od společenství pokyn, návod, že se neříkalo nic v domě a v zaměstnání. Takže jsem udělala jen pár výjimek, když jsem viděla, že to jsou upřímný, milý lidi. To bylo celou dobu komunismu, ikdyž někdy to bylo lepší, někdy horší. Kolem '68 bylo uvolnění, pak zase normalizace, ale úplně nejhorší byly ty leta, ke kterým, když jsme přišli k pravdě. Ty padesátý. Když viděli, že je něco z Ameriky, že to přišlo odtamtud...Nám je to úplně fuk, my jsme nestraničný, ale jim tady, tomu vedení, to vadilo. Dívali se na to, jako na něco nebezpečného už z principu. Tam bylo ale to, že to bylo dáno Pánem, že to vyšlo v Americe. Tam se to mohlo šířit po celým světě. Pochopitelně to nemohlo vyjít někde v Sovětským svazu.”*¹⁵² Z její výpovědi vidíme, jak opatrní museli členové hnutí být a že si toho bylo vědomo i jeho vedení, které členům vydávalo pokyny, jak svou víru šířit i přesto, že to bylo zakázané.

Po propuštění několika členů z tábora nucených prací nastalo, na první pohled, krátké období klidu. Svědkové Jehovovi se mezitím scházeli v bytech po malých skupinách a často i v cizích bytech. Vhled nám opět nabízí výpověď paní Ludmily, která tuto dobu sama zažila: *“Shromáždění probíhalo doma, tak po těch 10 letech se scházeli. Celý komunistický leta. Měnily se byty nějak častěji.....Dělalo se to pak často u zájemců třeba doma, o kterých oni (komunisté) neměli ani páru. Často jsme jezdili třeba ke známým na Letnou, i když jsme byli ze Žižkova. I na památný nás bylo tak 15.”*¹⁵³

¹⁵¹ Česká republika. In: *Ročenka za služební rok 2000* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 177 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/302000011>

¹⁵² viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

¹⁵³ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

Zajímavý je i způsob šíření literatury, která byla, spolu s celým hnutím, ilegální: *“Dokonce ani ve skupince neměl každéj svojí Strážnou věž. To se přepisovalo. Já jsem přepisovala na mateřské na stroji. Ničili jsme si záda. Pak se to dávalo dohromady, ale to stejně nestačilo aby každéj měl. Takže třeba polovina skupinky to měla půl týdne a pak věděl, komu jí má předat a předala to, aby se mohli všichni na shrom připravit. No, ale třeba když se to dávalo dohromady, ta literatura, tak jsme jí měli hodně doma a museli jsme jí schovávat různě, kdyby někdo přišel.”*¹⁵⁴, vypráví dále Ludmila. I přes tuto náročnou situaci se hnutí dařilo rožširovat. Od roku 1948 do roku 1950 se počet členů zvýšil o 52 procent. V roce 1950 byl počet Svědků Jehovových 3 705.¹⁵⁵

Navenek vypadala situace klidně, ale STB se velice pečlivě připravovala na útok a udeřila o necelý rok později v únoru roku 1952. V jednom dni byla tato akce spuštěna na celém tehdejším území republiky. Bylo zatčeno 109 osob. Původně 120, ale u 9 osob se STB spletla.¹⁵⁶ *Probud'te se!*, oficiální časopis Svědků Jehovových, z roku 2000, uvádí číslo 109 z toho 105 mužů a 4 ženy.¹⁵⁷ Tento genderový nepoměr si můžeme vysvětlovat jednak tím, že ve vedoucích postavení sborů jsou dodnes u Svědků Jehovových muži, ale také tím, že samotná komunistická strana cílila v rámci procesů a zatýkání v padesátých letech zejména na muže. K tomu se provedlo 850 domovních prohlídek po celé republice.¹⁵⁸ Časopis *Probud'te se!* uvádí vzpomínky některých ze zatčených. Mezi nimi se objevuje například Josef Sklenák z Příboru, vzpomínající takto: *“V únoru 1952 mě zatkli. Protože jsem žil předtím ve Francii, považovali mě za agenta cizí mocnosti. Proto také výslechy na Pankráci, kde jsem byl ve vazbě, byly velmi tvrdé. Já jsem byl při výsleších tvrdošijný a s vyšetřovateli jsem se nebavil, a protože jsem nemluvil, považovali mě tím spíše za agenta. Proto jsem byl souzen podle paragrafu o velezradě a spoluúčasti s cizími agenty. Dostal*

¹⁵⁴ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

¹⁵⁵ Česká republika. In: *Ročenka za služební rok 2000* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 180 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/302000011>

¹⁵⁶ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 29

¹⁵⁷ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 8. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 March 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000308/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-8-%C4%8D%C3%A1st/>

¹⁵⁸ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 29

jsem 12 let...Rohy cely, kde jsem byl uvězněn, byly natřeny omývatelným lakem, protože nám hlavou bili do zdi. S modlitbami a s pomocí svatého ducha jsem fyzické napadání vydržel. Horší byly tlaky psychické. Často mi připomínali mladou ženu a dvě malé děti doma, které se ptají po tátovi. A skutečně, během mého věznění manželka opustila mě i křesťanský sbor.”¹⁵⁹

Tato celá naplánovaná akce měla vyvrcholit soudním procesem s třiceti hlavními aktéry a připraven byl v roce 1953. Soudní přelíčení se zatčenými proběhlo 27. a 28. března u krajského soudu v Praze.¹⁶⁰ Miroslav Tesarz z Ústí nad Labem v časopise *Probud'te se!* vzpomíná: “Před soudním řízením nás učili výpověď z paměti a mysleli si, že ji tam odříkáme. Já jsem byl předvolán jako svědek č. 1. Předseda mě vyzval, abych mluvil, ale já jsem řekl jen první větu a dál nic. Bratr Gerhard Zástěra z Teplic stál vedle mě. Řekl jsem jen: „My musíme poslouchat Boha jako vládce spíše než lidi.“ Odvedli mě a měli vztek, že jsem je zklamal. Dostal jsem 3 roky.”¹⁶¹ Praktika předem připravené výpovědi byla v padesátých letech, kdy byly veřejné procesy přenášeny rozhlasem běžná i u jiných soudních procesů. Nejznámějším příkladem je proces s Miladou Horákovou, která byla i přes všechny zahraniční snahy odsouzena k smrti. K výročí jejího úmrtí v roce 2020 vydalo Muzeum paměti XX. století publikaci *Nezapomeňte na mne: JUDr. Milada Horáková a největší politický proces*, která zachycuje metody těchto vykonstruovaných soudních procesů.¹⁶²

Proces se členy hnutí byl nakonec tajným a k odsouzení bylo vybráno patnáct “nejhorších” ze stovky zatčených. Mezi nimi byli například: Jan Sebin, Bohumil Müller, Jaroslav Hála ml., František Gross nebo Ondřej Fogel. Ti byli odsouzeni za velezradu od pěti do osmnácti let odnětí svobody. Na tento proces navázalo po celém území republiky několik menších tajných procesů. STB nechtěla dovolit, aby bylo veřejným procesem

¹⁵⁹ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 8. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 March 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000308/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji-%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-8-%C4%8D%C3%A1st/>

¹⁶⁰ IBIDEM

¹⁶¹ IBIDEM

¹⁶² BLAŽEK, Petr. *Nezapomeňte na mne: JUDr. Milada Horáková a největší politický proces : květen - červen 1950, Československo.* Přeložil Tomáš HAUSNER. Praha: Muzeum paměti XX. století, 2022. ISBN 978-80-907989-7-7.

umožněno šířit ideologii z USA do zemí Východního bloku.¹⁶³

Svědkové Jehovovi reagovali na tuto skutečnost jen větším úsilím v šíření dobré zprávy, dále doma přepisovali literaturu a to převážně na strojích ormig: *“Text, který chcete rozmnožovat, napíšete na speciální křídový papír, ale musíte k tomu mít takzvaný hektografický papír- Tak vznikne matrice... Zjedné takové matrice se dá zhotovit při opatrném postupu asi 100 kusů kopií.”*¹⁶⁴ Byl zřízen *Fond dobré naděje*, kam členové přispívali.¹⁶⁵ Peníze pak byli věnovány rodinám, které přišly o své živitele. Tato soudržnost a těžké časy jen pomáhala členům ve víře, že jejich víra je ta pravá a to, co dělají, má smysl.

Ani snaha STB neskončila u těchto procesů, ale dále se snažila odhalovat příslušníky hnutí, dělala domovní kontroly, posílala tajné agenty, kteří se měli do hnutí infiltrovat a odhalit, co největší množství jeho příslušníků. V roce 1954 bylo zatčeno vedení organizace v čele s Konstantinem Paukertem, který se do vedení dostal právě po procesech v roce 1952, když bylo hnutí nuceno ke změně.¹⁶⁶ Následovalo stejné kolečko - tajný proces, odsouzení za velezradu na sedm až osmnáct let, další menší procesy po republice a další zatýkání. Mnoho ze Svědků pak skončilo v pracovních táborech, od nichž se ty za druhé světové války příliš nelišily. Na vězně tu čekal hlad, těžká práce, fyzické i psychické tresty. V *Probud'te se!* z roku 2000 čteme tyto zkušenosti očima jednoho ze zatčených Dezidera Pomothyho: *“Často jsem byl zbit až do bezvědomí. V takovém případě mě odnesli pod studenou sprchu. Když jsem se probral a chtěl z vody pryč, bránili mi v tom holemi. Píchali jimi do mě ze všech stran a tím se výborně bavili. Když je to omrzelo, strčili mě mokrého do tmavé cely, kde jsem mohl jen stát. Mokřý, v zimě a celé hodiny! Jindy jsem zase ležel na betonové podlaze svázaný do svěrací kazajky. Ruce svázané s nohama dozadu — a opět celé hodiny. Moje výkřiky při týrání slyšelo celé oddělení. V sousedních celách slyšeli, jak dostávám rány, jak mě bijí pěstmi, kopají, jak mou hlavou tlučou o betonovou zeď. A potom*

¹⁶³ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 29-30

¹⁶⁴ ADAMY, Herbert. *Byl jsem manažerem ilegální továrny*. Praha: Ostrov, 1999. ISBN 8086289036. str.14

¹⁶⁵ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 30

¹⁶⁶ Čtyřicet let zakázání v komunistické zemi: VYPRÁVÍ JARMILA HÁLOVÁ. *Probud'te se!* [online]. 1995, 22 April 1995, 18-24 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101995286>

*jsem byl jednou v bezvědomí převezen do Prahy na psychiatrickou kliniku. Tam bylo zvláštní oddělení pro vězně. Mé ‚léčení‘ se skládalo z elektrických a inzulínových šoků. Ale o tom jsem se dozvěděl až z lékařské zprávy, kterou jsem obdržel roku 1991. Když mě zatkli, bylo mi 24 let, byl jsem silný mladý muž, který byl schopen sám naložit železniční vagón metrovými bukovými poleny. Po půl roce vězení mě dva dozorci na dvoře podpírali v podpaží a učili mě chodit. Nakonec, po roce vyšetřovací vazby jsem byl odsouzen za trestný čin velezrady na 12 let vězení.”¹⁶⁷ Mnoho vězňů, kteří byli spolu se Svědky Jehovovými uvězněni, ale neměli s nimi nic společného, napsalo, že často byli členové hnutí trestání mnohem více, než jiní vězni. Například Miroslav Pokorný uvedl: *“Na táboře Mariánská byla tehdy soustředěna skupina mladých svědků Jehovových ve věku 20–24 let....Odpoledne, po odmítnutí práce na šachtě Náhradní vojenská služba, byli všichni postaveni do odstřelovacího pásma pod kulometnou věží a navíc střežení bachařem v kožichu, válenkách, ušance a se samopalem...Teplota se pohybovala okolo 10–15 stupňů pod nulou, foukal vítr a sněžilo. Mládenci byli oblečeni jako všichni ostatní vězňové: košile bez líměčku, plátěné spodky, [vězeňský] oblek, čepice ze stejné látky, šněrovací boty a onuce. Po příchodu ranní směny, když jsme tu řadu zmrzlých lidí viděli, jsme uvažovali, jak jim pomoci...Hned po rozsvícení reflektorů, po večerním nástupu, omdlel první chlapec. Do rána jsme jich odnesli asi šest. Po uložení u kamen na táborové ošetřovně jsme jim podle pokynů dr. Kabáta masírovali tváře a prsty u nohou. Vařili jsme jim čaj. Příští den dopoledne jich opět padlo několik dalších. Procedura se opakovala, jen nosiče dělali vězni z odpolední směny.”¹⁶⁸**

Po opakujících se procesech, které k zamezení činnosti na našem území nevedly, se ministerstvo vnitra zaměřilo více na vnitřní infiltraci hnutí. Mohl to být i důsledek zdejší politické situace. Zemřel Stalin a začal proces *destalinizace*, která znamenala otevřenější kritiku k jeho osobnosti i činům jež inicioval. To vedlo k částečnému uvolnění poměrů v

¹⁶⁷ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 9. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 May 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000508/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-9-%C4%8D%C3%A1st/>

¹⁶⁸ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 9. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 May 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000508/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-9-%C4%8D%C3%A1st/>

celé společnosti.¹⁶⁹ Práce tajných agentů ale postupovala. Snažili se navázat úzký kontakt s podezřelými osobami a potvrdit tak své domněnky. Vydávali se tak například za dělníky, kteří přišli Svědkům s něčím pomoci a podobně.¹⁷⁰ Dařilo se tak odhalovat členy, nebo donutit několik členů k významné spolupráci a tím zajištění klíčových informací o hnutí a jeho aktivitách. Svědkové Jehovovi byli totiž i nadále považováni za nejnebezpečnější z nebezpečných sekt na našem území.¹⁷¹

Tento postoj byl potvrzen již ve volbách roku 1954, kdy členové odmítli s ohledem na svou vládní nestrannost volit.¹⁷² Snaha zničit hnutí zevnitř nesla do jisté míry ovoce. Vedení STB se totiž podařilo získat klíčovou spolupracovnici, krycí jméno *Manka*, ze členů hnutí, která měla vazby přímo na vedení společnosti na našem území, ale po nějakou dobu měla pod svými křídly i komunikaci se zahraničním vedením organizace, v jejímž čele byl v té době bratr N. H. Knorr. *Mance* se dařilo mást členy vedení hnutí falešnými a nebo upravenými dopisy do vězení, v kterém spolu vzájemně nemohli komunikovat a to utvářelo vnitřní zmatky mezi členy.¹⁷³

K této složité době se vyjadřuje i ročenka Svědků Jehovových z roku 2000, kde je uvedeno: *„.vzešla poněkud otevřenější komunikace mezi určitými bratry a státními orgány. Avšak někteří svědkové, kteří se o těchto rozhovorech dozvěděli, se v tehdejší polarizované době domnívali, že odpovědní bratři přistoupili na nějaký kompromis.“*¹⁷⁴ Kompromisem je tu myšlen pragmatičtější přístup bratra Müllera.

Nakonec, poté co v roce 1960 byla vydána rozsáhlá amnestie a většina Svědků Jehovových byla propuštěna z vězení, opustilo hnutí asi 1200 osob ze zhruba 5000 členů.¹⁷⁵ V interním

¹⁶⁹ Rok 1953 v Československu. In: *Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů*, roč. VI/2013, číslo 03, str. 15–31, ISBN 978-80-87211-78-6.

¹⁷⁰ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 36-38

¹⁷¹ IBIDEM, str. 37

¹⁷²Čtyřicet let zakázání v komunistické zemi: VYPRÁVÍ JARMILA HÁLOVÁ. *Probud'te se!* [online]. 1995, 22 April 1995, 18-24 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101995286>

¹⁷³ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 36-38

¹⁷⁴ Česká republika. In: *Ročenka za služební rok 2000* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 160-161 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/302000011>

¹⁷⁵ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 10. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 July 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000708/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-10-%C4%8D%C3%A1st/>

časopise *Služba Království* vyšel článek, který byl ale ovlivněn spoluprací s STB, jenž v podstatě nařizoval poslušnost státnímu aparátu a bagatelizoval zatčení a tresty, které získali jednotliví členové během padesátých let. To samozřejmě mnohé popudilo a rozhodli se hnutí definitivně opustit.¹⁷⁶ V archivu hnutí samotného jsem tento článek nedohledala, protože nahrané publikace na *jw.org* tak hluboko do historie nesahají.

V čele tzv. opozice “*proti*” bratrovi Müllerovi stál Vladimír Matejka, respektovaný člen hnutí, u nějž se nějaký čas uvažovalo o dosazení do vedení, ovšem byl odsouzen státem za velezradu a propuštěn až v roce 1966. Brzy nato byl ale vyloučen ze společnosti Svědkové Jehovovi a to právě proto, že odmítal nový proud ovlivněný spolupracovníky STB.¹⁷⁷ O tomto období se ale Svědkové Jehovovi ve své literatuře nezmiňují.

2.6.2 Uvolněná 60. léta a příchod normalizace

Začátek šedesátých let se nesl v duchu uvolněné atmosféry nejen pro hnutí. Tato éra se vyznačovala uvolněním v oblasti politiky i kultury. Do veřejného diskurzu se dostávala kritika současného režimu vůbec poprvé od začátku vlády komunistické strany díky zrušené cenzuře.¹⁷⁸ Bylo možné přečíst si do té doby zakázané knihy, vycestovat do zahraničí a v kinech se začaly objevovat snímky, které by předtím přísnou cenzurou neprošly. Toto uvolnění poměrů se historicky označuje jako “*socialismus s lidskou tváří*.”¹⁷⁹ Ve Spojených státech zase probíhaly demonstrace proti válce ve Vietnamu a svět tak začal být kritičtější, jak ke komunistickému Východnímu bloku, tak kapitalisticky vedenému západu v čele s USA.¹⁸⁰

Mnozí pamětníci na tu dobu vzpomínají jako na zlatou éru, čas, který se nedal s ničím předtím srovnat. Přesto tato zlatá éra netkvěla ve svobodě vyznání, změně politického režimu, nebo navýšení mzdy. V mnoha ohledech situace zůstávala stejná - stejný režim,

¹⁷⁶ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 48

¹⁷⁷ IBIDEM. str. 19, 48

¹⁷⁸ Zrušení cenzury Národním shromážděním: Zákon č. 84/1968 Sb. In: *Česká televize: Vše o ČT* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/historie-cst/historicke-udalosti/obdobi-1968-1969/rok-1968-ka-l/zruseni-cenzury-narodnim-shromazdenim/>

¹⁷⁹ Česká republika. In: *Ročenka za služební rok 2000* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 160-161 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/302000011>

¹⁸⁰ LEVY, Daniel S. Behind the Anti-War Protests That Swept America in 1968. In: *TIME* [online]. 19 January 2018 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://time.com/5106608/protest-1968/>

přetrvávající fronty na potraviny, represe náboženství, přesto i tato forma uvolnění byla dostatečná na to, aby vzbudila v lidech pocit, naději, že změna je možná.

Ne jinak to bylo i u Svědků Jehovových, kteří tuto dobu líčí také jako zlatou éru na osobní úrovni. Jejich nadšení k uvolněnějším podmínkám se mohlo odrazit i na 95% volební účasti v roce 1960.¹⁸¹ Na tom mohla mít podíl i skutečnost, že uvnitř hnutí byla stále část členů napojena na STB a články vycházejících ve vlastních publikacích hnutí byly do jisté míry ovlivňovány těmito členy.

Část Svědků Jehovových si uvědomovala vnitřní problematickou situaci a vytvořili opozici, ale vedení organizace ve Spojených státech v čele s bratrem N. H. Knorrem o ničem nevědělo, a tak vyjadřovalo bratrovi Müllerovi svou podporu i nadále. Jak se dozvídáme z knihy Branislava Martínka, STB si byla vědoma své silné pozice ve středu hnutí. Tehdy si stanovila následující úkoly: *1. I nadále udržet rozdělení sekty v ČSSR na uvedené směry, čímž je do určité míry snížena aktivita sekty. 2. Prohlubovat rozpory mezi oběma směry v sektě i z hlediska jejich věrouky. 3. Z opoziční části se pokusit odstranit extrémní a protistátní tendence.*¹⁸²

To mělo za následek velké množství “odpadlíků”, kteří ale v mnohých případech dále věrně šířili dobrou zprávu a věřili, že dělají dobře. Mezi ně patřil již zmíněný V. Matejka. Až v roce 1989, tedy s časem revoluce, kdy už nebylo hnutí zatíženo politickou situací, se mohli svobodně vrátit zpět do svých sborů.

Přes tyto úspěchy došlo Ministerstvo vnitra k závěru, že musí opět změnit taktiku a infiltrace hnutí nestačí. Je nutné zamezit jejímu vlivu na většinovou společnost. Roku 1964 tak spustila STB akci s výmluvným názvem “*Armagedon*”. Tato akce nesla název podle spolupracovníka, který měl udržet činnost opozice aktivní a tím rozdělit tyto dvě skupiny ještě více. K tomu byl vytvořen zfalšovaný dopis od bratra N. H. Knorra.¹⁸³ Dopis se mi bohužel nepodařilo v žádném archivu dohledat.

Uvolňující se politická situace hnutí však spíše nahrávala. Začaly se objevovat i úvahy

¹⁸¹ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 46

¹⁸² IBIDEM, str. 47

¹⁸³ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 49

o povolení jeho činnosti. Téma Společnosti se dostalo dokonce i do médií a obraz padesátých let, kdy se o nich mluvilo jako o těch nejhorších z možných, se proměnil do roviny neopodstatněné náboženské ideologie a z věřících se stali lidé, kteří potřebují zachránit ze spárů škodlivé představy. Během Pražského jara v roce 1968 byl dokonce celý vedený svazek na organizaci Svědků Jehovových uložen do archivu jen proto, aby byl o dva roky později na počátku normalizace opět otevřen a práce STB pokračovala dál.¹⁸⁴

Pozitivní dopad pro hnutí mělo jaro '68 ještě z jednoho důvodu. Vedoucí organizace Bohumil Müller navštívil sídlo hnutí v Brooklynu.¹⁸⁵ Není sice známo jak, ale muselo mu být domluveno, neboť jeho spolupráce s vládou v ČSSR byla z jeho strany pravděpodobně zcela ukončena. To dokládá skutečnost, že po předvolání v roce 1970, tedy již v normalizačním období, odmítl dle zápisů STB přistoupit na jejich podmínky a tudíž nebylo možno legalizovat hnutí.¹⁸⁶ Státní bezpečnost se ale nehodlala vzdát a vytrvale pokračovala v nabourávání vnitřních vztahů a získávání informací.

Až do osmdesátých let pokračovala *nastavená pravidla* STB uvnitř hnutí - členové neprojevovali bojovnost proti státnímu aparátu, často šli k volbám a někteří se i zúčastnili vojenské služby.¹⁸⁷ Dále se pokoušeli šířit svou víru i prostřednictvím literatury, jejíž šíření se zejména v sedmdesátých letech rozrostlo od domácích přepisů na strojích v ilegální strojní výrobu.

Tuto činnost popisuje ve své knize *Byl jsem manažerem ilegální továrny* i jeden ze Svědků Herbert Adamy. Ten byl v roce 1972 jmenován manažerem nad veškerou výrobou literatury a nad kurýrní poštou. Systém ilegálních továren byl hotov v roce 1980.¹⁸⁸ V tom samém roce se Svědkové pokusili také požádat o legalizaci hnutí. Výsledek byl negativní. Adamyho *ilegální továrna*, která se nacházela v ukrytých podzemních prostorách vytiskla do revoluce v roce 1989 miliony kusů ilegální literatury. Tato činnost byla financována z dobrovolných příspěvků členů organizace.¹⁸⁹ Na začátku osmdesátých let se také podařilo

¹⁸⁴ IBIDEM str. 51

¹⁸⁵ IBIDEM

¹⁸⁶ IBIDEM

¹⁸⁷ IBIDEM, str. 50-52

¹⁸⁸ ADAMY, Herbert. *Byl jsem manažerem ilegální továrny*. Praha: Ostrov, 1999. ISBN 8086289036. str.29

¹⁸⁹ IBIDEM, str. 25,33-35

vydat první překlad *Křesťanských řeckých písem a ke konci i Hebrejských písem*.¹⁹⁰ Publikace Svědků Jehovových zaměřující se na sedmdesátá léta 20. století se téměř na nic jiného z této doby ani nesoustředí.

2.6.3 Osmdesátá léta a hnutí po sametové revoluci

Během osmdesátých let STB nadále soustavně sledovala činnost Svědků Jehovových a stále měla své lidi i uvnitř, ale podmínky ve společnosti se začaly podobat těm v uvolněných šedesátých letech a hnutí začalo fungovat v určité symbióze se státem. Ta byla založena v podstatě na heslu: Pokud se nebudete bouřit a dělat problémy, necháme vás být.

Příkladem může být například skutečnost, že STB musela vědět minimálně o dvou komplexech *továren* na literaturu, které “*ignorovala*” dokud nepřišel na nejvyšší místa státního aparátu dopis jednoho z členů hnutí otevřeně kritizující porušování lidských práv. Hned po tomto dopisu totiž STB zmíněné továrny zničila.¹⁹¹ V *Probud'te se!* z roku 2000 se dočteme: “*Rozsah výroby různých tiskovin se stal noční můrou pracovníků Státní bezpečnosti, která ovšem několikrát zasáhla a ilegální tiskárny zlikvidovala.*”¹⁹²

Nebyla to však tak úplně pravda. Je zřejmé, že státní aparát záměrně ignoroval některé skutečnosti. Je však obestřeno tajemstvím s kým přesně, nebo jak tato domluva mezi vedením Svědků Jehovových a STB fungovala. S jistotou můžeme jen říci, že nějakým způsobem probíhala.

Rok 1989 a Sametová revoluce znamenal však konec jakýchkoliv spekulací a šťastné období pro celé hnutí. Vedení hnutí reagovalo velice rychle. Vzhledem k tomu, že se členové stále scházely po skupinkách a neprobíhala veřejná shromáždění, byl rozeslán čtyři dny po začátku revoluce tj. 21.11 dopis: “*Milí bratři, žijeme v době, kdy se v naší zemi*

¹⁹⁰ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 10. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 July 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000708/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-10-%C4%8D%C3%A1st/>

¹⁹¹ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 53-54

¹⁹² Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 11. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 September 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000908/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-11-%C4%8D%C3%A1st/>

v nebyvalé míře zvedla vlna občanské aktivity jako důsledek studentských událostí minulého týdne. Na pracovištích a ve školách probíhají veřejné diskuse a shromáždění. Na 27. 11. t. r. je svolána generální stávka od 12.00–14.00 hod. Vydávají se desítky rezolucí a prohlášení. Vytvořil se tak duch touhy po svobodě, který je pro mnohé velmi přitažlivý a vede je k jednání. Nebo si přejí změny, a tak nevědomky v duchu straní některému z lidských způsobů řešení situace. Jsme vděční Pánu Jehovovi, že nám včas přichází na pomoc svoji radou v každé situaci, abychom nebyli nějak oklamáni.” Dopis dále upozorňoval na zachování politické neutrality i v této době: “Nynější situace dává i tobě příležitost, abys dokázal, že svým neutrálním postojem ke světu plně spoléháš na Jehovu Boha a jeho Království a očekáváš je. Být neutrální neznamená být pasivní. Naopak, znamená to plně používat prostředky Božího Království ke skutečnému řešení našich problémů.”¹⁹³

Opoziční skupina, která byla již od šedesátých let vyloučena, byla záhy vyzvána k připojení zpět k hnutí a rok poté již jednotná organizace začala usilovat o oficiální registraci.¹⁹⁴ Správní řízení začalo v roce 1992 po podání kvalifikované žádosti výboru organizace na základě § 5 zákona č. 3/2002 Sb. a 1.9.1993 byli registrováni jako Náboženská společnost Svědkové Jehovovi.¹⁹⁵ Podle ročenky Svědků Jehovových z roku 1993, bylo v té době na našem území 25 435 zvěstovatelů.¹⁹⁶ Registrace jim otevřela nové možnosti ve formě *zvláštních práv jednotlivých církví a náboženských společností*, které uvádí ministerstvo kultury. Pro srovnání uvádím tabulku s právy Federací židovských obcí v České republice a Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi.¹⁹⁷

¹⁹³ Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 12. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 November 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20001108/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-12-%C4%8D%C3%A1st/>

¹⁹⁴ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 54-55

¹⁹⁵ IBIDEM, str. 55

¹⁹⁶ Zpráva ročenky svědků Jehovových 1993. In: *Ročenka svědků Jehovových 1993* [online]. 1993, s. 3-6 [cit. 2023-08-01]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/Ro%C4%8Denka-sv%C4%9Bdk%C5%AF-Jehovov%C3%BDch-1993/Zpr%C3%A1va-ro%C4%8Denky-sv%C4%9Bdk%C5%AF-Jehovov%C3%BDch-1993/>

¹⁹⁷ Zvláštní práva církví a náboženských společností. In: *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/zvlastni-prava-cs-33>

Č.	Církev a náboženské společnosti	vyučování náboženství na státních školách	duchovní služba v ozbrojených silách ČR	duchovní služba v místech, kde se vykonává vazba a trest odnětí svobody	konání obřadů, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky	zřizování církevních škol	zachovávání povinnosti mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství
12	Federace židovských obcí v České republice	ne	ne	ne	A	A	ne
17	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	A	ne	A	A	ne	A

Příloha č.4: Zvláštní práva církví a náboženských společností podle zákona o církvích (§ 7 odst. 1 zákona č. 3/2002 Sb.)

Pro registraci musela společnost odmítnout následující: I. odmítá poskytnout transfuzi dítěti v případě ohrožení života, II. zakazuje nastoupit a vykonávat vojenskou službu a za III. člen nemá nastoupit a vykonávat civilní službu podle zákona č.18/1992 Sb..¹⁹⁸ Není potřeba komentovat, že o tom se v publikacích Svědků Jehovových nedočteme.

¹⁹⁸ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 55

Nadšení členů bylo obrovské. Bylo to po čtyřiceti letech, kdy konečně mohli svobodně šířit dobrou zprávu bez strachu z udání. Opět mohli kázat pro hnutí typickou cestou *“dům od domu”* a nemuseli složitě schovávat literaturu po sklepech a půdách. Největší radost měli rozhodně z možnosti opětovného veřejného setkávání se s ostatními členy i ze zahraničí. Byly obnoveny každoroční sjezdy. Jen si připomeňme, že naposledy proběhl sjezd v roce 1948 v Lucerně.¹⁹⁹

V roce 1990 proběhl sjezd s názvem *“Čistý jazyk”* v Praze a o rok později se tady dočkali dokonce mezinárodního sjezdu. Pan Miloslav, pamětník a jeden z pořadatelů sjezdu, vzpomíná: *“Já jsem dělal pořadatele v ‘91 roce na Mezinárodním sjezdu na Strahově. Na ploše před stadionem byli lidi v karavanech. Měli jsme schůzku pořadatelů a zpívali jsme písničku “Pracujme v jednotě”. Lidi z aut vylezli, poslouchali a pak nám zatleskali. Mnoho z kolemjdoucích bylo překvapeno, co se to tam děje. Organizoval jsem pak hlavně odchod ze stadionu. Byla domluvena spolupráce v hotelu Panorama. Mám někde schovaný i výstřížek z novin. Tam všichni pracovali na jídlech i uklízečky. Bylo jich objednaných totiž asi 30 000 těch jídel a bylo to výborný.”*²⁰⁰

Pan Miloslav a další bratři se zúčastnili sjezdu i v roce 1989 v Polsku. To byl první sjezd, který ještě před revolucí měli vybraní členové možnost navštívit. Z vyprávění pana Miloslava si můžeme udělat obrázek i o tomto sjezdu: *“Byli jsme ubytováni v malém městečku a jeli jsme tam na sjezd vlakem. Na každé zastávce hlásili, že je to vlak Svědků Jehovových. Snažili jsme se v tom vlaku domluvit i tam pak. Byli tam lidi od nás, z Čech, z NDR, z Polska a další.”*²⁰¹

Není pochyb, že pro organizaci Svědkové Jehovovi začala zlatá éra na našem území právě až sametovou revolucí.

2.6.4 Systém organizace dnes

K uzavření této části práce by bylo dobré ujasnit si, jak byl po revoluci systém organizace nastaven. Příliš mnoho oficiálních informací k vnitřnímu fungování organizace nenajdeme ani na vlastních webových stránkách společnosti, a tak jsem pro potřeby své práce

¹⁹⁹ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 25

²⁰⁰ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

²⁰¹ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

požádala pana Miloslava, který je členem této organizace od šedesátých let minulého století a má tedy nesmírně cenné zkušenosti z doby před i po revoluci, aby mi pomohl si fungování organizace ujasnit.

Po registraci náboženské společnosti v roce 1993 uvedli v písemném stvrzení vedoucí organizace toto: *“Doufáme, že veškeré náklady spojené s naší činností budou moci být uhrazeny z dobrovolných darů svědků Jehovových a jejich příznivců doma a v zahraničí.”*²⁰² Již dříve jsme si mohli všimnout například u Herberta Adamyho, že veškerá činnost výroby tiskovin byla financována z dobrovolných příspěvků.²⁰³ Je to jedním z nejdůležitějších principů tohoto hnutí, že jsou nezávislá na státu a jeho financích. Příslušníci jsou na to také patřičně hrdí, což dokazuje frekvence s jakou to zminují a i já jsem se o tom ve svých rozhovorech přesvědčila. Ráda bych k tomu zmínila, že příspěvky jsou dobrovolné. Na shromážděních nikdo nechodí s kasičkou, ani členové hnutí neplatí žádné měsíční příspěvky. Na sjezdech i v místech shromáždění jsou k dispozici kasičky s nápisem *“Dobrovolné dary”* a v současné době je na některých místech, zejména pak na oblastních sjezdech možné přispět přes platební terminál. O tom všem jsem se mohla sama přesvědčit na jednom z regionálních sjezdů v Praze.

Organizace je, nejen na našem území, rozdělena na jednotlivé sbory tak, jak tomu bylo již za minulého režimu. V rozhovoru paní Ludmila, členka od padesátých let, vzpomíná: *“V tom ‘53 to byly jen ty dva sbory. Velice krátce na to asi v ‘55 nebo ‘56 roce už byly čtyři - Východ, Západ, Sever a Jih. My jsme byli dlouho pořád Východ.”*²⁰⁴ Tuto skutečnost potvrzuje i pan Miloslav a dodává: *“To byly dlouhou dobu jen čtyři sbory. Ty se rozdělovaly ještě na skupinky - A a B a bratři a sestry si mezi sebou předávali literaturu. Shromáždění byly dvě týdně. Strážná věž a služební shromáždění, bylo jedno. Dnes jsou to dvě. Pak přednáška, ale ta nebyla ve všech skupinkách, co se scházely po bytech, protože jeden bratr musel ty skupiny oběhnout. Ne každý týden vyšlo na všechny, tak se studovala kniha. Sjezdy být vůbec nemohly.”*²⁰⁵ Sbor se schází 2x týdně, zpravidla v úterý a v neděli,

²⁰² Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 12. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 November 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20001108/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-12-%C4%8D%C3%A1st/>

²⁰³ ADAMY, Herbert. *Byl jsem manažerem ilegální továrny*. Praha: Ostrov, 1999. ISBN 8086289036. str.25

²⁰⁴ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

²⁰⁵ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

v určených sálech Království. Tyto sály vypadají minimalisticky – lavice, mezi nimi je chodba uprostřed, vpředu je pult s mikrofonom, u kterého mluví řečníci a vedle pultu se nachází většinou stoleček s židlemi a mikrofony, v případě, že se na jevišti vyskytuje více řečníků. V sálech se nenacházejí žádné ozdoby, sochy, modly, protože to Svědkové Jehovovi neuznávají. Pouze na zdi je napsán verš z Bible na příslušný rok.

Z oficiálně dostupných infomací se dočteme v celosvětové zprávě svědků Jehovových, že v současné chvíli máme na našem území 212 sborů a 15 518 zvěstovatelů²⁰⁶, tedy těch, kteří káží dobrou zprávu. Na webových stránkách se dále dočteme: *“Přibližně 20 sborů tvoří kraj. Do sboru pravidelně přijíždějí cestující starší, kteří jsou označováni jako krajští dozorcí. Biblické vedení a pokyny poskytuje vedoucí sbor, což je skupina starších, kteří jsou svědky už dlouhou dobu a slouží v ústředí svědků Jehovových ve Warwicku ve státě New York ve Spojených státech.”*²⁰⁷

Zvěstovatelé se dělí na pokřtěné a nepokřtěné. Kázat mohou i nepokřtění zvěstovatelé. Každý zvěstovatel odevzdává každý měsíc zprávu o své činnosti, kde uvádí například kolik hodin strávil ve službě kázáním, kolik měl biblických studií se zájemci a další informace. Ti, co tráví ve službě velké množství času se mohou stát pomocnými, nebo pravidelnými průkopníky. V současné době musí pravidelný průkopník strávit měsíčně 70 hodin ve službě. Tento požadavek byl snížen v roce 2011 z 90 hodin, když se počet pravidelných průkopníků snižoval.²⁰⁸ To není tak překvapivé, když si uvědomíme, že požadavek 70 hodin tvoří téměř 0,5 běžného pracovního úvazku.

Křest u Svědků Jehovových probíhá později, ne hned po narození a to dokonce ani u těch, kteří tzv. v pravdě vyrostli, tedy narodili se do rodiny Svědků Jehovových. Křty probíhají dnes na sjezdech, za minulého režimu byli noví členové křtěni v ilegalitě v bytech. Paní Ludmila na tuto dobu vzpomíná: *“To se dělalo různě v koupelnách kdykoliv. Když bylo víc lidí, kteří šli ke křtu, tak se to udělalo v těch bytech. Ve vaně. Já jsem třeba měla nádherný*

²⁰⁶ 2022: Celosvětová zpráva svědků Jehovových. WATCHTOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2023. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/Slu%C5%BEBn%C3%AD-rok-2022-Celosv%C4%Btov%C3%A1-zpr%C3%A1va-sv%C4%Bdk%C5%AF-Jehovov%C3%BDch/>

²⁰⁷ Jak jsou sbory svědků Jehovových organizovány?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/aste-otazky/organizace-sboru/>

²⁰⁸ Sloužil jsi dřív jako pravidelný průkopník?. *Naše služba Království* [online]. 2011, March 2011, 3 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/202011085>

křest. To byla úžasná atmosféra. Křtili se třeba celé rodiny. Táta, máma i děti. Pak jsme si dali občerstvení, něco jsme upekli. Byla to i v té době krása.”²⁰⁹

Pokud se chce zájemce nechat pokřtít musí nejprve prokázat své schopnosti a znalost Bible, aby mohl víru přesvědčivě šířit dál. Tato schopnost je dlouhodobě testována úkoly, které si členové připravují na shromáždění, jejichž část je jim pravidelně věnována. Úkoly si připravují ale i pokřtění zvěstovatelé, aby se neustále zlepšovali a pomáhali mladším a méně zkušenějším.

Posoudit zda je někdo připraven na křest, ale i další úkoly, mají na starosti sboroví *Starší bratři*. K starším bratrům patří ještě *Služební pomocníci*, kteří od nich dostávají úkoly. V jedné z publikací se o služebních pomocnících píše takto: *“Zajišťuje, aby měli všichni k dispozici publikace pro osobní potřebu i do služby. Další jsou pověřováni vedením sborového účetnictví nebo péčí o obvody. Jiní mají za úkol nastavovat a nosit mikrofony, obsluhovat zvukovou aparaturu, sloužit jako pořadatelé a pomáhat starším i v dalších ohledech. Mnoho práce je spojeno s údržbou a úklidem sálu Království.*”²¹⁰ Starší bratři mají v jednotlivých sborech svou radu v jejímž čele stojí její koordinátor. Ten se po určité době střídá. Sbory se dále dělí na kraje, v nichž jsou vybíráni tzv. *Krajští dozorce*, jejichž úkolem je objet každý z dvaceti sborů dvakrát ročně.

Na závěr bych ještě ráda citovala pana Miloslava, protože ten dlouhé roky působil jako sborový tajemník: *“Jsou starší a služební pomocníci, jak je to napsáno v Písmu u Tita. Členné se dělí na zvěstovatelé, po křtu jsou to pokřtění zvěstovatelé a potom máme pravidelné průkopníky. Ty starší bratři mají radu a je jeden, který to jako vede, ale to se střídá. Tomu se říkalo předsedající, ale dnes je to koordinátor. Pak je ještě krajský dozorce. Dozorce byl dřív pro šest sborů a byl v každém celý měsíc, aby v každém sboru byl 2x za rok. Pak jsou další funkce jako tajemník...Ten se stará o dary ve sboru. Má na starosti zprávy zvěstovatelů, o hodinách ve službě. Když se někdo stěhuje, tak to nahlašuje do nového sboru, aby o něm věděli. Vyřizuje zprávy z poboček a veškerou jinou korespondenci.*”²¹¹

²⁰⁹ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

²¹⁰ Služební pomocníci jsou pro sbor přínosem. In: *Organizovaně sloužíme Jehovovi* [online]. 3rd ed. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2020, s. 53-58 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/1102014936>

²¹¹ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

Všechny sbory na světě se řídí podle ústředí svědků Jehovových ve Warwicku ve státě New York ve Spojených státech. To je poměrně nově vybudované a otevřené od dubna roku 2017.²¹² Dále existují menší odbočky. V České republice byl po dlouhou dobu sídlem dům v Praze: “Dne 1. října 1993 schválil vydavatelský výbor vedoucího sboru studií a rozpočet pro nový betel v České republice. S potěšením vám můžeme oznámit, že tento záměr byl realizován. Ústředí Náboženské společnosti svědkové Jehovovi v České republice opustilo prostory v Praze 4, Saveljevova 18, a bylo přemístěno do devítipodlažního domu v Bryksově ulici č. 939, Praha 9 — Černý Most II.”²¹³ Tento dům byl jedním z tzv. *Betelů*, kteří Svědkové Jehovovi používají v různých částech světa a z nichž řídí kazatelskou činnost. Zde také pracovali na “*plný úvazek*” vybraní bratři a sestry. Zajišťovali například překlady, rozdělení literatury a další věci. Spolu s nástupem médií a také z finančních důvodů, byl český *Betel* sloučen se slovenským.²¹⁴ V této chvíli je jejich sídlem na území České republiky uvedeným taktéž v rejstříku firem dům na adrese Armády 1306/2B, Praha Stodůlky.²¹⁵ Ten využívají také jako Sjezdový sál.

Svědkové Jehovovi se velice dobře adaptují na nové techniky, i jejich starší členové během shromáždění využívají tablet s webem a nebo mobilní aplikací *jw.org*, v které mají vlastní hudbu, videa, publikace i články. Celý web je dostupný neuvěřitelných 1080 jazycích.²¹⁶

V tuto chvíli by bylo těžké hodnotit, vzhledem k pandemii COVIDU - 19, jak to je s přibýváním a ubýváním členů Svědků Jehovových. Podle poslední ročenky z roku 2021 se počet členů za rok zvýšil o 1 % (*viz. příloha č.5 níže*). Dalo by se tedy říci, že počet se stále drží na stejných číslech. Na jednu stranu je to pro hnutí v případě takto omezeného kontaktu velmi pozitivní, na druhou stranu, členové stárnou a na většině shromáždění,

²¹² Na den otevřených dveří v novém světovém ústředí svědků Jehovových přišlo téměř 400 lidí. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 28 April 2017 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/zpravy/zeme/spojene-staty/den-otevrenych-dveri-nove-ustredi-svedkove-jehovovi/>

²¹³ Nový betel v Praze. *Naše služba Království* [online]. 1994, April 1994, 7 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/201994151?q=Dne+1.+%C5%99%C3%ADjna+1993+schv%C3%A1lil+vydavatelsk%C3%BD+v%C3%BDbor+vedouc%C3%ADho+sboru+studii+a+rozpo%C4%8Det+pro+nov%C3%BD+betel+v+%C4%8Cesk%C3%A9+republice.+S+pot%C4%9B%C5%A1en%C3%ADm+v%C3%A1m+m%C5%AF%C5%BEeme+ozn%C3%A1mit%2C+%C5%BEe+tento+z%C3%A1m%C4%9Br+byl+realizov%C3%A1n.&p=doc>

²¹⁴ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

²¹⁵ Náboženská společnost Svědkové Jehovovi, IČO 60163291 - data ze statistického úřadu. In: *Kurzy.cz: Rejstřík firem* [online]. [cit. 2023-07-23]. Dostupné z:

<https://rejstrik-firem.kurzy.cz/60163291/nabozenska-spolecnost-svedkove-jehovovi/statisticky-urad/>

²¹⁶ aktuální počet jazyků na webu *jw.org*

kteřé jsem navštívila, byla převaħa lidí v seniorském věku. Společnosti z mého pohledu tedy v současné době hrozí krize díky neschopnosti získat nové mladé členy. Většina nových mladých členů získávají Svědkové Jehovovi z vlastních řad. Na území České republiky od počátku působení hnutí vyrůstá již čtvrtá generace členů. Otázkou však zůstává, zda je nastupující generace ve svém přesvědčení stejně silná, jako ty před ní a jaké další výzvy hnutí čekají.

Země a území	Počet obyvatel	Vrcholný počet zvěst. v roce 2021	Poměr 1 zvěstovatel na počet obyvatel	Prům. počet zvěst. v roce 2021	Procento vzrůstu oproti roku 2020	Počet pokřtěných v roce 2021	Prům. počet prav. a zvl. průkopníků	Počet sborů	Prům. počet bibl. studií	Účast na Památné slavnosti
Česká republika	10 725 000	15 549	696	15 418	1	158	1 362	212	5 523	29 999

Příloha č.5: Služební rok 2021: Celosvětová zpráva Svědků Jehovových

3 Metody výzkumu

Svědkové Jehovovi si na českém území prošli událostmi, které ovlivnilo mnoho faktorů a jejich život často nebyl jednoduchý. Dozvěděli jsme se, jak se k nám hnutí Svědků Jehovových dostalo, a jakým vnitřním vývojem prošlo ještě dříve než u nás vůbec nějaká komunita vznikla. Přiblížili jsme si temná období nacismu a komunismu a vliv ideologií na vývoj tohoto náboženského hnutí v českých podmínkách. Zjistili jsme i kolik v těchto těžkých chvílích měli Svědkové Jehovovi společného s Židy.

Dříve než se přesuneme od historie hnutí k praktickým otázkám každodenního života, přiblížím metodologii této práce, bez které by nemohla vzniknout. Blíže představím výzkumný cíl a jednotlivé výzkumné otázky.

3.1 Výzkumný cíl

Výzkumný cíl této práce se zaměřuje na *zmapování společných znaků judaismu a náboženské společnosti Svědků Jehovových s ohledem na území České republiky.*

3.2 Výzkumné otázky

Na základě tohoto cíle jsem si kladla následující výzkumné otázky. Pokusím se na tyto otázky na základě sebraných dat podat odpovědi. Hlavní výzkumná otázka, kterou jsem si kladla ještě před začátkem práce, byla:

- a) *Existují nějaké společné znaky Svědků Jehovových s judaismem?*

Po této velmi obecně pojaté myšlence, jsem se ponořila do výzkumu a stanovila si další dílčí výzkumné otázky. Ty znějí:

- I. Existují historické souvislosti mezi oběma náboženskými skupinami?*
- II. Jaký mají přístup Svědkové Jehovovi k Šoa/Holocaustu a potažmo k celému judaismu?*
- III. Objevují se společné znaky v každodenním životě těchto dvou komunit?*
- IV. Slaví některé stejné svátky?*

V. Pokud existuje souvislost mezi judaismem a hnutím Svědků Jehovových, uvědomují si tuto skutečnost samotní členové?

Výše naformulované dílčí otázky zrcadlí hlavní témata, které jsou v souladu s výzkumným cílem, a jsou pro jeho porozumění zásadní. Tyto témata vychází ze studia předešlých výzkumů a také literatury, kterou produkuje náboženská společnost Svědkové Jehovovi.

4 Sběr a analýza dat

K tomu abych mohla na výzkumnou otázku odpovědět, jsem hledala odpovědi na dílčí otázky. K nalezení odpovědi na ně jsem ve své práci zvolila kombinaci kvalitativního a kvantitativního výzkumu. S několika současnými členy Svědků Jehovových ve věku 22 až 79 let jsem vedla polostrukturované individuální rozhovory. Vzhledem k tomu, že prostředí hraje při vedení rozhovorů důležitý faktor, byly rozhovory vedeny na místě podle preference respondentů.²¹⁷ Předem jsem si nebyla jistá, zda budou ochotni mi na otázky odpovědět, ale nakonec několik členů k rozhovoru svolilo.

Pro rozhovory jsem zvolila mladšího člena jako zástupce mladé generace, poté dva starší členy pro historický kontext práce a na závěr jsem se spojila s mluvčím Svědků Jehovových Davidem Kullou, který mi poslal odpovědi na otázky e-mailovou formou. Kromě kvalitativních rozhovorů jsem využila i kvantitativní metodu výzkumu v podobě krátkých dotazníků vytvořených přes google forms. Ten jsem se pokoušela přes pana Kullu rozeslat k více členům, abych se dostala k většímu počtu příslušníků náboženského hnutí. Bylo mi však odpovězeno, že technicky není možné, aby byl rozeslán mezi členy jednotlivých sborů. Bylo mi však odpovězeno, že technicky není možné, aby byl rozeslán mezi členy jednotlivých sborů. Bohužel tato odpověď dorazila i přes to, že mi několik Svědků Jehovových potvrdilo, že jejich e-mailové adresy mají starší jednotlivých sborů k dispozici. To zejména od covidové pandemie, kdy shromáždění probíhala on-line formou.

Dotazník sám se skládá ze tří následujících částí:

- a) ***Sociodemografické otázky***
- b) ***Členství***
- c) ***Každodenní život***

V rámci sekce sociodemografické otázky byly zjišťovány základní informace o respondentech, tedy pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání a kraj, ve kterém respondent žije. Další část se zaměřuje na to, do jaké míry je respondent v této komunitě zapojen, konkrétně kdy do náboženské společnosti vstoupil, a zda je pokřtěn či nikoliv.

²¹⁷ HORTON, Joanne. Qualitative Research: Experiences in Using Semi-Structured Interviews. In: *The Real Life Guide to Accounting Research* [online]. 2004, s. 339-357 [cit. 2023-07-22]. ISBN 9780080439723. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B9780080439723500220?via%3Dihub>

Poslední sekce se zaměřuje na otázky, které se týkají každodenních činností jedince a mohou být spojeny s jeho přístupem k judaismu. Pro zobrazení kompletního dotazníku můžete navštívit následující webovou stránku: <https://forms.gle/HxqkZMQkYjPdWCzTA>.

Tyto dotazníky jsem rozeslala e-mailem a poté, co se mi mnoho odpovědí nevrátilo, jsem navštívila několik stánků s literaturou, které můžeme potkat na náměstích a dalších frekventovaných veřejných místech. Konkrétně se jednalo o stánky na území hlavního města, tedy v Praze.

V rozhovorech jsem kladla otázky, které by mě mohly dovést spolu s literaturou k odpovědi na dílčí výzkumné otázky. Rozhovory jsem nahrávala na diktafon a poté jsem je přepsala do formy wordového dokumentu. Zvýraznila jsem si podstatné informace pro pozdější využití v této práci.

4.1 Literatura

Mimo rozhovory a dotazník jsem využila i větší množství literatury. Zejména ještě před uskutečněním rozhovorů, abych načerpala užitečné informace a povědomí o historii a dnešním fungování Svědků Jehovových. Vzhledem k tomu, že v češtině není dostupné velké množství literatury k tomuto tématu, využila jsem zejména následující knihy. K prozkoumání historie hnutí na našem území jsem přečetla knihu *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu* od Branislava Martinka, dále *Byl jsem manažerem ilegální továrny* od Herberta Adamyho, Fialové trojúhelníky taktéž od Herberta Adamyho a *Krise svědomí* od bývalého člena hnutí Raymonda Franze. Také články z populárně odborného časopisu *Dingir* byly pro mou práci velkým přínosem. Obsahuje totiž články o hnutí a to zejména o vývoji v českém prostředí.

Obsáhlá literatura Svědků Jehovových mi pomohla lépe poznat na čem zakládají své nauky, jaký mají způsob života a co předávají dalším generacím. Z vlastní literatury hnutí bych jmenovala knihu *Radujte se ze života navždy!*. Ta slouží jako interpretace samotného hnutí a jeho nauk, a pro zájemce je také využívána jako materiál pro studium Bible. Dále jsem využila knihu *Příběhy z Bible – co se z nich můžeš naučit*. Ta obsahuje příběhy ze Starého zákona k poučení a nasměrování dětí. Na závěr je vždy ještě okénko: co si zapamatovat. Poslední knihu, kterou zmíním je *Ročenka svědků Jehovových z roku 2021*.

Kromě knih využívají svědkové také časopisy *Strážná věž*, *Probud'te se!* a interní *Službu Království*. Všechny tyto materiály jsou dostupné v archivu na webu *jw.org*.

Pro svou práci jsem jsem využila ale i knihy a články o Svědcích Jehovových v cizím jazyce např. *Millions now living will never die: a study of Jehovah's Witnesses* od Alana Rogersona, *Jehovah's witnesses: continuity and change* od Chryssidese George, nebo *Jehovah's witnesses: a comprehensive and selectively annotated bibliography* jejímž autorem je Jerry Bergman. Opět jsem využila webové články, jejichž seznam najdete v závěru této práce.

Předmětem mého zkoumání byly společné znaky Svědků Jehovových s judaismem, proto se část mé literatury zaobírala také tímto náboženstvím a historií Židů. Čerpala jsem z knih, zejména v českém překladu. Jmenovat budu následující: *Malé dějiny Židů* od Michaela Brennera, *Židovské tradice a zvyky* od Bedřicha Noska a Pavly Damohorské, *Co je to liberální judaismus?* od Pauline Bebe, *Judaismus a ženy v Izraeli* od Marcely Zoufalé, *Češi, Němci, Židé?* od Kateřiny Čapkové a okrajově *Úvod do judaistiky* od Güntera Stemberger.

4.2 Vizualní a audiovizualní zdroje:

Kromě literatury, ať už tištěné nebo její on-line verze se v dnešní době nevyhneme zdrojům vizualním, které nás obklopují na každém kroku a i pro tuto práci představovaly zásadní a inspirativní prvek.

Pro mou práci byly zásadní především videa nacházející se na stránkách Svědků Jehovových. Svědkové využívají v posledních letech čím dál více vizualní a audiovizualní materiály jako jsou videa a fotografie. Dříve filmy a dokumenty, které z vlastních nákladů vyrábí pro své členy distribuovali na DVD nosičích, ale v současné době jsou k dispozici pro všechny na webových stránkách *jw.org*. Je to dáno i tím, že čím dál větší část členů používá na shromážděních i ve službě tablety. To se týká i starší generace.

Mezi produkovánými materiály najdeme filmy poučné, které připomínají nauky členům a často s sebou přináší morální poučení. V posledních letech přecházejí svědkové také k filmovému zpracování biblických příběhů. Na webu najdeme zfilmovaný příběh o Danielovi, Jonášovi a Josijášovi. Tedy významných postavách židovské historie.

Hnutí vydává i krátká videa s představením nauk. Ty jsou pak využívány členy v kazatelské službě.

Zaměřuje se i na dětské publikum a vydává animovanou sérii *Staň se Jehovovým přítelem* s hlavní dětskou postavou Kubíkem a jeho sestrou Luckou. Ten má nenásilnou formou učit děti o tom, jak by se měli chovat v souladu s biblickými naukami. Rovněž můžeme ve videích najít *JW Broadcasting*, tedy speciální přednášky a sdělení od vedoucího sboru sídlícího ve Warwicku v New Yorku.

Já jsem videa za účelem lepšího pochopení organizace shlédla, ale stěžejní pro mou práci byl především dokument o historii hnutí od jeho počátku s názvem *Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou, I. část a II. část*. Velice dobře zpracovává motivaci vzniku hnutí a jeho historické okolnosti. První část se soustředí na osobu Charlese Taze Russella do jeho smrti a na proměnu hnutí z Badatelů Bible na Svědky Jehovovi. Druhá část dokumentu pak mapuje důležité historické momenty a rozvoj hnutí do dnešních dnů.

5 Porovnání společných znaků:

Nyní se dostáváme k praktické části práce, kde se pokusím odpovědět na základní výzkumnou otázku i dílčí otázky s ní spojené.

Když jsem přemýšlela nad tím, co má hnutí Svědků Jehovových společné s judaismem a Židy obecně, přemýšlela jsem, z jaké perspektivy tuto otázku uchopit.

Samozřejmě se nabízelo srovnání historického vývoje. K tomu mi pomohla především odborná literatura a také audiovizuální prvky ze samotných stránek Svědků Jehovových *jw.org*. Ucelený pohled pak dokreslily ještě rozhovory se členy.

Po prostudování historie jsem se rozhodla, že nejlépe uvidíme srovnání na každodenním životě svědků a Židů. Zaměříme-li se především na životní styl, nauky, svátky a zvyky, které Svědkové Jehovovi dodržují a zjistíme na čem jsou založené, co obnáší.

Na závěr jsem se zajímala o to, zda Svědky Jehovovi samotné zajímá, co mají společného s judaismem. Mají pocit, že z něj vychází? Uznávají ho jako náboženství? Má mladá generace Svědků Jehovových povědomí o tom, co vlastně judaismus obnáší?

S postupem času mě zaujala i myšlenka, zda se hnutí nějak vnitřně vyvíjí a přizpůsobuje se pokroku a zda podléhá denominalizaci, ale to nebylo primárním cílem mé práce.

5.1 Porovnání historické:

V teoretické části práce byla podrobně shrnuta historie hnutí Svědků Jehovových od jeho počátku v druhé polovině 19. století ve Spojených státech. Začátek hnutí i život zakladatele Russella byl poznamenán americkou občanskou válkou, tedy jedním z nejtemnějších období historie Spojených států amerických. Relativně klidné rozšiřování hnutí bylo přerušeno na začátku 20. století. Nejprve došlo ke *zklamání* příslušníků, když nepřišel v roce 1914 slibovaný konec světa na který se mnoho z nich připravovalo.

Zklamání ale brzy vystřídal šok z I. světové války. Svědkové se na tuto situaci adaptovali a předpovězený rok byl označen jako termín, kdy bylo v nebi zřízeno Boží království na základě proroctví z knihy Daniel.

Světlo pro hnutí vysvitlo po I. světové válce, kdy byla příležitost věnovat se dále kazatelské činnosti a rozšiřovat “dobrou zprávu” do dalších částí světa, jak se dozvídáme z dokumentu *Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou, I. část*. Na českém území se poprvé začalo s kazatelskou činností během I. světové války přes sousední Německo.

Se vznikem první Československé republiky se na našem území nacházela jen malá skupina Svědků Jehovových a velmi rozsáhlá komunita Židů, která tu měla jednu z nejdelších tradic v Evropě.²¹⁸ Další vývoj nicméně přinesl oběma komunitám mnoho průsečíků.

Nástup A. Hitlera k moci v Německu v roce 1933 znamenal represe, pronásledování Židů, Svědků Jehovových ale i dalších pro něj nepohodlných skupin. Primárně nacisté cílili na Židy jako hlavní nepřátele, ale Svědkové Jehovovi se za snahu zůstat politicky neutrální brzy dostali do potíží a nakonec se po vypuknutí války v roce 1939 ocitli s Židy i v koncentračních táborech. Jak nám předkládá kniha *Fialové trojúhelníky*, často byli odvezeni stejnými vlaky, živořili ve společných prostorách a docházelo mezi nimi i k rozhovorům o biblických naukách.²¹⁹ Z této doby jsem již bohužel nenašla žádné pamětníky, a tak jsem čerpala pouze z dostupné literatury a dalších zdrojů. Člen sboru bratr Miloslav mi k této době řekl: “Slyšel jsem o těch věcech jen z vyprávění, ale znal jsem několik lidí, kteří měli třeba rodiče v koncentráku. Například sestra Veselá. Ta měla maminku, která tam zemřela. Nebo bratr Mirek měl rodiče, kteří šli za vírou do koncentráku a už se nevrátili.”²²⁰

Dříve jsme si už ukázali, že za II. světové války mezi roky 1939 a 1945 potkal Židy a Svědky Jehovovi velmi podobný osud. Jak ale svědkové vnímají tuto skutečnost dnes?

V rámci židovské komunity se o Šoa mluví velmi často. Téma antisemitismu a jeho vyostření v podobě nástupu A. Hitlera k moci v Německu je hojně skloňované nejen v samotné židovské komunitě, ale i v populární literatuře, filmech a písních. V podstatě není možné, aby jeden den v televizním programu nebyl vysílán pořad s touto tematikou

²¹⁸ ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách 1918 až 1938*. 2., přeprac. vyd. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-294-5., str. 22

²¹⁹ ADAMY, Herbert. *Fialové trojúhelníky: zapomenutá kapitola holocaustu*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0.

²²⁰ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

a varováním, abychom stejné chyby už nikdy neopakovali. I přesto dnes *Federace židovských obcí* stále monitoruje projevy antisemitismu²²¹ a téměř denně se potýkáme minimálně s komentáři na sociálních sítích, které mají protižidovský podtón.

Židé si svou historii velmi dobře uvědomují a pravidelně uctívají i památku padlých nevinných obětí, kterých za druhé světové války zemřelo asi 6 000 000. Na počátku jara dne 27. nisanu slaví pravidelně *Jom ha-šo'a*, neboli *den Šoa*. Na českém území je tento den specifikován zejména veřejným čtením jmen zemřelých. V Izraeli navštěvují tisíce lidí významný památník *Jad vašem*. Tento „*památník*“ je ve skutečnosti komplex budov zahrnující obrovské množství materiálů týkajících se právě historie a obětí Šoa.²²²

Ve veřejném diskurzu se také každoročně koná mnoho akcí připomínajících tyto události. Velmi často je tomu tak na *Mezinárodní den památky obětí holocaustu 27. ledna*.

Na webu *jw.org*, v literatuře Svědků Jehovových i v rozhovorech jsem hledala odpověď na to, jak si tyto události připomínají členové a co pro ně dnes vlastně znamenají.

Jedna z mých otázek v kvantitativním dotazníku pro dotazované příslušníky hnutí Svědků Jehovových byla: *Máte pocit, že holocaust vnímáte více v souvislosti se svou vírou?* Zajímavé pro mě bylo zjištění, že odpovědi na tuto otázku se příliš neshodovaly. Převážila odpověď - **Nevím, nepřemýšlím o tom.**²²³ Podobný dojem na mě měl i rozhovor s Ludmilou. Z rozhovoru s ní jsem pochopila, že souvislostí si vědoma je, ale není to něco, o čem by často uvažovala, nebo co by se pravidelně objevovala v týdenních přednáškách. *“Třeba jedna z písní ve zpěvníku je z doby Holocaustu. Napsal jí jeden bratr a taky knihu Fialové trojúhelníky...Mně je ale samozřejmě líto každého kdo tam zemřel, bez ohledu na víru to byla hrozná doba...zaměřujeme se víc dopředu a na aktuální dobu. Děje se toho hrozně moc a musíme se snažit lidi přivést k pravdě. Občas se to ale objeví.”*²²⁴

²²¹ GLASEROVÁ, Dominika. Počet antisemitských incidentů loni dle Federace židovských obcí vzrostl. Většina z nich se odehrála na internetu. In: *ČT 24: Česká televize* [online]. 14 June 2023 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3593522-pocet-antisemitskych-incidentu-loni-dle-federace-zidovskych-obci-vzrostl-vetsina-z>

²²² NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2996-4., str.242

²²³ viz. část práce *Přílohy, Dotazník k bakalářské práci a jeho výsledky*.

²²⁴ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

Velmi podobnou podpověď poskytl v rozhovoru i Tomáš: *“Tak určitě hodně Svědků umřelo v táborech. Občas k tomu jsou videa na stránkách, nebo je nějaký článek ve Strážný věži. Myslím, že ale nějak často úplně ne. Tak je to smutný celkově, umřelo tam hodně lidí. Taky máme ve zpěvníku jednu písničku, co napsal bratr v táboře, tak ta se zpívá celkem často. Jako svátek to ale nemáme.”*²²⁵

Musím zdůraznit, že na webu *jw.org* jsem materiály k tomuto období dohledala. Mezi nimi především několik krátkých dokumentárních videí. Všimla jsem si ale, že hodně článků pochází z dřívější doby a to zejména z devadesátých let minulého století. Jeden z nich nese název: *“Měli bychom si připomínat minulost?”*²²⁶ a Svědkové Jehovovi upozorňují, že je nutné si minulost připomínat, aby se zvěrstva neopakovala. Něco takového se stalo brzy po konci II. světové války, když se na českém území dostala k moci nová ideologie.

Komunismus sliboval mnoho změn a odlišného přístupu k lidem. Židům ani Svědkům Jehovovým jejich uchopení moci v roce 1948 mnoho změn nepřineslo. Obě skupiny se brzy ocitly opět v hledáčku policejních složek. Nejednalo se sice o gestapo, ale státní bezpečnost přicházela se stejným systémem - domácí prohlídky při kterých příslušníci STB hledali ilegální literaturu, či setkání členů při tajném shromáždění v bytě. To potvrzuje i členka sboru sestra Ludmila: *“Shromáždění probíhalo doma, tak po těch 10 lidech se scházeli. Celý komunistický leta. Měnily se byty nějak častěji, aby se na to nepřišlo. Toho jsme se samozřejmě hrozně báli.”*²²⁷

Komunistická vláda na základě ideologie potlačovala všechna náboženství na českém území a usilovala o jejich naprostou likvidaci.²²⁸ Od roku 1948, kdy se komunistická strana dostala k moci až do jejího pádu v roce 1989, probíhaly různé formy útlaku Svědků Jehovových i Židů. Nejhorší období byla hned z kraje 50. léta plná tzv. *monstrprocesů*. To byly vykonstruované medializované soudní procesy, o nichž mluví ve své knize *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu* i autor

²²⁵ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.4*

²²⁶ Měli bychom si připomínat minulost?. *Probud'te se!* [online]. 8 August 1998, 5-7 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101998562>

²²⁷ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

²²⁸ SVITÁK, Ivan. *Klasikové marxismu-leninismu o boji s náboženstvím*. Praha: Orbis, 1955. Knihovna Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí.

Branislav Martinek.²²⁹ Strach jaký členové Svědků Jehovových zažívali v 50. letech členové hnutí popisuje ve vzpomínkách pamětnice Ludmila: *“Studovat se muselo velice opatrně. Svědectví se nemohlo vydávat jen tak jako na potkání, ale jen lidem, u kterých ses nemusel bát, že tě udaj. Shromáždění se taky dělalo po bytech. Dokonce bylo dáno od společenství pokyn, návod, že se neříkalo nic v domě a v zaměstnání. Takže jsem udělala jen pár výjimek, když jsem viděla, že to jsou upřímný, milý lidi.....ale úplně nejhorší byly ty leta, o kterých jsem mluvila, když jsme přišli k pravdě. Ty padesátý. To byl doslova horor.”*²³⁰

Podobnou situaci zažívali v padesátých letech Židé. Po vzniku Československa v roce 1918 se mohli hlásit k židovské národnosti.²³¹ Po nástupu komunistické vlády se situace velmi změnila: *„...toto rozhodnutí, které bylo propagováno státem, museli tito bývalí občané Československa zaplatit tím, že bojovali o své občanství, protože tato národnost nebyla započtena mezi ty, které stát uznával jako loajální.”*²³² popisuje historička Kateřina Čapková pro *Český rozhlas*. Ještě po válce se Československo klonilo k myšlence vzniku státu Izrael. Mezi těmi, kdo se velice aktivně zapojovali byl i Rudolf Slánský, generální tajemník KSČ, který byl nakonec popraven v jednom z vykonstruovaných monstrprocesů v roce 1952. Slánský a další členové KSČ byli obviněni ze sionistické spiknutí.²³³ Šance na lepší poválečnou budoucnost byly definitivně ztraceny.

Krátké uvolnění znamenaly až 60. léta. Tuto chvíli naděje však drasticky ukončily události *pražského jara* v roce 1968. V srpnu téhož roku atmosféru s náznakem lepších zítřků ukončil vpád vojsk *Varšavské smlouvy*.²³⁴ Na svobodnější roky vzpomíná i Ludmila: *“Ano, klesly kontroly, neměla jsem pocit, že mě někdo sleduje na ulici a vydala jsem*

²²⁹ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 51

²³⁰ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

²³¹ ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách 1918 až 1938*. 2., přeprac. vyd. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-294-5., str.36

²³² KORCOVÁ, Lucie. Po druhé světové válce se Československo k Židům otočilo zády. Antisemitismus se stal i nástrojem komunistů. In: *Český rozhlas* [online]. 21 May 2022 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/po-druhe-svetove-valce-se-ceskoslovensko-k-zidum-otocilo-zady-antisemitismus-se-8534369>

²³³ KAPLAN, Karel. Zpráva o zavraždění generálního tajemníka. Praha: Mladá fronta, 1992. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0269-1., str. 204

²³⁴ BLAŽEK, Petr, Pavel ŽÁČEK, Zdeněk R. NEŠPOR, Jan RYCHLÍK a Antonie DOLEŽALOVÁ, KUDRNA, Ladislav, ed. *Fakta a lži o komunismu: co byla normalizace*. Praha: Free Czech Media, 2022. ISBN 978-80-907999-6-7.

několik svědectví v práci. Myslím, že na nás nedávali takový pozor. V té době bylo všechno volnější.”²³⁵ Její domněnku potvrzuje i autor Branislav Martinek, když uvádí, že vedený svazek na organizaci Svědků Jehovových byl v roce 1968 uložen do archivu.²³⁶

I židovská obec cítila uvolněnou atmosféru šedesátých let. Největším důkazem je asi veřejná dubnová výzva roku 1968 v níž představitelé židovských obcí požadovali veřejné odsouzení monstrprocesů z padesátých let.²³⁷

Po vpádu vojsk *Varšavské smlouvy* začalo tzv. období *Normalizace*.²³⁸ Vyznačovalo se obnovením cenzury v plné míře, návratem starých pořádků a do jisté míry se komunistům podařilo lidem vrátit pocit atmosféry padesátých let. Opět obě náboženské komunity zažívaly podobné situace. Návštěvy synagogy se neobešly bez přítomnosti tajných příslušníků STB a to samé platilo pro setkávání členů Svědků Jehovových. Opět si nikdo nebyl jistý, zda může o svém náboženství mluvit s někým koho důvěrně nezná. Příslušníci obou komunit byli vystavováni výslechům a zatýkání. V obou skupinách se našli tací, kteří přistoupili na spolupráci s STB, aby například chránili svou rodinu. Byl omezen kontakt českých židovských obcí se zahraničními.²³⁹ U Svědků Jehovových kontakt se zahraničními sbory také nebyl možný. Nicméně, jak jsem se dozvěděla od pana Miloslava, nějaký kontakt se jim přece jen dařil: *“Chodily zprávy z odboček. Bylo to samozřejmě tajně, ale vždycky se k nám něco dostalo a pak se daly zprávy ručně množit na strojích po bytech.”* Tajné kopírování literatury zase potvrdila paní Ludmila: *“To se přepisovalo. Já jsem přepisovala na mateřské na stroji. Ničili jsme si záda. Pak se to dávalo dohromady, ale to stejně nestačilo aby každé měl. Takže třeba polovina skupinky to měla půl týdne a pak věděl, komu jí má předat a předala to, aby se mohli všichni na shrom připravit. No,*

²³⁵ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

²³⁶ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 51

²³⁷ SOUKUPOVÁ, Blanka. ŽIDOVSKÁ MENŠINA V ČESKÝCH ZEMÍCH V LETECH 1956-1968. MEZI LOAJALITOU K REŽIMU, ZÁVAZKY K RODINNÉ TRADICI A K JUDAISMU. In: *Yad Vashem* [online]. 2013 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: https://www.yadvashem.org/education/other-languages/czech/newsletter/2013/zidovska.html#footnote122_e50mkp9

²³⁸ BLAŽEK, Petr, Pavel ŽÁČEK, Zdeněk R. NEŠPOR, Jan RYCHLÍK a Antonie DOLEŽALOVÁ, KUDRNA, Ladislav, ed. *Fakta a lži o komunismu: co byla normalizace*. Praha: Free Czech Media, 2022. ISBN 978-80-907999-6-7.

²³⁹ ŠMOK, Martin. *Labyrintem normalizace - židovská obec jako zrcadlo většinové společnosti*. V Praze: Židovské muzeum, [2017]. ISBN 978-80-87366-53-0.

ale třeba když se to dávalo dohromady, ta literatura, tak jsme jí měli hodně doma a museli jsme jí schovávat různě, kdyby někdo přišel."²⁴⁰

V 80. letech nastoupilo opět uvolnění podmínek. V roce 1980 Svědkové Jehovovi pokusili oficiálně požádat o registraci hnutí.²⁴¹ Neuspěli, ale i tak to dokládá, že se situace podstatně proměnila. Židovská obec zase v roce 1981 předvedla hru podle rabína Karla Sidona.²⁴²

Můžeme říct, že se atmosféra v osmdesátých letech opět zlepšovala. To dokládá i skutečnost, že ještě před revolucí byl pan Miloslav na sjezdu Svědků Jehovových v zahraničí: *"Byl jsem poprvé na sjezdu v Poznani v roce '89. Byli jsme ubytováni v malém městečku a jeli jsme tam na sjezd vlakem. Na každé zastávce hlásili, že je to vlak Svědků Jehovových. Snažili jsme se v tom vlaku domluvit i tam pak. Byli tam lidi od nás, z Čech, z NDR, z Polska a další.*"²⁴³

Po pádu komunistické strany v roce 1989 mohly obě náboženské komunity vyjít ze tmy a svobodně se hlásit ke svému přesvědčení. Ovšem otázka vytváření a udržování stereotypů ve společnosti po revoluci, ať už vůči jedné či druhé skupině, by mohla být předmětem dalšího a detailnějšího zkoumání.

5.2 Porovnání života:

Další oblastí, kterou jsem ve své práci zkoumala bylo porovnání každodenního života členů Svědků Jehovových a Židů. V rozhovorech i dotaznících jsem se zajímala o to, jestli jejich víra ovlivňuje nějakým způsobem jejich způsob stravování, jaké svátky dodržují, jak často se modlí, ale taky mě zajímalo, jestli se zapojují aktivně do politiky a jaké slaví svátky.

Když jsem vešla poprvé do sálu království, zaujalo mě několik věcí. Když vejdete, nevidíte totiž žádný kříž, žádné obrázky svatých nebo Ježíše a dokonce ani žádné vyobrazení Boha tj. Jehovy. Muži mají většinou obleky a ženy delší šaty a nebo sukni. Vepředu je pódium se stojanem, kde muži přednáší. Většinou je vedle ještě malý stolek s

²⁴⁰ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

²⁴¹ MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4., str. 52

²⁴² ŠMOK, Martin. *Labyrintem normalizace - židovská obec jako zrcadlo většinové společnosti*. V Praze: Židovské muzeum, [2017]. ISBN 978-80-87366-53-0.

²⁴³ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

židlemi okolo, kde se přednáší úkoly a nebo dělají různé interview se členy. Na zdi každého sálu také visí verš z Bible pro daný rok.

Postavení žen a mužů je tu na první pohled rovnocenné. Vítají vás muži i ženy, posadit se můžete kdekoliv. Všichni sedí na místech, které nemají žádné určení. Jistého rozdílu si můžeme všimnout po začátku shromáždění, tedy po úvodní písni a modlitbě. Na pódiu se objevují stále jen muži a přednášku vede pokaždé muž. Pomyslnou štafetu si ženy mohou přebrat jen v rámci úkolů. Úkoly spočívají v tom, že si nacvičují vydávání svědectví, či službu u stánku, nebo dům od domu. Do těch totiž chodí všichni členové bez výjimky.

Důležité role ve sboru, tedy funkci starších, zastávají v jednotlivých sborech také jen muži.²⁴⁴ Jedním z nich je i pan Miloslav, který mi ochotně poskytl rozhovor a stručně mi fungování sboru popsal: *“Jsou starší a služební pomocníci, jak je to napsáno v Písmu u Tita. Členové se dělí na zvěstovatele, po křtu jsou to pokřtění zvěstovatelé a potom máme pravidelné průkopníky. Ty starší bratři mají radu a je jeden, který to jako vede, ale to se střídá. Tomu se říkalo předsedající, ale dnes je to koordinátor. Pak je ještě krajský dozorce. Dozorce byl dřív pro šest sborů a byl v každém celý měsíc, aby v každém sboru byl 2x za rok. Pak jsou další funkce jako tajemník...Zvěstovatelé nebo průkopníci mohou být samozřejmě i ženy. Roli starších, nebo krajských dozorců mají na starosti muži. Ti jsou ale často doprovázeni manželkami.”*²⁴⁵

Postavení žen zejména v náboženské rovině mě samozřejmě zajímalo více, a tak jsem se na něj ptala i v dotaznících. Na otázku: **Jak vnímáte postavení ženy?**²⁴⁶ jsem dostala v celku jednoznačnou odpověď, že v rodině jsou si oba rovni, ale v náboženství je muž nadřazen. To potvrzuje i *Probuďte se!* z Července 2010 v článku *Měly by ženy být kazatelkami?* je rozebírána úloha žen ve sboru a taky odpověď na otázku, zda není úloha, která je ženám přidělena nedůstojná: *“...To ne. Vždyť Jehova Bůh je povolává k vznešenému úkolu, totiž veřejně o něm vydávat svědectví. Kazatelé z řad svědků Jehovových — muži i ženy — pomohli milionům lidí, aby dospěli k pokání a získali záchranu. A to není malá věc!”*²⁴⁷ Je

²⁴⁴ Měly by ženy být kazatelkami?. *Probuďte se!* [online]. 2010, July 2010 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g201007/M%C4%9Bly-by-%C5%BEeny-b%C3%BDt-kazatelkami>

²⁴⁵ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.3*

²⁴⁶ viz. část práce *Přílohy, Dotazník k bakalářské práci a jeho výsledky.*

²⁴⁷ Měly by ženy být kazatelkami?. *Probuďte se!* [online]. 2010, July 2010 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g201007/M%C4%9Bly-by-%C5%BEeny-b%C3%BDt-kazatelkami>

tady zdůrazněno, že na kázání dobré zprávy jsou ženy přizvány a aktivně ji vykonávají a že to je ta nejdůležitější činnost.

A jak je tomu u judaismu? Přestože už staré židovské písemnictví je plné inspirativních příběhů o ženách (např. Sára, Rebeka, Ester apod.), je židovská společnost stále převážně patriarchálně orientovaná, jak uvádí ve své knize *Judaismus a ženy v Izraeli* Marcela Zoufalá.²⁴⁸ V Izraeli je jedním ze zásadních problémů pravomoc rabínských soudů. Ty ženám stěžují oprávnění k rozvodu a staví je do podřízené pozice.²⁴⁹ Postavení žen se ale v průběhu dlouhé židovské historie vyvíjelo a postupně si budují lepší postavení. Zejména v ortodoxních komunitách se ale s mnoha ženskými rabínkami nesetkáváme a na svou první rabínku si budeme muset počkat i na českém území. Lena Arava-Novotná, která působí na Univerzitě Karlově a právě studuje rabínská studia, v jednom rozhovoru uvedla: *“První ordinovanou rabínkou byla ve 30. letech 20. století Regina Jonas v Německu. Byla však následovně zavražděna v koncentračním táboře během Šoa. Po druhé světové válce trvalo téměř 30 let, než byla tato otázka znovu vynesena na světlo a než se o ordinování rabínek opět začalo přemýšlet. Další ordinace žen přišly na řadu až v 70. letech. Nejprve v USA a později i v Evropě.”* Dodává ale, že Česko za většinou Evropy pomalu zaostává a rabínek je stále více: *“Myslím, že v současnosti kromě České republiky a bývalých zemí Sovětského svazu jsou rabínky zastoupeny v každé evropské zemi.”*²⁵⁰ Dá se tedy říci, že v tomto ohledu je judaismus dál než společnost Svědků Jehovových.

Dalším okruhem, který mě zajímal byla strava. Jedním z nejznámějších příkazů, o kterém se v souvislosti se Svědky Jehovými mluví je totiž zákaz přijímání krve²⁵¹, a tak jsem chtěla tuto problematiku blíže prozkoumat. Ten podle slov Svědků Jehovových vychází ze Starého zákona, konkrétně se objevuje už v 1. Mojžíšově 9:4 a také 3. Mojžíšově 17:14, kde je uvedeno: *„Nebudete jíst krev těla žádného druhu, protože duše těla každého druhu je jeho krev. Kdokoli ji bude jíst, bude odříznut.“* Na webu *jw.org* je k tomu uvedeno:

²⁴⁸ ZOUFALÁ, Marcela. *Judaismus a ženy v Izraeli*. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2039-8., str.43-46

²⁴⁹ IBIDEM

²⁵⁰ EDER, Ivana. Netoužím být v Česku senzací, své místo vidím v zahraničí, říká budoucí rabínka. In: *MÉDIA IKSŽ* [online]. 10 December 2021 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <http://media.fsv.cuni.cz/2021/12/10/netouzim-byt-v-cesku-senzaci-sve-misto-vidim-v-zahranici-rika-budouci-rabinka/>

²⁵¹ Co Bible říká o transfuzích?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/bible-a-transfuzi/>

*“Bible zakazuje přijímat krev. Neměli bychom tedy přijmout plnou krev ani její základní složky v žádné formě, ať už se jedná o potravu, nebo transfuzi...Z lékařského hlediska existují pádné důvody, proč se transfuzím vyhnout. Důležitější ale je, že Bůh nám tento příkaz dává proto, že krev je pro něj posvátná.”*²⁵² Tomáš v rozhovoru na toto téma uvedl: *“Krev nepřijímáme ani v jídle ani v rámci transfuze. Je to v Bibli. Dřív jsem měl i kartičku v peněženke v případě, že by se něco stalo. Ale vím, že někdo už tohle tak nehrotí.”*²⁵³ Zaujala mě Tomášova poznámka, že někdo už *to tak nehrotí*. Důkazem pro toto tvrzení může být i to, že jsem v materiálech Svědků Jehovových nenašla tolik aktuálních článků týkajících se přímo přijímání krve. Většina byla opravdu už staršího data od sedmdesátých do devadesátých let. Dovolím si na základě prozkoumaného materiálu tvrdit, že je tato nauka v povědomí široké veřejnosti mnohem více známá, ale samotní členové Svědků Jehovových na ní takový důraz nekladou. Je však velmi kontroverzní, protože není pochyb, že v minulosti mohlo dodržení této nauky mít fatální následky. Tomáš dodává: *“Nikoho takového”*²⁵⁴ *osobně neznám, ale vím, že dřív se to určitě řešilo víc. A asi určitě takový lidi byli o tom vím, jen je neznám osobně. Přijde mi, že i když jsem byl malej, tak se o tom ještě dost bavilo. Ted’ se řeší víc aktuální věci.”*²⁵⁵

Pohled judaismu na zákaz přijímání krve se omezuje jen na stravu a zabývá se jím soubor pravidel označený jako Kašrut (כַּשְׂרוּת).²⁵⁶ Ten obsahuje pravidla týkající se stravy zapsané v Tóře, tedy v překladu pro laiky, v prvních pěti Mojžíšových. Zvíře musí být zbaveno před konzumací veškeré krve, kvůli tomu existuje rituální porážka Šchita, kterou provádí tzv. Šochet. Dále je maso ponořeno do vodní lázně a důkladně nasoleno. Vše v souladu se 17. kapitolou knihy Leviticus, tedy třetí knihou Mojžíšovou. O pár kapitol dříve, konkrétně v 11. kapitole najdeme přesný výčet zvířat, které Izraelité směli a ty, co nemají jíst. *“Ze savců Tóra povoluje jíst všechny sudokopytníky, kteří přežvykují (hovězí, skopové, kozí). Povolena jsou nejen domácí zvířata, ale i některé druhy zvěře, které splňují uvedené parametry (jelenovití, zubr apod.). Některé čisté druhy jsou však zakázány z důvodu*

²⁵² IBIDEM

²⁵³ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.4*

²⁵⁴ Je myšlen člověk, který by odmítl přijmout transfuzi krve.

²⁵⁵ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.4*

²⁵⁶ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. Židovské tradice a zvyky. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2996-4., str.165-174

chybějící tradice (např. pštros nebo králik)...Z ptáků jsou povoleny pouze ty druhy, jež Tóra výslovně nezakazuje. Povolené druhy jsou drůbež (kuře, slepice, kachna, husa, krůta, kohout) a holoubata či křepelky....Z ryb jsou košer ty druhy, které mají ploutve a šupiny...Téměř všechny druhy hmyzu jsou zakázány ke konzumaci, výjimku tvoří čtyři druhy kobylek, které Tóra povoluje (Lev 11, 20-23, Dt 14, 19-20). Tradice jezení těchto kobylek se zachovala v některých jemenitských komunitách,²⁵⁷ uvádí Společnost The orthodox council of kashrut MaHaRa'L, která uděluje košer certifikáty.

Svědkové Jehovovi takto striktní ve stravě nejsou, mezi zdraví škodlivé věci ale řadí konzumaci cigaret, nebo alkoholu, který ale v malé míře povolují.²⁵⁸ Zdravou stravu často ve svých člancích zminují. Zdůrazňují i rizika některých potravin avšak konzumace jídla je na osobním rozhodnutí každého z členů. Proč tedy nemají tak přísná pravidla ohledně konzumace? Podle Svědků Jehovových byl tzv. *Mojžíšský zákon* zrušen Ježíšovou smrtí. Toto tvrzení opírají o list Efeským 2:15, kde je uvedeno: "*Vlastním tělem zrušil nepřátelství, totiž Zákon spočívající v příkázáních a předpisech, aby z těch dvou stvořil sám v sobě jednoho nového člověka. Takto nám přinesl pokoj.*"²⁵⁹

Narozdíl od zrušení příkazu ohledně toho, jaké zvíře jíst a jaké ne, příkaz nepřijímání krve je několikrát zmíněn i v Novém zákoně, a tak jej ho Svědkové Jehovovi stále dodržují. Zákaz o nepřijímání krve v pokrmeh je sice ve většině materiálech uveden²⁶⁰, ale ze svého výzkumu jsem zjistila, že takový důraz na krev ve stravě jako Židé nekladou.²⁶¹

Dále mě zajímala otázka svátků. Víme, že židovská víra je na nejrůznější tradice a zvyky velice bohatá. Již těhotenství často provází mnoho zvyků a po narození je dítě vystaveno jednomu z nejdůležitějších židovských rituálů, tedy obřízce (ברית מילה).²⁶² Ta probíhá

²⁵⁷ PRAVIDLA KOŠER STRAVOVACÍCH ZVYKŮ. In: *OM KOSHER* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://omkosher.com/koser-pravidla/>

²⁵⁸ Co Bible říká o alkoholu? Je hřích, když ho člověk pije?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/je-piti-alkoholu-hrich/>

²⁵⁹ EFESKÝM 2. In: *Bible.com* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.bible.com/cs/bible/15/EPH.2.b21>

²⁶⁰ Projevujme úctu k životu a ke krvi. In: *Co od nás Bůh vyžaduje?* [online]. 1997, s. 24-25 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/Co-od-n%C3%A1s-B%C5%AFh-vy%C5%BEaduje/Projevujme-%C3%BActu-k-%C5%BEivotu-a-ke-krvi/>

²⁶¹ viz. část práce *Přílohy, Dotazník k bakalářské práci a jeho výsledky*.

²⁶² NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2996-4., str.31-46

zpravidla osmý den po narození chlapce. Pokud jde o prvorozeného dochází ještě k tzv. rituálu vykoupení (פדיון הבן). Pidjon ha-ben probíhá ve 31 dnech dítěte. Tato tradice navazuje na vyjití z Egypta, kdy bylo vše prvorozené zaslíbeno pro Hospodina.²⁶³ Ve 13 letech prochází rituálem dospělosti Bar micva (בר מצוה). V tomto věku se považuje dítě za nábožensky dospělé, připravené chopit se úkolů. Dříve procházel tímto rituálním obřadem jen chlapec, ale v posledních letech se čím dál častěji objevuje obdobný obřad i pro dívky tzv. Bat micva (בת מצוה).²⁶⁴ Tento obřad ale nemá tak pevné ukotvení a záleží na jednotlivých komunitách, jak se k němu postaví.

Co se týká Svědků Jehovových, tak ti žádné takové rituály v dětství nemají. Dítě se může rozhodnout, že se chce stát nepokřtěným zvěstovatelem. To v praxi znamená, že se sejde se staršími, ti zjistí, zda je způsobilé ke službě a poté se oficiálně oznámí na jednom ze shromáždění, že je nepokřtěným zvěstovatelem.²⁶⁵ To doprovází potlesk a gratulace, ale nic jiného. Dítě ani nevystupuje na pódium a nepřednáší řeč, nebo nečte některou z biblických pasáží, jako je tomu v případě bar micva.

Druhým důležitým mezníkem v životě člena je volba stát se pokřtěným zvěstovatelem.²⁶⁶ Opět se schází se staršími. Tentokrát je to ale náročnější, otázek je více, starší se více zajímají, zda má jedinec opravdu přehled, dodržuje příkazy a může reprezentovat celou společnost. Poté následuje křest. Ten se v této době provádí na jednom ze sjezdů. Přednášející položí otázky, na které hlasitě odpoví všichni žadatelé o křest hlasitým "Ano". Poté se přesunou k bazénu, kde jsou ponořeni do vody. Vše doprovází potlesk přítomných. Tím je rituál splněn.

Co se týká svatby a obřadu, který je s ní spojen víme, že v judaismu je opět spojena s mnoha rituály a obřady již od zasnub.²⁶⁷

²⁶³ IBIDEM str.47-55

²⁶⁴ IBIDEM str.56-66

²⁶⁵ *Mladí – Čeho chcete v životě dosáhnout?*. WATCHTOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2002. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/Mlad%C3%AD-%C4%8Ceho-chcete-v-%C5%BEivot%C4%9B-dos%C3%A1hnout/Mlad%C3%AD-%C4%8Ceho-chcete-v-%C5%BEivot%C4%9B-dos%C3%A1hnout/>

²⁶⁶ IBIDEM

²⁶⁷ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2996-4., str.83-114

U Svědků Jehovových se opět nesetkáme se zvláštními ceremoniemi, které by doprovázely zasnoubení nebo svatbu páru. Samozřejmě nejvíce žádoucí je, aby si člen vybral jako životního partnera jiného člena. Případně někoho, kdo je ochotný do hnutí vstoupit. Strážná věž z roku 2001 uvádí: *“Jsou-li oba oddáni Jehovovi Bohu, je to základ pro vytvoření trvalého pouta a podporuje to jednotu tak významně, že žádný jiný činitel nemá srovnatelný vliv. Jestliže se křesťanská manželská dvojice soustředí ve svém životě na pravé uctívání Jehovy, pak je spojena duchovně, duševně a mravně. Společně studují Boží slovo. Společně se modlí a to sjednocuje jejich srdce. Společně chodí na křesťanská shromáždění a spolupracují v kazatelské službě. Tím vším se vytváří duchovní pouto, které oba sblížuje. A ještě větší význam má to, že takové jednání vede k požehnání od Jehovy.”*²⁶⁸

Svědkové Jehovovi nesouhlasí s rozvodem. Jediným přípustným důvodem je nevěra jednoho z partnerů.²⁶⁹ To se mi potvrdilo i v kvantitativním dotazníku, kde jsem kladla otázku, jak se dívají na rozvod samotní členové. Naprostá většina potvrdila nevěru jako jediný přípustný důvod. U Židů, resp. v dnešním Izraeli je žádost o rozvod posuzována rabínskými soudy u nichž má bohužel stále větší pravomoce muž. Ten může odmítnout dát souhlas k rozvodu.²⁷⁰

Jak probíhá samotný svatební obřad mi popsal Tomáš: *“Svatba, pokud vím, probíhá většinou v našich sálech. Tam, kde máme normálně shromáždění. Sál se na to upraví, ale nijak speciálně. Výzdoba, kvetiny. To je na manželích. Oddává někdo pověřený sborem. V kostele by to určitě nešlo, ale někdo se bere i na radnici. Třeba moji rodiče to tak měli.”*²⁷¹

Svatební obřad je hodně důležité zkoumat s ohledem na konkrétním území. V některých státech nejsou Svědkové Jehovovi registrováni jako náboženská společnost, či jsou dokonce zakázáni. V Česku může oddávat pověřená osoba z organizace přímo v sále království. Obřad je doprovázen asi půlhodinovým proslovem a zakončen slibů a předáním prstenů. Případná hostina, která se může konat, se přesouvá mimo budovu. Nicméně

²⁶⁸ Při výběru manželského partnera se dejme vést Bohem. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. 2001, 15 May 2001, 16-21 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/w20010515/P%C5%99i-v%C3%BDb%C4%9Bru-man%C5%BEel sk%C3%A9ho-partnera-se-dejme-v%C3%A9st-Bohem/>

²⁶⁹ Jaký je biblický názor na rozvod?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/biblicky-nazor-na-rozvod/>

²⁷⁰ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2996-4., str. 124

²⁷¹ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č. 4*

nepronáší se přípitek. Ten je totiž považován za pohanský zvyk. To samé platí pro tradice jako házení květin, rozbíjení talířů a podobně.²⁷²

Svědkové Jehovovi neslaví mnoho svátků. Neslaví Vánoce, Chanuku, Velikonoce, narozeniny. Všechny tyto svátky podle nich nemají základ v Bibli a jsou pohanské. Narozeniny jsou v Bibli spojeny dokonce s nešťastnými událostmi např. smrtí Jana Křtitele.²⁷³ Řekli jsme si, že ani žádný svátek, který by připomínal neštěstí Šoa, nebo oficiální Bar Micva. Z rozhovorů a dotazníků jsem se dozvěděla, že výjimkou je Památná slavnost a výročí svatby. Památnou slavnost uvedli všichni dotazovaní, ale většina uvedla i výročí svateb. To mi přišlo velmi zajímavé, jelikož se nejedená o oficiálně zavedený svátek. Na webu jw.org se dočteme: *“V Bibli nenajdeme žádnou zmínku o tom, zda slavit nebo neslavit výročí svatby. Pokud se tedy manželé rozhodnou výročí oslavit, je na nich, jestli to udělají soukromě, pouze ve dvou, nebo společně s rodinou a blízkými přáteli.”*²⁷⁴ V rozhovoru mi Tomáš řekl: *“To se sejdem všichni, celá rodina teda a máme takový pohoštění. Když jsem byl malej, tak to pro mě bylo asi jako Vánoce třeba pro jiný děti. Všichni jsme si totiž sedli, poslouchali písničky a dávali si dárky.”*²⁷⁵ Je pravděpodobné, že pokud je počet svátků omezen v takové míře, tak se zbývající svátky, co jsou povoleny, slaví o to více. Výročí svatby tak zůstává v podstatě jediným svátkem, který slaví členové v rodinném kruhu. Památná slavnost je, jak si dále řekneme, slavností celé komunity.

Památná slavnost má mnoho podobností s židovským poutním svátkem Pesach (פסח)²⁷⁶. Ten se vztahuje k jedné z nejvýznamnějších událostí v historii Izraele, tedy vyvedení z Egypta. To bylo chápáno jako důkaz toho, že Hospodin plní své sliby a Židé budou opět vykopení i v budoucnu. Slovo Pesach znamená v hebrejštině přeskočit. To se vztahuje k události, kdy Hospodin *přeskočil* dveře pomazané beránkovou krví, když Egypt postihla rána v podobě smrti všech prvorozených. Izraelité byli ušetřeni. To, jak má svátek přesně

²⁷² Jak vypadá svatba svědků Jehovových?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22].

Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/svatby-svedkove-jehovovi/>

²⁷³ Vražda při narozeninové oslavě. In: *Ježíš – cesta, pravda a život* [online]. Britain: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2020, s. 126-127 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/jezis/sluzba-v-galileji/vrazda-pri-narozeninove-oslave/>

²⁷⁴ Jak vypadá svatba svědků Jehovových?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22].

Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/svatby-svedkove-jehovovi/>

²⁷⁵ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č. 4*

²⁷⁶ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2996-4., str.206-212

být slaven, je popsáno ve dvanácté kapitole knihy Exodus tj. druhá kniha Mojžíšova. Před svátkem se musí odstranit vše kvašené, proto je někdy svátek pojmenován jako *Svátek nekvašených chlebů*. Konzumují se tedy nekvašené chleby tzv. Macot. Významnou roli má i tzv. Pesachový seder. To je rituál doprovázený vyprávěním Hagady, přípitkem čtyřmi poháry vína a hostinou s předepsaným obsahem na sederovém talíři. Pesach se slaví 14. nisanu a po západu slunce tj. 15. nisanu následuje tato hostina.²⁷⁷

Památnou slavnost vykládají Svědkové Jehovovi jako navázání na tuto tradici. Tuto novou tradici zavedl podle dostupných materiálů na webu jw.org už Ježíš Kristus: *“Potom co Ježíš 14. nisanu roku 33 n. l. oslavil Pesach, zavedl novou slavnost: Pánovu večeri. (Lukáš 22:19, 20; 1. Korinťanům 11:20) Ta Pesach nahradila, protože se při ní připomíná oběť Krista, pesachového beránka. (1. Korinťanům 5:7) Ježíšova výkupní oběť je nadřazená pesachové oběti, protože osvobozuje všechny lidi z otroctví hříchu a smrti. (Matouš 20:28; Hebrejcům 9:15).”*²⁷⁸

Připomínají si tak smrt Ježíše Krista, jako pomyslného obětního beránka každý rok na datum 14. nisanu. Památná slavnost v této době probíhá v jednotlivých sborech společně. V době komunismu probíhala podle Ludmily takto: *“Shromáždění probíhalo doma, tak po těch 10 lidech se scházeli. Celý komunistický leta. Měnily se byty nějak častěji, aby se na to nepřišlo. Toho jsme se samozřejmě hrozně báli. Problém byla třeba památná. Veřejná bezpečnost..to oni si to uměli spočítat. 14. nisan. Dělal se to pak často u zájemců třeba doma, o kterých oni neměli ani páru. Často jsme jezdili třeba ke známým na Letnou, i když jsme byli ze Žižkova. I na tý památný nás bylo tak 15.”*²⁷⁹

Další změna byla třeba v období covidové pandemie, kdy se členové připojovali on-line ze svých domovů. Ludmila vzpomíná: *“Bylo to těžký, teda hlavně památná třeba, ale sešli jsme se v rodině a doma si upekli nekvašený chleba a nalili si pohár s vínem. Pak už jsme jen poslouchali přednášku.”*²⁸⁰

²⁷⁷IBIDEM, str.209-212

²⁷⁸ Co je Pesach?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/co-je-pesach/>

²⁷⁹ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

²⁸⁰ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.2*

Pokud žádná nečekaná událost nenastane, probíhá památná slavnost²⁸¹ v sálech jednotlivých sborů. Na začátku je píseň a modlitba, jako u každého shromáždění. Celá událost je doprovázena přednáškou vybraného bratra a v průběhu dojde na symbolické pití vína a jezení nekvašených chlebů. Víno symbolizuje krev Ježíše Krista a chléb jeho tělo. Konzumovat tyto potraviny může jen vybraná skupina 144 000 tzv. malé stádo. To jsou podle nauky ti, kteří budou mít podle Svědků Jehovových výsadu vládnout s Ježíšem v nebi. *“Na rozdíl od „malého stáda“ těch, kdo budou vládnout s Kristem, má naprostá většina z nás naději být součástí „velkého zástupu“ lidí, kteří získají věčný život na zemi. Ti z nás, kdo mají naději žít na zemi, nepřijímají při Památné slavnosti ze symbolů. Účastníme se jí, abychom vyjádřili svoji vděčnost za to, že za nás Ježíš položil svůj život.”*²⁸², uvádí oficiální web jw.org. .

Tomáš slavení památné slavnosti shrnuje takto: *“Tak slavíme Pánovu večeři, kterou děkujeme za všechno, co pro nás udělal Ježíš. Měla by se slavit zrovna ten samej den, co Pesach myslím. Tak to je nařízený v Bibli. Máme to vždycky v sále, kde se sejdeme koluje víno a nekvašený chleba. Ale pije a jí jen lidi ze 144 000. Těch je málo. Je to významnej svátek, děkujeme Bohu a Ježíši.”*²⁸³

V dotazníku se mi kromě slavení Památné slavnosti a výročí svatby objevily ještě dvě události - výročí data křtu a oslavy nového roku.

O možnosti slavit výročí svého křtu jsem v materiálech Svědků Jehovových bohužel nic nenašla. Ovšem není to tedy vyloučené, ale asi ani zavedené. Možná z důvodu, že by to připomínalo oslavu duchovního narození, tedy myšlenku narozenin?

Oslavy nového roku jsou naopak minimálně nedoporučované. Vyznačují se totiž hýřením a nadmírou alkoholu. Navíc jsou ve většině zemích spojené s oslavou pohanských bohů. Oficiálně zakázané slavit nový rok ale není, a tak je na každém ze členů, aby si určil, zda mu to přijde v souladu s biblickými zásadami.²⁸⁴

²⁸¹ Proč svědkové Jehovovi slaví Pánovu večeři jinak než ostatní náboženství?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/panova-vecere/>

²⁸²IBIDEM

²⁸³ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.4*

²⁸⁴ Proč svědkové Jehovovi neslaví některé svátky?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/svedkove-jehovovi-svatky/>

5.3 Jak to vidí Svědkové Jehovovi:

Kromě toho, že jsem chtěla obě skupiny porovnat, bylo od začátku jedním z mých cílů zjistit, jak to vlastně vidí samotní svědkové? Vnímají oni sami některé souvislosti? Přemýšlí nad tím vůbec? A pokud ano, jakým způsobem se k judaismu staví?

Tyto odpovědi jsem hledala v dostupných materiálech, v rozhovorech i v dotaznících. Dříve v této práci jsme si už odpověděli na otázky týkající se Holocaustu a zjistili jsme, že tolik členů nad tím nepřemýšlí, i když v přednáškách a literatuře Svědků Jehovových se toto téma objevuje. Můžeme tedy říct, že k tomu organizace není lhostejná a minimálně na této úrovni k nějakému historickému propojení dochází i v této době.

Dále jsem se zabývala tím, jak vnímají samotný stát Izrael a judaismus jako náboženství. Z celého výzkumu mi v hlavě vyvstane slovo **“neutrální”**. Tento pojem se objevoval ve všem od vnímání Izraele, postoj k judaismu, až po vztah k politice a chození k volbám.

Ráda bych zde uvedla jednu z odpovědí na dotazník na otázku **Zajímáte se o politiku, chodíte k volbám?**²⁸⁵, respondent uvedl: *“Máme mít neutrální postoj k politice. K volbám nechodím, ale samozřejmě v televizi nebo ve zprávách si nějaké články občas pročtu. Žádné politické straně ale nefandím.”* Myslím totiž, že tato odpověď dobře vystihuje postoj většiny. Nedá se vyhnout neustálému náporu médií ze všech stran, nebo nikdy nebýt zatažen do neformální konverzaci o politice. Zásada neutrality je jedním z nejstarších pravidel, a jak jsme si ukázali již dříve v této práci, stála často členy hnutí minimálně ztrátu svobody a někdy i života (např. v počátcích hnutí, nebo v období vlády nacismu a komunismu). Přesto jsou ochotni v tomto postoji vytrvat.

Co je k tomu vede? *“Řídíme se příkladem Ježíše Krista, který odmítl přijmout politický úřad. (Jan 6:15) Své následovníky učil, že nemají být „částí světa“, a jasně jim ukázal, že by se v politických sporech neměli přidávat k žádné ze stran... Díky našemu neutrálnímu postoji můžeme dobrou zprávu o Božím království předávat opravdu všem lidem, bez ohledu na jejich politické názory. Snažíme se dávat svými slovy i způsobem života najevo,*

²⁸⁵viz. část práce *Přílohy, Dotazník k bakalářské práci a jeho výsledky.*

že řešení problémů lidstva necháváme na Boží vládě.”, uvádí článek *Proč jsou svědkové Jehovovi v politických záležitostech neutrální?*²⁸⁶ na webu jw.org.

Kromě očividných důvodů, jako je za I. jednotné společenství, za II. loajlnost k boží vládě, existuje ještě jeden zásadní důvod, proč je pro svědky důležité zachovávat politickou neutralitu, a to je vymezení se proti většinové společnosti. Víme, že to je něco, co je pro identitu nových náboženských hnutí charakteristické. Tento tlak zabraňuje tomu, aby se hnutí proměnilo v denominaci. Jako tomu je dnes v případě mormonů.²⁸⁷ Svědkové Jehovovi si, jak uvádí, přejí žít v míru a respektují vládu dané země, ale jistě jsou si také vědomi, že zachovávání politické neutrality v kritických časech, jako je dnes válka na Ukrajině, s sebou nese jistá rizika.

Stejný postoj si zachovávají i pokud jde o jiná náboženství. Nicméně, zde je rétorika trochu jiná. Ty jsou totiž označovány jako *“falešná”*.²⁸⁸ Toto označení vychází z 2. Korint’anům 11 kapitoly. Falešná náboženství jsou všechna ta, která uctívají modly, zapojují se do válek a politiky, učí lidi nauku o pekelném ohni a neuctívají Jehovu jako jediného a pravého Boha.

Tomáše jsem se na jeho postoj k jiným náboženstvím také zeptala: *“Ostatní náboženství jsou popsány jako falešný náboženství, takže je vnímám tak, že to není pravá víra, ale je důležitý s těma lidma mluvit. My mluvíme se všema. Každý může poznat to pravé náboženství, takže musí mít příležitost.”*²⁸⁹ Jeho tvrzení tedy potvrzuje, že ostatní náboženství jsou falešná, ale dodává, že je otevřený pro všechny, kdo mají zájem se obrátit na jinou víru. To je jednou z dalších zásad Svědků Jehovových: každý má možnost se změnit a zanechat svá pomyslná zavazadla za sebou.

Mluvěcí hnutí David Kulla uvedl: *“Svědkové Jehovovi milují Boha a lidi, a tak chtějí mluvit o Bibli se všemi lidmi bez ohledu na jejich věk, etnický původ, náboženství, sociální*

²⁸⁶ Proč jsou svědkové Jehovovi v politických záležitostech neutrální?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/politicka-neutralita/>

²⁸⁷ *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2013. Praha: Dingir. ISSN 1212-1371., str. 35-36

²⁸⁸ Zavrhněte falešné náboženství!. In: *Můžete být Božím přítelem* [online]. 2017. Britain: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 18-19 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z:

<https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/bozi-pritel/zavrhnete-falesne-nabozenstvi/>

²⁸⁹ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č. 4*

postavení, sexuální orientaci a pohlaví. Biblické poselství přitahuje lidi z různého prostředí, mezi kterými jsou i příslušníci judaismu, tedy Židé.”²⁹⁰

Poté jsem se v otázkách zaměřila přímo na judaismus a stát Izrael. Postoj k Izraeli byl jednoznačný. Opět zvítězila neutralita.

“Někteří lidé jsou přesvědčeni, že založením novodobého státu Izrael se splnilo biblické proroctví. Svědkové Jehovovi se však nedomnívají, že zřízení novodobého státu Izrael bylo v Bibli předpovězeno.”²⁹¹, dodává David Kulla.

Co se týče postoji k judaismu jako náboženství. Opět se odrazila snaha vnímat judaismus jako každé jiné náboženství a zachovávat neutrální postoj. Podařilo se mi získat pár zajímavějších odpovědí.

Ve větší míře se opakovalo, že Židé byli dříve vyvoleným národem, ale o tuto výsadu přišli a dále také pomyslný odpor ke starším, z postoje členů bych řekla až k *barbarským* zvykům, které byly zrušeny v Novém zákoně.

Uvedu zde několik z těchto zajímavějších odpovědí: *“Jiné víry neřeším. Mám k nim neutrální postoj. Vím, že Židé mají také Starý zákon a některé pravidla jsme měli dříve stejná. V Novém zákoně se pravidla protřídila a některé zbytečné židovské zvyky byly zrušeny.”*, *“Protože nepřijali Ježíše jako Mesiáše, tak patří mezi falešné náboženství, které je Jehovou Bohem zavrženo.”*, *“Židé byli dle Bible původně vyvolený národ, ale kvůli svému chování a nepřijetí Ježíše tuto výsadu ztratili. Není tak "Izrael" jako národ, ale jako vybraná skupina věrných tzv. duchovní Izrael.”*, *“My uctíváme Ježíše a oni ne. Ježíšodsoudil všechny zastaralé rituály - obětování apod.”*²⁹²

Mluvčí organizace David Kulla uvedl: *“I když se může jevit, že svědkové Jehovovi a zastánci judaismu mají něco společné, svědkové Jehovovi uctívají Boha odlišným způsobem a propojení se současným judaismem nevnímají.”*²⁹³

Ráda bych ale uvedla, že když jsem s příslušníky Svědků Jehovových mluvila, nabyla jsem dojmu, že minimálně historické souvislosti a odkazy vnímají.

²⁹⁰ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.1*

²⁹¹ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.1*

²⁹² viz. část práce *Přílohy, Dotazník k bakalářské práci a jeho výsledky.*

²⁹³ viz. část práce *Přílohy, rozhovor č.1*

Závěr

Svědkové Jehovovi jsou nepochybně zajímavým hnutím s mnoha aspekty, které stojí za bližší zkoumání. Ve veřejném diskurzu se ale ztrácejí v záplavě předsudků a stereotypů. Nejčastěji je skloňována nauka o nepřijímání krve, na kterou je dle mého názoru kladen příliš velký důraz a rozhodně hnutí nedefinuje, spíš funguje jako vlajková loď odlišnosti. Demonstruje totiž, co všechno jsou lidé ochotni obětovat pro svojí víru. Mnohem zajímavější jsou z mého pohledu nauky jako odmítání trojice, pekelného ohně a z pohledu aspirující studentky judaistiky samozřejmě také společné znaky s judaismem.

Při průzkumu se mi podařilo setkat se s několika členy hnutí a musím říct, že mě u některých překvapila jejich otevřenost a ochota o své víře mluvit. Bylo vidět, že si dávali pozor na to co říkají, ale to je spíš spojené s ostrakizací, kterou ze strany veřejnosti hnutí zažívá. Zaniká tak otevřená diskuze, která by mohla propojit i to zdánlivě nepropojitelné. Musím ale zmínit jedno velké mínus, tím pro mě bylo chování mluvčího Svědků Jehovových Davida Kully. Požádala jsem ho o rozšíření dotazníků mezi členy hnutí, ale odpověděl mi, že nemají k dispozici e-maily na které by mohl dotazník rozeslat. Během rozhovorů s členy jsem zjistila, že za covidové pandemie fungovalo 99% aktivit online a používat a nahlásit e-mailové adresy bylo nutností. Nevím, zda tedy odmítnutí souviselo s nějakou obavou, nebo jen neochotou mi poskytnout odpovědi. David Kulla mi totiž odpovědi na otázky poskytl a zahrnuji je v příloze této práce. Pokud by mi však pan Kulla poskytl e-mailové adresy, povedlo by se mi sesbírat více podkladů pro mou práci a bylo by to také o hodně jednodušší.

V úvodu jsem nastínila hypotézu, že mnoho členů nemá na židovskou víru vyhraněný názor, nebo ji odmítá. Po vyhodnocení musím říct, že tento postoj je spojen s myšlenkou politické i náboženské neutrality. Není to tedy tak, že by neměli nevyhraněný postoj jen k židovství, ale ke všemu. To, co se mi v průzkumu potvrdilo, byla domněnka, že svůj postoj nebudou dobře umět zdůvodnit mladší lidé. U nich se ukázalo, že mají nastudovanou odpověď, kterou mi vlastně všichni stejnými slovy zopakovali. Úskalí bylo, že jsem musela oslovovat lidi u stánků s literaturou, kde se nachází minimálně po dvou. Většinou mladší a starší člen. Mladí pak často opakovali myšlenky zkušenějšího a neprojevíli tolik své názory.

Podařilo se mi prozkoumat cíl, který jsem si dala a myslím, že se mi podařilo objasnit, jaké kategorie a podobnosti se u obou náboženských skupin prolínají. Vidím potenciál v další možnosti zkoumání například v rozšíření o rozhovory s příslušníky judaismu. Dále bych se velmi ráda věnovala oblasti vnímání Svědků Jehovových a Židů v médiích. Myslím, že obě náboženské skupiny čelí stereotypizaci, předsudkům a nenávisným projevům a to i přesto, že byly v minulosti opakovaně vystavovány tvrdé perzekuci za vlády totalitních režimů.

Ráda bych, aby tato práce přispěla k přiblížení náboženské skupiny Svědků Jehovových široké veřejnosti a změnila některé zavedené představy. Všichni jsme se s nimi potkali, všichni o nich něco víme, ale často jsou naše představy úplně odlišné od reality. Práce by tak mohla přispět k budování mostů a dialogu mezi většinovou a náboženskou společností. Ráda bych, aby se mi tento dialog podařilo otevřít i na mezináboženském poli, i kdyby jen v tak malém měřítku, že se dotazovaní zamyslí nad podobností mezi svou vírou a judaismem.

Seznam použitých informačních zdrojů

1. Návrat k pravému Bohu. In: *Lidstvo hledá Boha* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 1991, s. 354-357 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/Lidstvo-hled%C3%A1-Boha/N%C3%A1-vrat-k-prav%C3%A9mu-Bohu/>
2. ADAMY, Herbert. *Fialové trojúhelníky: zapomenutá kapitola holocaustu*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-06-0.
3. ADAMY, Herbert. *Byl jsem manažerem ilegální továrny*. Praha: Ostrov, 1999. ISBN 8086289036.
4. ALEJCHEM, Šalom. Protokoly sionských mudrců. In: *Český rozhlas* [online]. 19 July 2009 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/protokoly-sionskych-mudrcu-8008985>
5. BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013. ISBN 978-80-7325-311-0.
6. BLACK, Daryl. Religion and the Civil War. In: *American Battlefield Trust* [online]. 27 August 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.battlefields.org/learn/articles/religion-and-civil-war>
7. BLAŽEK, Petr. *Nezapomeňte na mne: JUDr. Milada Horáková a největší politický proces : květen - červen 1950, Československo = Do not forget about me : JUDr. Milada Horáková and the greatest political show-trial : May - June 1950, Czechoslovakia*. Přeložil Tomáš HAUSNER. Praha: Muzeum paměti XX. století, 2022. ISBN 978-80-907989-7-7.
8. BLAŽEK, Petr, Pavel ŽÁČEK, Zdeněk R. NEŠPOR, Jan RYCHLÍK a Antonie DOLEŽALOVÁ, KUDRNA, Ladislav, ed. *Fakta a lži o komunismu: co byla normalizace*. Praha: Free Czech Media, 2022. ISBN 978-80-907999-6-7.
9. BRENNER, Michael. *Malé dějiny Židů*. Praha: Paseka, 2014. ISBN 978-80-7432-443-7.
10. ČAPKOVÁ, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?: národní identita Židů v Čechách 1918 až 1938*. 2., přeprac. vyd. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-294-5.
11. EDER, Ivana. Netoužím být v Česku senzací, své místo vidím v zahraničí, říká budoucí rabínka. In: *MÉDIA IKSŽ* [online]. 10 December 2021 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <http://media.fsv.cuni.cz/2021/12/10/netouzim-byt-v-cesku-senzaci-sve-misto-vidim-v-zahrani-ci-rika-budouci-rabinka/>
12. GLASEROVÁ, Dominika. Počet antisemitských incidentů loni dle Federace židovských obcí vzrostl. Většina z nich se odehrála na internetu. In: *ČT 24: Česká televize* [online]. 14 June 2023 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3593522-pocet-antisemitskych-incidentu-loni-dle-federace-zidovskych-obci-vzrostl-vetsina-z>
13. KAPLAN, Karel. *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*. Praha: Mladá fronta, 1992. Archiv (Mladá fronta). ISBN 80-204-0269-1.
14. KÁRNÝ, Miroslav. Politické a ekonomické aspekty "židovské otázky" v pomnichovském Československu. In: *Sborník historický*. 1989, s. 171-211.
15. KORCOVÁ, Lucie. Po druhé světové válce se Československo k Židům otočilo zády. Antisemitismus se stal i nástrojem komunistů. In: *Český rozhlas* [online]. 21 May 2022 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/po-druhe-svetove-valce-se-ceskoslovensko-k-zidum-otocilo-zady-antisemitismus-se-8534369>
16. KOVAŘÍK, Jan a Tereza Stýblová STÝBLOVÁ. 28. říjen 1918. Den vzniku Československa. In: *Český rozhlas* [online]. 28 October 2018 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/28-rijen-2018-den-vzniku-ceskoslovenska-8606278>

17. LACINA, Vlastislav. *Velká hospodářská krize v Československu 1929-1934*. Praha: Academia, 1984.
18. MARTINEK, Branislav. *Náboženská společnost a stát: Historie svědků Jehovových v Československu*. Praha: Dingir, 2000. ISBN 80-902528-3-4.
19. NĚMEC, Václav. Americká občanská válka (Sever proti Jihu). In: *Dějepis.com* [online]. [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/americka-obcanska-valka-sever-proti-jihu/>
20. NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. *Židovské tradice a zvyky*. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-2996-4.
21. PENTON, M. James. Jehovah's Witnesses and the Secular State: A Historical Analysis of Doctrine. In: *JSTOR* [online]. 1979 [cit. 2023-07-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23915753>
22. ROGERSON, Alan. *Millions now living will never die: a study of Jehovah's Witnesses*. London: Constable, 1969. ISBN 0-09-455940-6.
23. RUTHERFORD, Joseph F. Serving Notice. In: *Vindication I*. [online]. New York, USA: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF NEW YORK, 1931, s. 136-139 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://archive.org/details/watchtower-vindication-book-one-by-j-f-rutherford-1931/page/139/mode/2up>
24. SADEK, Vladimír. *Židé: dějiny a kultura*. 2. dopl. vyd. Praha: Židovské muzeum, 2001. ISBN 80-85608-43-X.
25. SCHÄFER, Peter. *Judeophobia: Attitudes toward the Jews in the Ancient World*. Harvard University Press, 1997. ISBN 067448777X.
26. SOUKUPOVÁ, Blanka. ŽIDOVSKÁ MENŠINA V ČESKÝCH ZEMÍCH V LETECH 1956-1968. MEZI LOAJALITOU K REŽIMU, ZÁVAZKY K RODINNÉ TRADICI A K JUDAISMU. In: *Yad Vashem* [online]. 2013 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: https://www.yadvashem.org/education/other-languages/czech/newsletter/2013/zidovska.html#footnote122_e50mkp9
27. SPIRKIN, Aleksandr Georgijevič. *Učebnice marxistické filosofie*. Praha: Svoboda, 1971.
28. SVITÁK, Ivan. *Klasikové marxismu-leninismu o boji s náboženstvím*. Praha: Orbis, 1955. Knihovna Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí.
29. VITKINE, Antoine. *Mein Kampf: příběh jedné knihy*. Praha: Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-058-3.
30. VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. Praha: Beta Books, 2007. Beletrie (Beta Books). ISBN 978-80-86851-64-8.
31. ZITELMANN, Rainer. *Adolf Hitler a jeho cesta k moci*. Přeložil František ŠÍSTEK. Praha: Naše vojsko, 2017. ISBN 978-80-206-1640-1.
32. ZOUFALÁ, Marcela. *Judaismus a ženy v Izraeli*. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2039-8.
33. 1922 – stalo se před sto lety. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2022, October 2022, 2-5 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/strazna-vez-studijni-rijen-2022/1922-stalo-se-p%C5%99ed-sto-lety/>
34. Skutečný význam roku 1914. *Probud'te se!* [online]. 1994, 10-11 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101994802>
35. Hledá se 1000 pomocných průkopníků. *Naše služba Království* [online]. 1997, 1997, 3-5 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

- <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/201997043?q=Hled%C3%A1+se+1000+kazatel%C5%AF&p=doc>
36. Dekret č. 33/1945 Sb. In: *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů* [online]. [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-33>
 37. Dekret č. 18/1945 Sb. In: *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů* [online]. [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1945-18>
 38. Historie. In: *Židovská obec v Praze* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: https://www.kehilaprag.cz/cs/stranka/Kdo_jsmehistorie_115
 39. Zrušení cenzury Národním shromážděním: Zákon č. 84/1968 Sb. In: *Česká televize: Vše o ČT* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/historie-cst/historicke-udalosti/obdobi-1968-1969/rok-1968-kal/zruseni-cenzury-narodnim-shromazdenim/>
 40. Zvláštní práva církví a náboženských společností. In: *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/zvlastni-prava-cs-33>
 41. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi , IČO 60163291 - data ze statistického úřadu. In: *Kurzy.cz: Rejstřík firem* [online]. [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://rejstrik-firem.kurzy.cz/60163291/nabozenska-spolecnost-svedkove-jehovovi/statisticky-urad/>
 42. Na den otevřených dveří v novém světovém ústředí svědků Jehovových přišlo téměř 400 lidí. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 28 April 2017 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/zpravy/zeme/spojene-staty/den-otevrenych-dveri-nove-ustredi-svedkove-jehovovi/>
 43. Co Bible říká o alkoholu? Je hřích, když ho člověk pije?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/je-piti-alkoholu-hrich/>
 44. PRAVIDLA KOŠER STRAVOVACÍCH ZVYKŮ. In: *OM KOSHER* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://omkosher.com/koser-pravidla/>
 45. EFESKÝM 2. In: *Bible.com* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.bible.com/cs/bible/15/EPH.2.b21>
 46. Jaký je biblický názor na rozvod?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/biblicky-nazor-na-rozvod/>
 47. Jak vypadá svatba svědků Jehovových?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/svatby-svedkove-jehovovi/>
 48. Co je Pesach?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/co-je-pesach/>
 49. Proč svědkové Jehovovi slaví Pánovu večeři jinak než ostatní náboženství?. In: *JW.org* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/panova-vecere/>
 50. Proč svědkové Jehovovi neslaví některé svátky?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/svedkove-jehovovi-svatky/>
 51. Proč jsou svědkové Jehovovi v politických záležitostech neutrální?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/politicka-neutralita/>
 52. KŘIŠŤÁLOVÁ NOC (1938). In: *Holocaust.cz* [online]. 17 March 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni>

- zidovske-otazky-v-evrope/pronasledovani-nemeckych-zidu-po-prevzeti-moci-nacisty/kristalova-noc-1938/
53. PRONÁSLEDOVÁNÍ NĚMECKÝCH ŽIDŮ PO PŘEVZETÍ MOCI NACISTY. In: *Holocaust.cz* [online]. 27 August 2019 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/pronasledovani-nemeckych-zidu-po-prevzeti-moci-nacisty/>
 54. Moses Mendelssohn. In: *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. 3 December 2002 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/mendelssohn/>
 55. Uznávají svědkové Jehovovi Starý zákon?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/svedkove-jehovovi/caste-otazky/uznavaji-stary-zakon/>
 56. Flag Saluting by Judge Rutherford: record from 1936. In: *Internet Archive* [online]. 2009 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://archive.org/details/FlagSalutingByJudgeRutherford>
 57. Joseph Franklin Rutherford. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Franklin_Rutherford
 58. Už 90 let hrdě nosíme jméno svědkové Jehovovi. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 23 July 2021 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/zpravy/zeme/globalni/U%C5%BE-90-let-hrd%C4%9B-nos%C3%A9Dme-jm%C3%A9no-sv%C4%9Bdkov%C3%A9-Jehovovi/>
 59. Svědkové Jehovovi prodali svoji nejdéle vlastněnou nemovitost v historické čtvrti Brooklyn Heights. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 6 May 2016 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: [jw.org/cs/zpravy/zeme/spojene-staty/svedkove-prodali-columbia-heights-124/](https://www.jw.org/cs/zpravy/zeme/spojene-staty/svedkove-prodali-columbia-heights-124/)
 60. Charles Taze Russell. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Taze_Russell
 61. Svědkové Jehovovi – Lidé s živou vírou: 1. část: Ze tmy do světla. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. 2012 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: https://www.jw.org/cs/knihovna/video/#cs/mediaitems/VODOrgHistory/pub-ivfal_x_VIDEO
 62. ŽIDOVSKÉ SEBEPROSAZOVÁNÍ A EMIGRACE. In: *Holocaust.cz* [online]. 27 August 2019 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/Nacionalnesocialisticke-konecne-resenkonecne-reseni-zidovske-otazky-v-evrope/zide-a-zidovske-organizace-pod-hakovym-krizem/>
 63. 2022: *Celosvětová zpráva svědků Jehovových*. WATCHTOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2023.
 64. *Co Bible doopravdy říká?*. New York: Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2009.
 65. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2013. Praha: Dingir. ISSN 1212-1371.
 66. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2006. Praha: Dingir, 2006. ISSN 1212-1371.
 67. *Dingir: časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích*. 2004. Praha: Dingir, 2004. ISSN 1212-1371.
 68. *Služební rok 2021: Celosvětová zpráva svědků Jehovových* [online]. WATCHTOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2021 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/sluzebni-rok-2021-zprava/>
 69. *Bible: Překlad nového světa* [online]. New York: WATCHTOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF NEW YORK, 2019 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/bible-online/nwt/knihy/>

70. Vražda při narozeninové oslavě. In: *Ježíš – cesta, pravda a život* [online]. Britain: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2020, s. 126-127 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/jezis/sluzba-v-galileji/vrazda-pri-narozeninove-oslave/>
71. Zavrhněte falešné náboženství!. In: *Můžete být Božím přítelem* [online]. 2017. Britain: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 18-19 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/bozi-pritel/zavrhnete-falesne-nabozenstvi/>
72. Česká republika. In: *Ročenka za služební rok 2000* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2000, s. 160-161 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/302000011>
73. Stalo se před sto lety – 1914. In: *Ročenka svědků Jehovových 2014* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2014, s. 171-175 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/rocenka-2014/stalo-se-pred-sto-lety-1914/>
74. Boží názor na krev. In: *RADUJTE SE ZE ŽIVOTA NAVŽDY!: INTERAKTIVNÍ BIBLICKÝ KURZ* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2021, s. 163-166 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/radujte-se-ze-zivota-navzdy/cast-3/lekce-39/>
75. Jak se vysvětluje trojice?. In: *Měl bys věřit v trojici?* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 1990, s. 3-5 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/M%C4%9BI-bys-v%C4%9B%C5%99it-v-trojici/Jak-se-vysv%C4%9Btluje-trojice/>
76. Čas zkoušek (1914–1918). In: *Svědkové Jehovovi – Hlasatelé Božího Království* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 1994, s. 61-71 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/Sv%C4%9Bdkov%C3%A9-Jehovovi-Hlasatel%C3%A9-Bo%C5%BE%C3%ADho-Kr%C3%A1lovstv%C3%AD/Jste-moji-sv%C4%9Bdkov%C3%A9-%C5%99%C3%ADk%C3%A1-Jehova/%C4%8Cas-zkou%C5%A1ek-1914-1918/>
77. Základní biblické nauky. In: *Organizovaně sloužíme Jehovovi* [online]. 3rd ed. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2020, s. 185-186 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/1102014952?q=z%C3%A1kladn%C3%AD+nauky&p=doc>
78. Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 9. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 May 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000508/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%9B%C5%99-sto-let-9-%C4%8D%C3%A1st/>
79. Čtyřicet let zakázání v komunistické zemi: VYPRÁVÍ JARMILA HÁLOVÁ. *Probud'te se!* [online]. 1995, 22 April 1995, 18-24 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101995286?q=Konstantin+Paukert&p=doc>
80. Snažíš se získat to pravé bohatství?. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. 8-12 [cit. 2023-07-22]. ISSN 0043-1087. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/strazna-vez-studijni-cervenec-2017/snazis-se-ziskat-to-prave-bohatstvi/>
81. Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 10. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 July 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z:

- <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000708/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%B9%C5%99-sto-let-10-%C4%8D%C3%A1st/>
82. Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 11. část. *Probud'te se!* [online]. 2000, 8 September 2000, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20000908/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%B9%C5%99-sto-let-11-%C4%8D%C3%A1st/>
 83. Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 12. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 November 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g20001108/Jehovova-ruka-je-podporuje-ji%C5%BE-t%C3%A9m%C4%B9%C5%99-sto-let-12-%C4%8D%C3%A1st/>
 84. Nový betel v Praze. *Naše služba Království* [online]. 1994, April 1994, 7 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/201994151?q=Dne+1.+%C5%99%C3%ADjna+1993+schv%C3%A1lil+vydavatel%C3%BD+v%C3%BDbor+vedouc%C3%ADho+sboru+studii+a+rozpo%C4%8Det+pro+nov%C3%BD+betel+v+%C4%8Cesk%C3%A9+republika.+S+pot%C4%B9%C5%A1en%C3%ADm+v%C3%A1m+m%C5%AF%C5%BEeme+ozn%C3%A1mit%2C+%C5%BE+tento+z%C3%A1m%C4%B9+byl+realizov%C3%A1n.&p=doc>
 85. Sloužil jsi dřív jako pravidelný průkopník?. *Naše služba Království* [online]. 2011, March 2011, 3 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/202011085>
 86. Měli bychom si připomínat minulost?. *Probud'te se!* [online]. 1998, 8 August 1998, 5-7 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101998562>
 87. Měly by ženy být kazatelkami?. *Probud'te se!* [online]. 2010, July 2010 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/g201007/M%C4%Bly-by-%C5%BEeny-b%C3%BDt-kazatelkami/>
 88. Při výběru manželského partnera se dejme vést Bohem. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. 2001, 15 May 2001, 16-21 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/w20010515/P%C5%99i-v%C3%BDb%C4%B9u-man%C5%BEelsk%C3%A9ho-partnera-se-dejme-v%C3%A9st-Bohem/>
 89. Z historie svědků Jehovových v Československu: Růst začátkem třicátých let. *Naše služba Království* [online]. 1980, January 1980, 5 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/201980015>
 90. Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 2. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 March 1999, 28-30 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999176?q=Jehovova+ruka+je+podporuje+ji%C5%BE+t%C3%A9m%C4%B9%C5%99+sto+let>
 91. Jehovova ruka je podporuje již téměř sto let: 1. část. *Probud'te se!* [online]. 1999, 8 January 1999, 28-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/101999013?q>
 92. Sto let služby pod vládou Božího království. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. Germany: WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2015, 15 November 2015, 26-30 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/w20151115/sto-let-vlady-bozeho-kralovstvi>
 93. 1918 – stalo se před sto lety. *Strážná věž: Studijní vydání* [online]. WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF NEW YORK, 2018, 13 October 2018, (139), 3-5 [cit. 2023-07-19]. ISSN 0043-1087. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/strazna-vez-studijni-rijen-2018/1918-stalo-se-pred-sto-lety/>

Přílohy

1. Rozhovory:

Rozhovor č.1

David Kulla, tiskový mluvčí náboženské společnosti Svědkové Jehovovi. ²⁹⁴

Slavíte nějaké svátky? Pokud ano, popište prosím krátce jaké.

Když se svědkové Jehovovi rozhodují, jestli budou slavit určitý svátek, zjišťují, co k tomu říká Bible. Některé svátky a oslavy jsou jasně v rozporu s biblickými zásadami. V takovém případě se jich svědkové neúčastní. U ostatních svátků se musí každý svědek rozhodnout sám a myslet na to, aby měl vždy čisté svědomí před Bohem i před lidmi. Pro svědky Jehovovi je nejvýznamnějším svátkem Pánova večeře, také známá jako Památná slavnost. Jedná se o připomínku smrti Ježíše Krista a jejího významu pro nás dnes.

Je pro Vás důležité, co jíte, kvůli Vašemu náboženskému přesvědčení?

To, co člověk jí, je osobní volbou každého jednotlivce. Bible nám říká, abychom byli umírnění v návycích, a to zahrnuje i naše stravovací návyky. ([1. Timoteovi 3:11](#)) Na základě Bible je pro nás nepřijatelná jakákoli potravina, která obsahuje krev, nebo některou z jejích základních složek.

Jak vnímáte postavení ženy?

Bible učí, že muži a ženy mají pro Boha stejnou hodnotu. Všichni svědkové Jehovovi, muži i ženy, jsou kazatelé. Ženy jsou plně zapojené do veřejné služby, aktivně přispívají k průběhu náboženských setkání a pracují jako misionářky. Napodobujeme postoj, který měl k ženám Ježíš. Chováme se k nim s úctou, respektujeme jejich důstojnost a velmi si jich vážíme. V rámci sboru, který funguje podle vzoru křesťanských sborů v prvním století, se vyučování a pastýřské činnosti ujímají pouze způsobilí muži.

Jaký máte názor na cigarety a alkohol?

I když se Bible o kouření a ani o dalších způsobech užívání tabáku nezmiňuje, obsahuje zásady, ze kterých je vidět, že Bůh nečistě a zdraví škodlivé zvyky neschvaluje. Těmito zásadami se řídíme.

Pokud jde o alkohol, je osobní volbou každého jednotlivce, zda jej bude pít nebo ne. Bible ale odsuzuje nadměrné pití a opilství.

²⁹⁴ David Kulla své odpovědi zaslal e-mailovou formou.

Máte určeno kolikrát denně se modlit, nebo studovat Bibli?

V případě modlitby a čtení Bible není určen žádný konkrétní limit. V Bibli ale můžeme najít řadu vybídek, abychom se modlili často a vytrvale.

Milionům lidí po celém světě se osvědčilo číst Bible denně. Přispívá to ke zkvalitnění života a vlastností jednotlivců, ale také celých rodin, a společnosti obecně.

Zajímáte se o politiku, chodíte k volbám?

Jsme politicky neutrální. Svědky Jehovovy vedou k politické neutralitě náboženské důvody, které vycházejí z Bible. Nesnažíme se ovlivňovat politiky, nedáváme při volbách hlas žádné politické straně ani kandidátovi, sami na politické úřady nekandidujeme a také se nezapojujeme do akcí, které usilují o změnu vlády. Jsme přesvědčeni, že tento postoj má pevnou oporu v Bibli. I když se nezapojujeme do politického života, respektujeme autoritu vlády ve své zemi. Dodržujeme zákony, platíme daně a nesabotujeme vládní projekty, které slouží k prospěchu občanů. Zároveň také respektujeme právo ostatních lidí se do politiky jakkoli zapojit. Nijak například nenarušujeme průběh voleb a neobtěžujeme ty, kdo se jich účastní.

Máte pocit, že téma pronásledování v době holocaustu se odráží v přednáškách a tématech sborových shromáždění?

Svědům Jehovovým není toto téma lhostejné, a tak čas od času na svých webových stránkách píší nebo na svých shromážděních mluví o pronásledování v době holocaustu. Během holocaustu zemřelo asi 1 500 svědků Jehovových z celkového počtu přibližně 35 000 svědků žijících v Německu a zemích okupovaných nacisty. Obecně řečeno, sborová shromáždění jsou zaměřena spíše na uctívání Boha a studium Bible a to, jak tyto myšlenky uplatnit v životě.

Máte pocit, že holocaust vnímáte více v souvislosti se svou vírou?

Svědům Jehovovým není lhostejné utrpení žádného člověka. V době holocaustu trpěli miliony nevinných lidí. Mnohé z obětí holocaustu i ti, kdo ho přežili, byli schopni zachovat si svou víru a nalézt smysl života díky tomu, že pochopili, proč Bůh zlo připouští a jak zamýšlí odčinit jeho důsledky. Svědkové Jehovovi se snaží lidem pomoci najít odpovědi na tyto otázky. Jak jsme se zmínili výše, oběťmi holocaustu byli i svědci Jehovovi, co dělá toto téma pro ně obzvlášť citlivé.

Jak vnímáte stát Izrael?

Někteří lidé jsou přesvědčeni, že založením novodobého státu Izrael se splnilo biblické proroctví. Svědkové Jehovovi se však nedomnívají, že zřízení novodobého státu Izrael bylo v Bibli předpovězeno.

Vnímáte spojení Svědků Jehovových a judaismu?

I když se může jevit, že svědkové Jehovovi a zastánci judaismu mají něco společné, svědkové Jehovovi uctívají Boha odlišným způsobem a propojení se současným judaismem nevnímají.

Máte zkušenost, že by k Vám do organizace přecházeli příslušníci judaismu, tedy Židé?

Svědkové Jehovovi milují Boha a lidi, a tak chtějí mluvit o Bibli se všemi lidmi bez ohledu na jejich věk, etnický původ, náboženství, sociální postavení, sexuální orientaci a pohlaví. Biblické poselství přitahuje lidi z různého prostředí, mezi kterými jsou i příslušníci judaismu, tedy Židé.

Rozhovor č.2

Paní Ludmila, 75 let. V současné době je pokřtěnou zvěstovatelkou ve sboru v Benešově u Prahy. Členkou Svědků Jehovových je od 50.let dvacátého století.

Od jakého roku jste členkou Svědků Jehovových?

Já od roku 1961, ale poznala jsem pravdu v roce 1953, kdy jsme dostali svědectví od lékaře před rentgenem. V zimě v roce 1953. Takže jsme zažili ten největší komunistickéj teror v padesátých letech. To bylo největší pronásledování. Bratr, co nám vydal svědectví, tak Jarunka, jejich dcera, byla zavřená. My jsme byli vyslýchaný, ale až v '88 roce. Když jsme přišli k pravdě, tak byly jen dva sbory. Na jedný straně Vltavy a na druhým.

Jaké to bylo to dávání svědectví v téhle době?

Studovat se muselo velice opatrně. Svědectví se nemohlo vydávat jen tak jako na setkání, ale jen lidem, u kterých ses nemusel bát, že tě udaj. Shromáždění se taky dělalo po bytech. Dokonce bylo dáno od společenství pokyn, návod, že se neříkalo nic v domě a v zaměstnání. Takže jsem udělala jen pár výjimek, když jsem viděla, že to jsou upřímný, milý lidi. To bylo celou dobu komunismu, ikdyž někdy to bylo lepší někdy horší. Kolem '68 bylo uvolnění, pak zase normalizace, ale úplně nejhorší byly ty leta, o kterých jsem mluvila, když jsme přišli k pravdě. Ty padesátý. To byl doslova horor. Ono, když komunisti viděli, že je něco z Ameriky, že to přišlo odtamtud...Nám je to úplně fuk, my jsme nestraničský, ale jim tady, tomu vedení, to vadilo. Dívali se na to, jako na něco nebezpečného už z principu. Tam bylo ale to, že to bylo dáno Pánem, že to vyšlo v Americe. Tam se to mohlo šířit po celým světě. Pochopitelně to nemohlo vyjít někde v Sovětským svazu.

Takže správně tomu rozumím, že 60. léta byla volnější?

Ano, klesly kontroly, neměla jsem pocit, že mě někdo sleduje na ulici a vydala jsem několik svědectví v práci. Myslím, že na nás nedávali takový pozor. V té době bylo všechno volnější.

Vraťme se ještě k tomu shromáždění, popíšete mi prosím, jak to probíhalo?

Shromáždění probíhalo doma, tak po těch 10 lidech se scházeli. Celý komunistický leta. Měnily se byty nějak ča stěji, aby se na to nepřišlo. Toho jsme se samozřejmě hrozně báli. Problém byla třeba památná. Veřejná bezpečnost..to oni si to uměli spočítat. 14. nisan. Dělal se to pak často u zájemců třeba doma, o kterých oni neměli ani páru. Často jsme jezdili třeba ke známým na Letnou, i když jsme byli ze Žižkova. I na tý památný nás bylo tak 15.

Scházeli jste se v té době stejně často jako dnes?

Shromáždění byly dvě. Pak byli tři. No, ale vůbec jsme nemohli mít sjezdy. Z těch sjezdů byl v posledních letech komunismu udělanej takovej výcuc. Nebyly žádný videa nic. Teď máme takový požehnání. Pak ke konci bratři udělali, že překlouvali do češtiny divadelní hry podle biblických příběhů, protože tady se to nemohlo udělat, ale tam jo. To se pak poslouchalo rozhlasem z kazet. Na rádiu to poslouchat nešlo. To jsme se sešli zase tak 12 až 15 o víkendu na odpoledne. Udělali jsme si občerstvení. To bylo místo vlastně sjezdů.

Kdy jste měli první větší sjezdy, až po revoluci?

První možnost bylo to léto před sametovou revolucí. To jsme mohli do Polska v '89. Pak byl v roce '90 s názvem Čistý jazyk. To bratři říkali: "Vy máte tak velkej nádhernej stadion. To by se tady mohl udělat mezinárodní sjezd." V '91 to byl tady mezinárodní opravdu na tom velkém sokolským stadioně na Strahově.

Nezapomenutelný byl sjezd v roce '92. To bylo v Ostravě a jelo se vypraveným vlakem s nápisem Svědkové Jehovovi a všude se to hlásilo, že jedeme. To bylo výborné svědectví.

Nejkrásnější sjezd, kde jsem byla byl v Budapešti. Srbové a Chorvati nedlouho po válce společně. To byla krása.

Jak to bylo s literaturou v té době komunismu?

To se nám ani nesnilo, co máme teď. Dokonce ani ve skupince neměl každý svoji Strážnou věž. To se přepisovalo. Já jsem přepisovala na mateřské na stroji. Ničili jsme si záda. Pak se to dávalo dohromady, ale to stejně nestačilo aby každý měl. Takže třeba polovina skupinky to měla půl týdne a pak věděl, komu jí má předat a předala to, aby se mohli všichni na shrom připravit. No, ale třeba když se to dávalo dohromady, ta literatura, tak jsme jí měli hodně doma a museli jsme jí schovávat různě, kdyby někdo přišel.

Takže jste byli rozděleni oficiálně na skupinky?

Byli skupinky. Sbor měl několik skupinek. Pro bratry to bylo velice namáhavý. Ted je jeden sbor, ten se sejde a bratr řekne přednášku. Tehdá musel přechodit všechny skupinky s tou samou přednáškou. Potom později byla škola, takže byli i úkoly.

A situace se sbory byla jaká?

V tom '53 to byly jen ty dva sbory. Velice krátce na to asi v '55 nebo '56 roce už byly čtyři - Východ, Západ, Sever a Jih. My jsme byli dlouho pořád Východ. Na konci jich bylo 40. To bylo nejvíc.

A jaká byla struktura organizace v té době v těch sborech? Byli starší bratři apod.?

No to bylo, ale říkalo se to jinak. Pak se přišlo na to, že podle písma je to správné označení. Dřív byli třeba průkopníci kolportéři, nebo poutníci, ale funkci měli stejnou.

Dřív byl taky oblastní sjezd a teď je to regionální. Původně jsme také byli Badatelé Bible, než dal pán světlo a přijali biblické jméno.

Měli jste přehled kolik Vás celkem bylo?

Jo, to jsme měli. Třeba Ročenky byli v cizině pořád, tady ne, ale jo měli jsme představu. Byli bratři a sestry, co komunikovali poštou, samozřejmě všechno tajně, s bratry v zahraničí, tak jsme informace měli.

Jak a kdy probíhaly křty? V dnešní době jsou na sjezdech. Tak před revolucí to muselo být jinak.

To se dělalo různě v koupelnách kdykoliv. Když bylo víc lidí, kteří šli ke křtu, tak se to udělalo v těch bytech. Ve vaně. Já jsem třeba měla nádherný křest. To byla úžasná atmosféra. Křtili se třeba celé rodiny. Táta, máma i děti. Pak jsme si dali občerstvení, něco jsme upekli. Byla to i v té době krása.

Máte ještě nějakou historku z nějakého setkání? Třeba i s Veřejnou bezpečností?

Když jsme byli v lázních v Luhačovicích. No a tam samozřejmě se u toho bratra scházeli nejenom tamní, ale i ty lázeňští hosty, takže větší skupinka. Jednou za čas mu dělali kontrolu, jestli tam někoho nemá. Oni jim tam zrovna přišli, když celý obývací pokoj byl plnej bratrů. Takže to bylo tak, že oni si bratři rozházeli na stůl hrníčky, talířky. Pak přišla ta bezpečnost. Někdo teď do toho zazvonil. Snad sousedka ji nesla vajíčka. Nebo něco. To bylo ale úplně řízený. Bratři se mezitím vypařili zadním vchodem. Když pak šel můj tatínek z toho domu, tak kouká, na to sněhobílé auto a teď se hrozně pobavil, protože viděl jak jejich řidič v autě čte Strážnou věž, jak to hltá. On nám ten bratr vždycky říkal, že udělej jen bububu a odcházej. No ale to nebyly ty padesátý leta, to bylo trochu pozdějc. Bylo to ale úžasný, jak krásně mohli všichni zmizet.

Dnes už se nemusíte před nikým skrývat. Můžete mít stánky s literaturou u metra. Jak to vnímáte?

Je to samozřejmě úžasné. Věřili jsme, že díky boží pomoci se to jednou podaří, že budeme literaturu mít volně. Dnes máme shromáždění dvakrát v týdnu a v létě máme zase velké sjezdy v Praze na Výstavišti a taky ještě několik menších sjezdů v roce. Měli jsme tu i mezinárodní sjezdy na Strahově. To bylo něco. Je vidět, že Jehova nám opravdu pomáhá.

Dávala jsem se na Vaše stránky a napadá mě, že mnoho materiálů, které vydáváte jsou jen online. Jak to zvládají starší členové? Zvykla jste si na to?

Doba jde dopředu, takže to jinak nejde. Já mám tablet, na kterém jsem se naučila a který jsem si pořídila jen kvůli naší literatuře. Je hodně ochotných sester a bratrů co nám starším pomohou. A já jsem ráda, že už nemusím přepisovat na stroji. Dřív jsme ještě dostávali filmy na DVD, dneska je to on-line, ale jsou krásný teda. Taková rozmanitost to jsem si ani nemyslela, že půjde.

Jak to vypadalo třeba v době pandemie?

To hodně pomohlo, že jsme na to byli už zvyklí. Všechno jsme měli online, tak jsme se vcelku rychle zvládli přizpůsobit. Bylo to těžký, teda hlavně památná třeba, ale sešli jsme se v rodině a doma si upekli nekvašený chleba a nalili si pohár s vínem. Pak už jsme jen poslouchali přednášku.

Píšu práci na společné znaky judaismu a Vaší organizace. Jak to Vy sama vnímáte? Například máte společné znaky - Starý zákon...?

Jo, jo, to máme. Je plný příběhů z kterých učíme hlavně děti, ale můžeme se učit taky. Taky se v Bibli dočteme ale, že Židé byli vyvolený národ, ale zklamali a tu výsadu ztratili. Právo na život ve věčném světě má každý. Takže i Židé, ale není to nějaká výjimka. V Novém zákoně bylo taky hodně zastaralých nauk zrušeno, takže ten má větší platnost.

A co třeba Holocaust? Za nacismu jste byli také pronásledováni? Připomínáte si to nějak?

To je pravda. Třeba jedna z písní ve zpěvníku je z doby Holocaustu. Napsal jí jeden bratr a taky knihy *Fialové trojúhelníky*. Tu můžu přinést, mám jí v knihovně. Mně je ale samozřejmě líto každého kdo tam zemřel, bez ohledu na víru to byla hrozná doba.

Takže to není často tématem přednášek? Nebo sjezdů?

To ne, zaměřujeme se víc dopředu a na aktuální dobu. Děje se toho hrozně moc a musíme se snažit lidi přivést k pravdě. Občas se to ale objeví.

A cítíte se díky tomu nějak spojená s judaismem? Máte nějaké svátky, které by Vám tyto smutné události připomínaly?

V tomhle ohledu ano, ale vnímám to historicky a ne nábožensky. Svátky k tomuhle tématu ale nemáme.

Rozhovor č.3

Pan Miloslav 78 let. V současné době je sborovým starším ve sboru v Benešově u Prahy. Členem Svědků Jehovových je od 50. let dvacátého století.

Od jakého roku jste členem Svědků Jehovových?

Dostal svědectví tatínek ve vlaku od bratra. Začali studovat asi v '63 roce.

Jaké bylo to dávání svědectví v téhle době?

Já si pamatuju ty šedesátá léta. To se vydávalo mezi příbuznými a známými.

Víte něco o historii hnutí na našem území?

Já jsem to nezažil ale vím, že ústředí bylo napřed v Brně - Juliánově a snad první sklad ten byl v Mostě. To k nám přišli z Německa z Drážďan. Ještě první bratři byli snad na jižním Slovensku z Maďarska.

Období druhé světové války jste nezažil, ale znáte někoho, nebo máte nějaké známé, kteří si tím prošli?

Slyšel jsem o těch věcech jen z vyprávění, ale znal jsem několik lidí, kteří měli třeba rodiče v koncentráku. Například sestra Veselá. Ta měla maminku, která tam zemřela. Nebo bratr Mirek měl rodiče, kteří šli za víru do koncentráku a už se nevrátili. Pak jsem znal až hodně lidí zavřených za komunismu. Mám o tomhle období moc dobrou knihu Fialové trojúhelníky. To napsal bratr Adamy, toho jsem znal. Vedl továrnu na tiskoviny.

Jak fungovaly sbory v době komunismu? Jak často se scházely?

Dlouhou dobu jsem byl součástí sboru Praha - Východ. To byly dlouhou dobu jen čtyři sbory. Ty se rozdělovaly ještě na skupinky - A a B a bratři a sestry si mezi sebou předávali literaturu. Shromáždění byly dvě týdně. Strážná věž a služební shromáždění, bylo jedno.

Dnes jsou to dvě. Pak přednáška, ale ta nebyla ve všech skupinkách, co se scházely po bytech, protože jeden bratr musel ty skupiny oběhnout. Ne každý týden vyšlo na všechny, tak se studovala kniha. Sjezdy být vůbec nemohly.

Takže první sjezdy byly až po revoluci?

Ve '48 byl poslední sjezd v Lucerně. To se pronajímalo. Bylo tam asi 2 000 lidí. Žádná společná hala, jako dnes, nebyla. Pak byla dlouhá pauza od sjezdů, až do revoluce.

Byl jsem poprvé na sjezdu v Poznani v roce '89. Byli jsme ubytováni v malém městečku a jeli jsme tam na sjezd vlakem. Na každé zastávce hlásili, že je to vlak Svědků Jehovových. Snažili jsme se v tom vlaku domluvit i tam pak. Byli tam lidi od nás, z Čech, z NDR, z Polska a další.

Já jsem dělal pořadatele v '91 roce na Mezinárodním sjezdu na Strahově. Na ploše před stadionem byli lidi v karavanech. Měli jsme schůzku pořadatelů a zpívali jsme písničku "Pracujme v jednotě". Lidi z aut vylezli, poslouchali a pak nám zatleskali. Mnoho z kolemjdoucích bylo překvapeno, co se to tam děje. Organizoval jsem pak hlavně odchod ze stadionu. Byla domluvena spolupráce v hotelu Panorama. 'Mám někde schovaný i výstřížek z novin. Tam všichni pracovali na jídlech i uklízečky. Bylo jich objednaných totiž asi 30 000 těch jídel a bylo to výborný.

To jste dělal často pořadatele na těchto akcích?

Určitě ty první leta. Potom už jen když to bylo třeba. Leta jsem ale dělal ve sboru tajemníka i po revoluci, To zůstalo dodnes. I Když se některé funkce a povinnosti změnily s tou digitalizací.

Tajemník je funkce v každém sboru?

Ano, každý sbor ho má.

Řekl byste mi, jaké jsou vlastně tedy ty role ve sboru?

Jsou starší a služební pomocníci, jak je to napsáno v Písmu u Tita. Členové se dělí na zvěstovatelé, po křtu jsou to pokřtění zvěstovatelé a potom máme pravidelné průkopníky. Ty starší bratři mají radu a je jeden, který to jako vede, ale to se střídá. Tomu se říkalo předsedající, ale dnes je to koordinátor. Pak je ještě krajský dozorce. Dozorce byl dřív pro šest sborů a byl v každém celý měsíc, aby v každém sboru byl 2x za rok. Pak jsou další funkce jako tajemník.

Všechny tyto funkce zastávají jen muži?

Zvěstovatelé nebo průkopníci mohou být samozřejmě i ženy. Roli starších, nebo krajských dozorců mají na starosti muži. Ti jsou ale často doprovázeni manželkami.

Vím, že existují domy tzv. Betely? Je takový i u nás?

Dnes už ne. Před pár lety se přesunuli lidi z Betelu, který byl v Praze na Slovensko. Tam žijí bratři a sestry na plný úvazek. Většinou se tam dělají překlady a podobné věci, ale je finančně jednodušší se spojit.

A role tajemníka je jaká?

Ten se stará o dary ve sboru. Má na starosti zprávy zvěstovatelů, o hodinách ve službě. Když se někdo stěhuje, tak to nahlašuje do nového sboru, aby o něm věděli. Vyřizuje zprávy z poboček a veškerou jinou korespondenci.

Za komunismu byli?

Omezeně, ale bylo to i v té době.

Jak jste měli kontakty se zahraničím v době komunismu?

Chodily zprávy z odboček. Bylo to samozřejmě tajně, ale vždycky se k nám něco dostalo a pak se daly zprávy ručně množit na strojích po bytech. Byli jsme jeden čas pod německou, pak pod rakouskou odbočkou. Dostávali jsme třeba osnovy. U nás byl jen zemský výbor. Po revoluci byl Bétel na Černém mostě. Nedávno se přesunul na Slovensko.

Slučovalo se to, protože je digitalizace a není tolik potřeba lidí. Potřebujeme ale překladatele, ty jsou na Moravě. Dcera bratra, od kterého jsem dostal svědectví, to dělala. Už jí je skoro 90. Pořadatelský kanceláře taky zůstávají, aby nebyli odtržení od toho jazyka v jiné zemi.

Rozhovor č.4

Tomáš, 22 let. V současné době je nepokřteným zvěstovatelem ve sboru Svědků Jehovových v Benešově u Prahy.

Od jakého roku jsi členem Svědků Jehovových?

Já jsem členem, jakože chodím na shromáždění od mala, protože celá moje rodina je členem, takže jsem ani nic jiného nezažil. Co si pamatuju tak jsem chodil na shromáždění a sjezdy.

Takže je to těch 22 let? Je ti 22?

Jo, přesně.

A ty si pokřtěný, nebo si zvěstovatel? Jak to máš?

Ještě nejsem pokřtěnej, ale mám nějaký úkoly ve sboru. Na shromážděních nosím třeba mikrofony a nebo čtu, mám nějaký úkoly. Chodím do kazatelský služby, jsem prostě nepokřtěnej zvěstovatel.

A na křest se připravuješ?

Tak jako jo, počítám s tím, že jednou budu, ale zatím jsem se k tomu nepřihlásil. Nezačal jsem se zatím oficiálně připravovat.

Jak to probíhá taková příprava?

Musíš dojít za staršíma ve sboru. Ty si pak s tebou sednou a řeší, jestli si dost připravenej. Jestli rozumíš všem naukám správně, nebo jestli se ještě musíš něco doučit.

A u tebe v rodině jsou všichni členové?

Skoro jo. Teda tátova ségra není a nikdo z mejch sourozenců není pokřtěnej ale na shromáždění choděj.

A jste v kontaktu i s těma, kteří nejsou členové?

Jo, vídáme se. Né často, ale jo. Třeba jednou za rok bych řekl.

Já se tě zeptám na pár otázek k víře, jestli můžu. Jak často se modlíš, nebo studuješ Bibli?

Jasně. Já se modlím ráno, večer a před každým jídlem. Minimálně tak 4x za den. Bibli bysme měli studovat každej den. Na každej den je denní text. Někdy se mi to ale nepovede.

A když se modlíš - je to nějak rituální? Máš u toho Bibli?

U modlitby se nemusí dělat něco special. Nemusíš mít Bibli, nebo držet ruce. Stačí to potichu kdykoliv. Nemáme ani předeepsanou normu, co se má říkat nebo ne.

Jak dodržujete příkaz o nepřijímání krve?

Krev nepřijímáme ani v jídle ani v rámci transfuze. Je to v Bibli. Dřív jsem měl i kartičku v peněženke v případě, že by se něco stalo. Ale vím, že někdo už tohle tak nehrotí.

A myslíš, že v minulosti se to teda hrotilo víc? Víš o někom, kdo by kvůli nepřijetí krve třeba zemřel?

Nikoho takového osobně neznám, ale vím, že dřív se to určitě řešilo víc. A asi určitě takový lidi byli o tom vím, jen je neznám osobně. Přijde mi, že i když jsem byl malej, tak se o tom ještě dost bavilo. Ted' se řeší víc aktuální věci.

Konzumuješ alkohol? příp. jak často? Jaký máš názor na cigarety, tetování?

Alkohol si občas dám. Jako neopíjím se, ale není to, že bych si nedal pivo s kamarádama. Cigarety nekouříme, je to nezdravý a nechceš si ničit tělo, který máš od Boha. To samý s tetováním.

Jaký máte postoj k potratům?

Potraty nejsou dovolené. Je to přece lidský život, takže by to bylo jako vražda.

A jsou nějaké výjimky?

Nikdy jsem se tím úplně nezabýval, tak nevím, ale řekl bych, že tohle je docela jasný.

Zajímáte se o politiku? Chodíš volit?

Ne, my jsme si vždycky zachovávali neutralitu. To je důležitý. Lidský vlády nejsou nic, kam směřujeme. Jediné pravé království je v nebi. To musíme poslouchat. Já se o politiku vůbec nezajímám, nesleduju to. Teda jako třeba válka na Ukrajině, tak to odsuzuju. To je jasný. Války jsou špatný, ale že bych měl rád politika nebo stranu tak to určitě ne.

Takže nevolíš?

Ne, nechodím volit. Od nás nikdo. Ze sboru si myslím, že taky ne, pokud teda vím.

Vnímáš nějaký odkaz k hrůzám druhé světové války, jako člen Svědků Jehovových? Máte třeba vyhrazený den, kdybyste uctívali památku obětem Holocaustu?

Hmm...tak určitě hodně Svědků umřelo v táborech. Občas k tomu jsou videa na stránkách, nebo je nějaký článek ve Strážný věži. Myslím, že ale nějak často úplně ne. Tak je to

smutný celkově, umřelo tam hodně lidí. Taky máme ve zpěvníku jednu písničku, co napsal bratr v táboře, tak ta se zpívá celkem často. Jako svátek to ale nemáme.

A slavíte nějaké svátky (Velikonoce, Vánoce, narozeniny, nový rok atd.)?

Asi jen Památnou slavnost a u nás v rodině výročí svatby. To se sejdem všichni, celá rodina teda a máme takový pohoštění. Když jsem byl malej, tak to pro mě bylo asi jako Vánoce třeba pro jiný děti. Všichni jsme si totiž sedli, poslouchali písničky a dávali si dárky.

Popsal bys mi význam Památné slavnosti pro tebe osobně?

Tak slavíme Pánovu večeři, kterou děkujeme za všechno, co pro nás udělal Ježíš. Měla by se slavit zrovna ten samej den, co Pesach myslím. Tak to je nařízený v Bibli. Máme to vždycky v sále, kde se sejdem koluje víno a nekvašený chleba. Ale pije a jí jen lidi ze 144 000. Těch je málo. Je to významnej svátek, děkujeme Bohu a Ježíši.

Jak vypadá svatba? Doprovází jí nějaké zvyky a tradice?

Svatba, pokud vím, probíhá většinou v našich sálech. Tam, kde máme normálně shromáždění. Sál se na to upraví, ale nijak speciálně. Výzdoba, kvetiny. To je na manželích. Oddává někdo pověřený sborem. V kostele by to určitě nešlo, ale někdo se bere i na radnici. Třeba moji rodiče to tak měli.

Jak vnímáš ostatní náboženství? Co si myslíš konkrétně o judaismu?

Ostatní náboženství jsou popsáné jako falešný náboženství, takže je vnímám tak, že to není pravá víra, ale je důležitý s těma lidma mluvit. My mluvíme se všema. Každý může poznat to pravé náboženství, takže musí mít příležitost. Židé, protože nepřijali Ježíše jako Mesiáše, tak patří mezi falešné náboženství, takže judaismus beru jako jedno z mnoha dalších náboženství nic víc.

A vnímáš ty osobně nějaký vztah mezi judaismem a svědky jehovovými? Třeba v těch svátcích, historii?

Já to vnímám stejně jako ty ostatní prostě. Nijak víc nebo míň. Moc o judaismu ani nevím o tom, jak slaví svátky třeba, takže ne.

Jak je pro vás Svědky důležité učení Starého zákona?

Jo, tak my říkáme, že Starej zákon nebo hebrejský písma jsou užitečný. Dozvíš se tam ty příběhy o tom, jak to bylo. To je určitě důležitý. Hodně našich knih z toho vychází - třeba knížky pro děti. Ty mi jako malýmu četla babička a rodiče. Myslím, že je to důležitý znát, aby si chápal tu víru.

Proč nepoužíváte kříž ani nemáte v domě shromáždění sochy, či obrazy vyobrazující Boha?

Tak kříž je nástroj, kterým byl Ježíš zabitej, tak to nedává smysl a navíc nemáme mít modly. To je taky v Bibli. My žádný symboly a tak nepoužíváme. V Bibli je hodně příkladů, kdy byly modly zničený a kříž je taky modla. Navíc Ježíš ani neumřel na kříži, ale na kůlu.

2. Dotazník k bakalářské práci a jeho výsledky:

Průzkum k bakalářské práci

Jsem studentkou Karlovy Univerzity ve třetím ročníku oboru: **Judaistika**
Filozofie v kontextu židovské a křesťanské tradice. Tento dotazník je součástí mé
bakalářské práce. Která se zabývá hlubším pochopením náboženské společnosti Svedku
Jehovových - jejich zvyků a tradic.

Práce by mohla přispět k budování mostů a dialogu mezi většinovou a náboženskou
společností.

Všechny odpovědi jsou zcela anonymní a nebude možné je jakkoliv spojit přímo s Vaší
osobou. V případě, že by Vám některé otázky byly nepřijemné, můžete je vynechat a
pokračovat dál. Vyplnění dotazníku není časově náročné, ale budu ráda pokud si odpovědi
na otázky pečlivě promyslíte.

Pokud máte dotazy, připomínky nebo byste chtěli uvést doplňující informace k dotazníku,
můžete mě kontaktovat e-mailem: 39907521@fyce.com.cz

Velice děkuji za Vaši účast ve výzkumu a Váš čas.

Hezký den!

* Označuje povinnou otázku

Sociodemografické otázky

Pohlaví *

- Muž
 Žena
 Nechci uvést

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

- Základní
 Střední bez maturitní zkoušky
 Střední s maturitní zkouškou
 Bakalářský diplom
 Magisterské a vyšší

Rok narození *

Vaše odpověď

V jakém kraji žijete? *

- Praha
 Středočeský kraj
 Plzeňský kraj
 Karlovarský kraj
 Jihočeský kraj
 Ústecký kraj
 Vysočina
 Jihoomoravský kraj
 Zlínský kraj
 Liberecký kraj
 Moravskoslezský kraj
 Pardubický kraj
 Olomoucký kraj
 Královéhradecký kraj

Členství

V jakém věku jste vstoupili/vstoupila do náboženské společnosti JW vstoupil? *

- Byl/byla jsem v hnutí vychován/vychovávána
 18-26
 27-36
 37-46
 47-56
 57+

Jste pokrřtěný/pokrřtěná? *

- Ano
 Zatím ne, ale planuji to.
 Ne

Každodenní život

Jak často se modlíte? *

Vaše odpověď

Jak často studujete bibli? *

Vaše odpověď

Slavíte nějaké svátky? Pokud ano, vyplšte prosím krátce jaké. *

Vaše odpověď

Co si myslíte o rozvodu? *

- Je v pořádku, pokud se na něm obě strany shodují.
 Nemám názor.
 Rozvod není z náboženského hlediska přípustný v žádném případě.
 Jiné: _____

Jaký máte názor na cigarety a alkohol? *

- Obojí je v pořádku.
 V malé míře je obojí v pořádku.
 Alkohol je v určité míře v pořádku, ale cigarety ne.
 Cigarety jsou v pořádku, ale alkohol ne.
 Ani jedno není v pořádku.
 Jiné: _____

Zajímáte se o politiku, chodíte k volbám? *

- Ano, zajímám a k volbám chodím.
 Ano, zajímám, ale k volbám nechodím.
 Ne, nezajímám a k volbám nechodím.
 Jiné: _____

Jak vnímáte postavení ženy? *

- Žena a muž mají rovnocenné postavení - v rodině i v náboženské funkci.
 Muž má nadřazené postavení - v rodině i v náboženství.
 V rodině jsou si rovni, ale muž má nadřazené postavení v náboženství.
 Nevím.
 Jiné: _____

Je pro Vás důležité, co jíte, kvůli Vašemu náboženskému přesvědčení? *

- Ano, jsou potraviny kterým se striktně vyhýbám, protože je nepovažuji za správné.
 Možná ano, ale není to něco, co bych řešila.
 Ne, Stravu nepovažuji za něco důležitého.
 Vyhýbám se cigaretám a alkoholu, ale jinak stravu neřeším.
 Jiné: _____

Máte pocit, že holocaust vnímáte více v souvislosti se svou vírou? *

Ano, určitě to, že jsem z organizace, která byla pronásledována na mě má vliv.

Nevím, nepřemýšlel jsem o tom.

Ne.

Jiné: _____

Máte pocit, že téma pronásledování v době holocaustu se odráží v přednáškách a tématech sborových shromáždění? *

Ano

Nevím

Ne

Jak vnímáte Izrael? *

Je to stát s výjimečným náboženským postavením

Jako každý jiný stát

Mám k němu neutrální postoj

Nevím

Jiné: _____

Jak byste popsal/a judaismus (náboženství) a Váš vztah k němu svými slovy? *

Vaše odpověď _____

Otítte spojení Svědků Jehovových a Judaismu? *

Ano, máme společné základy a některé příkazy.

Nepřemýšlel/nepřemýšlela jsem o tom.

Ne. Judaismus je pro mě stejný, jako každé jiné náboženství.

Jiné: _____

Je něco, co v dotazníku neznělo a chtěl/a byste to říct?

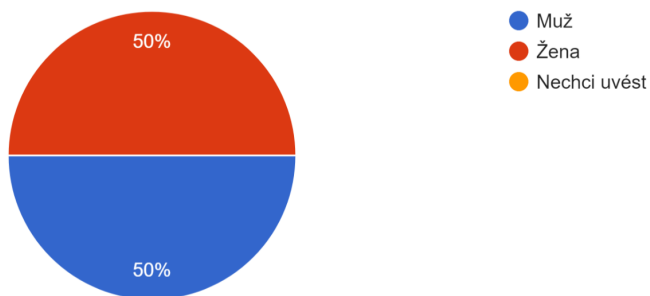
Vaše odpověď _____

Velice děkuji za Váš čas a vyplnění dotazníku.

Získat odkaz

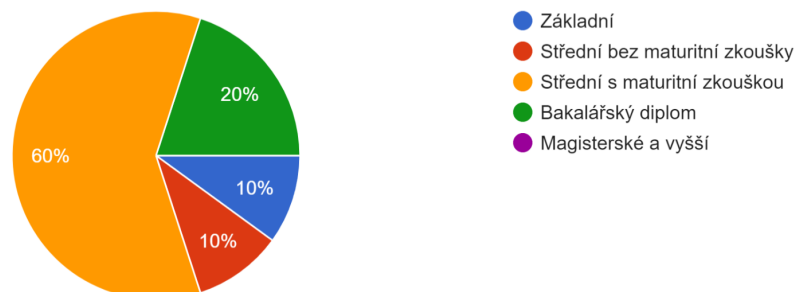
Příloha č. 5- dotazník k průzkumu bakalářské práce, dostupný online z: <https://forms.gle/CG7HSC5mPHfB8t2J7>

Pohlaví
10 odpovědí

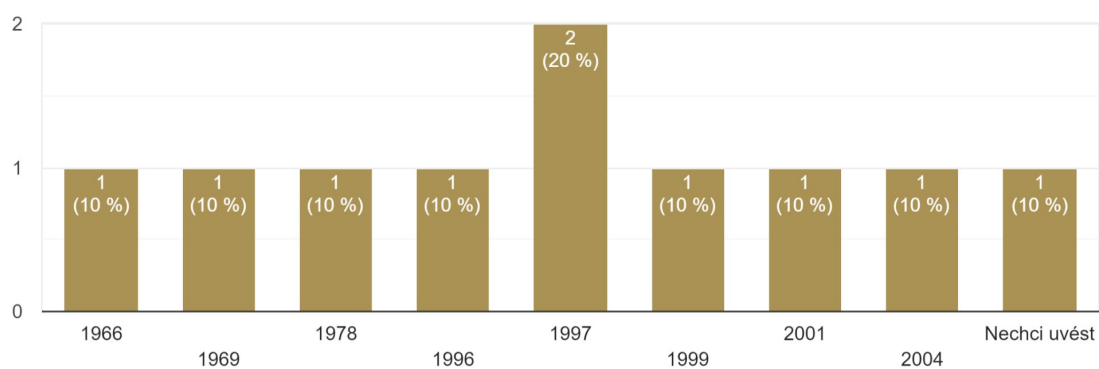
Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

10 odpovědí

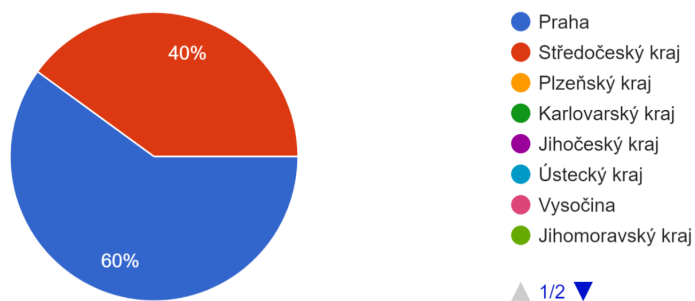
Rok narození

10 odpovědí

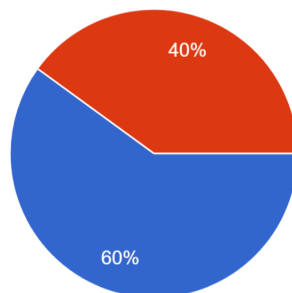
V jakém kraji žijete?

10 odpovědí

V jakém věku jste vstoupil/vstoupila do náboženské společnosti JW vstoupili?

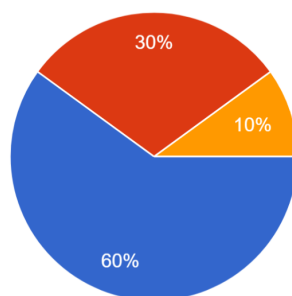
10 odpovědí

- Byl/byla jsem v hnutí vychován/vychována
- 18-26
- 27-36
- 37-46
- 47-56
- 57+

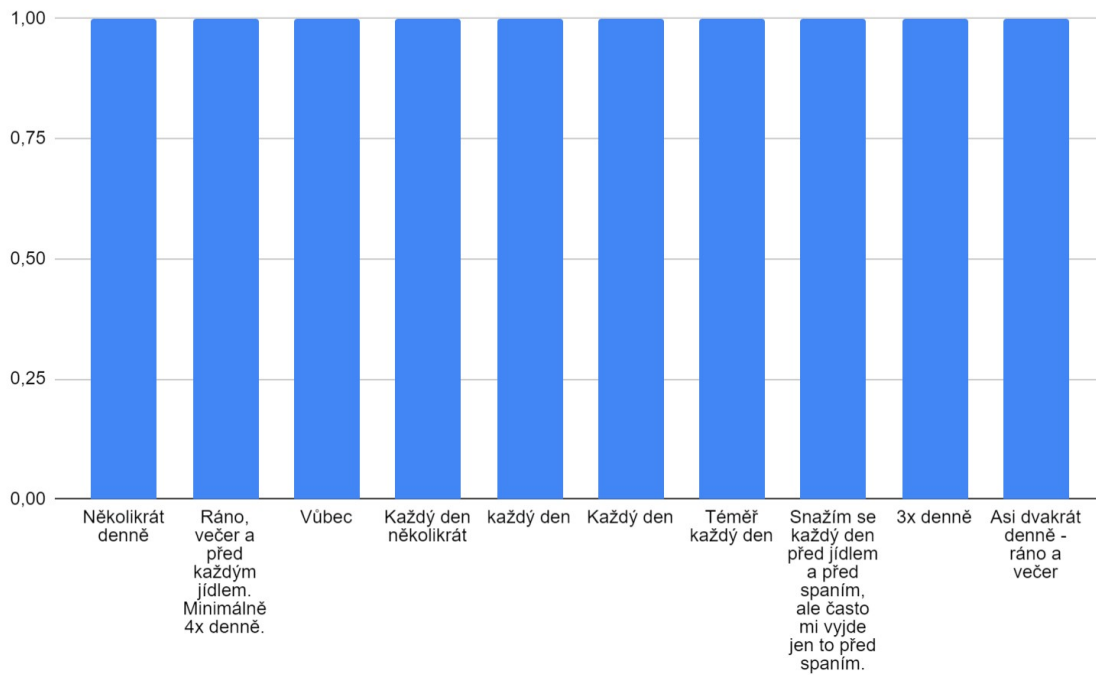
Jste pokřtěný/pokřtěná?

10 odpovědí

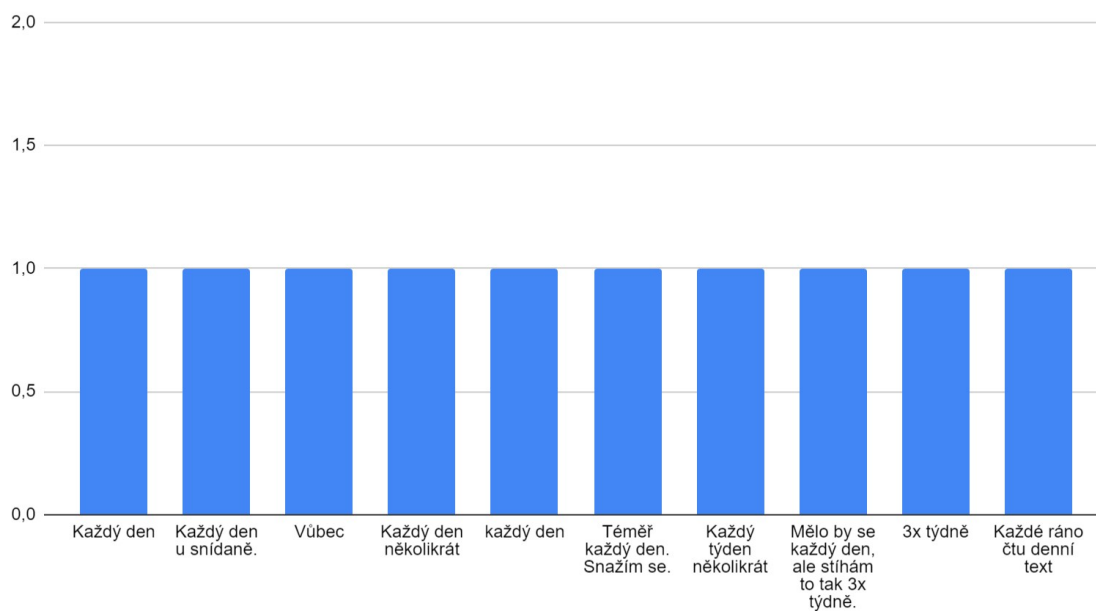

- Ano
- Zatím ne, ale plánuji to.
- Ne

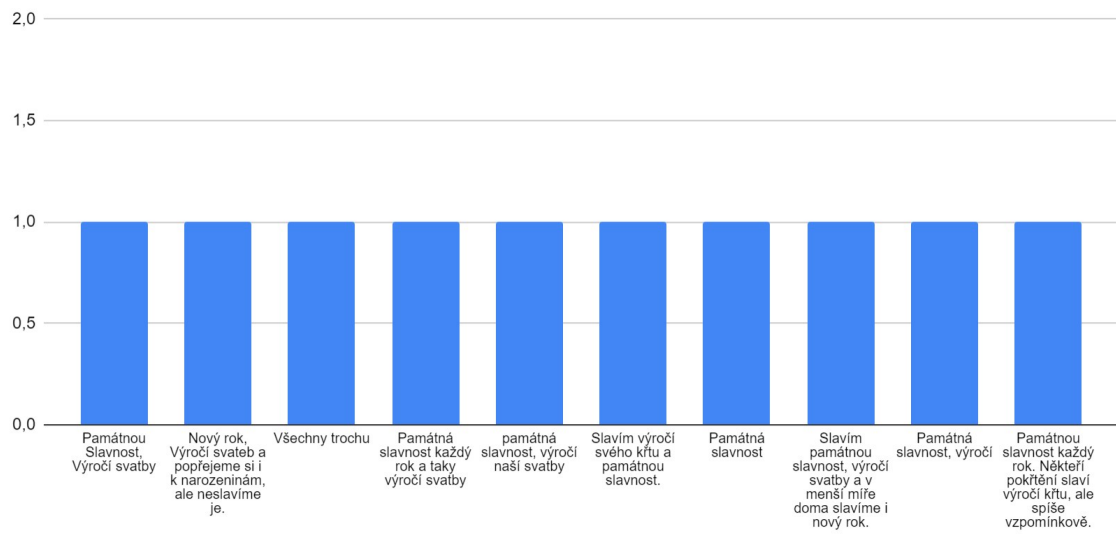
Jak často se modlíte?

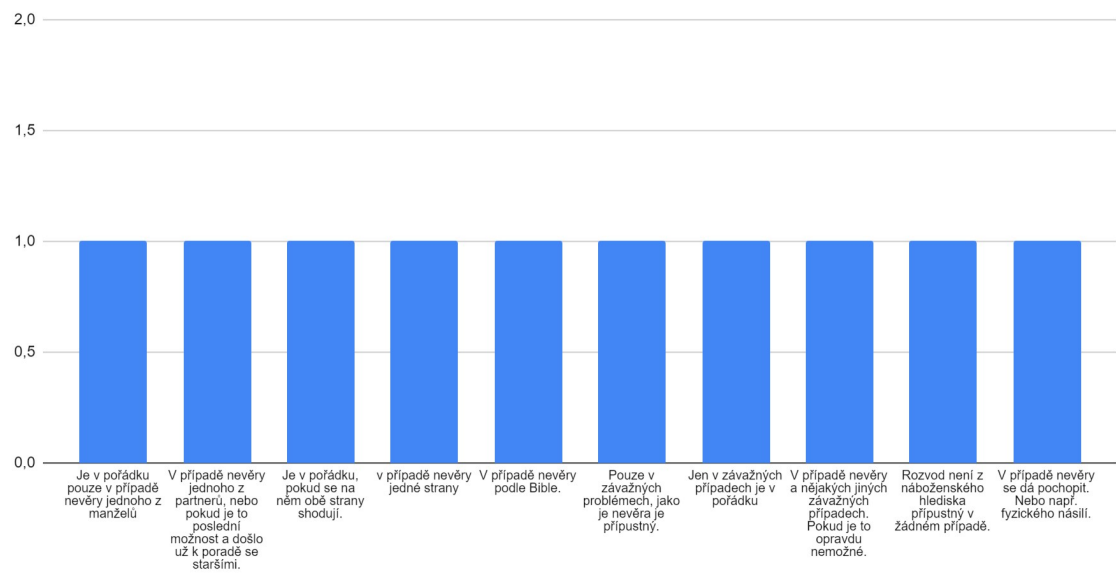
Jak často studujete Bibli?

Slavíte nějaké svátky?

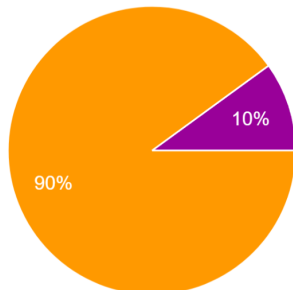

Co si myslíte o rozvodu?

Jaký máte názor na cigarety a alkohol?

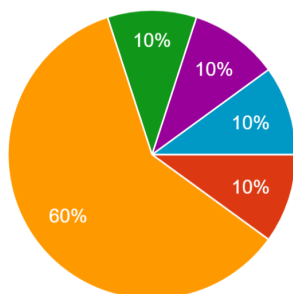
10 odpovědí

- Obojí je v pořádku.
- V malé míře je obojí v pořádku.
- Alkohol je v určité míře v pořádku, ale cigarety ne.
- Cigarety jsou v pořádku, ale alkohol ne.
- Ani jedno není v pořádku.

Zajímáte se o politiku, chodíte k volbám?

10 odpovědí

- Ano, zajímám a k volbám chodím.
- Ano, zajímám, ale k volbám nechodím
- Ne, nezajímám a k volbám nechodím.
- Zajímám, u voleb jsem ještě nebyl
- mám neutrální vztah k politice
- Máme mít neutrální postoj k politice. K volbám nechodím, ale samozřejmě v televizi nebo ve zprávách si nějaké články občas pročtu. Žádné politické straně ale nefandím.

Jak vnímáte postavení ženy?

Myslím, že se postupně role ženy trochu proměnila. Nicméně muž má...

10,0%

Muž je hlava rodiny a žena není zvána k tomu, aby vedla shromáždě...

10,0%

Něco mezi B a C. Muž je nadřazen.

10,0%

Žena a muž mají rovnocenné postavení - v rodině i v náboženské fun...

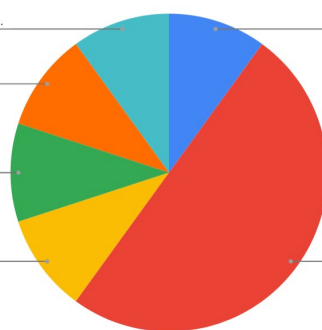
10,0%

Muž má nadřazené postavení - v rodině i v náboženství.

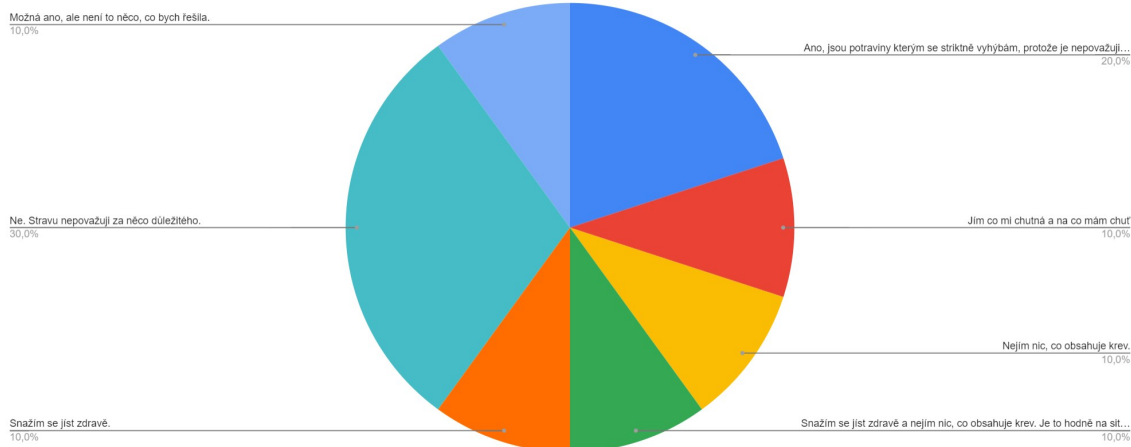
10,0%

V rodině jsou si rovni, ale muž má nadřazené postavení v náboženství.

50,0%

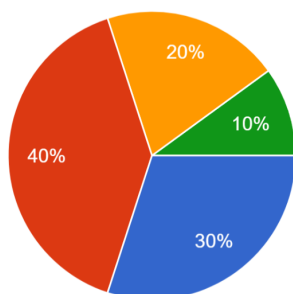

Je pro Vás důležité, co jíte, kvůli Vašemu náboženskému přesvědčení?

Máte pocit, že holocaust vnímáte více v souvislosti se svou vírou?

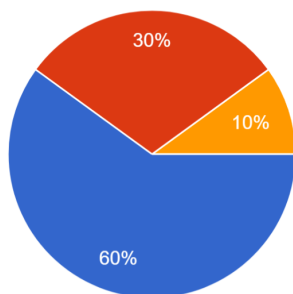
10 odpovědí

- Ano, určitě to, že jsem z organizace, která byla pronásledována na mě má vliv.
- Nevím, nepřemýšlel jsem o tom.
- Ne.
- Ano, řešíme to hodně. Byli jsme tzv. fialové trojúhelníky a to reflektují i naše přednášky.

Máte pocit, že téma pronásledování v době holocaustu se odráží v přednáškách a tématech sborových shromáždění?

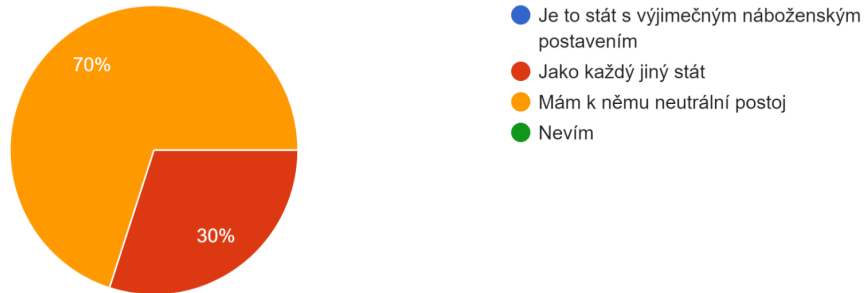
10 odpovědí

- Ano
- Nevím
- Ne

Jak vnímáte Izrael?

10 odpovědí

Jak byste popsal/a judaismus (náboženství) a Váš vztah k němu svými slovy?

Protože nepřijali Ježíše jako Mesiáše, tak patří mezi falešné náboženství, které je Jehovou Bohem zavrženo

Naše náboženství má jisté společné prvky. Stejně jako s dalšími náboženstvími, ale nemám k judaismu žádný emocionálnější postoj.

V pohodě, neřeším

Neutrálně, jako jiná náboženství.

Náboženství jako každé jiné.

Nevnímám ho jinak než jiné.

Asi jsem nad tím nikdy nepřemýšlela, ale nějakou podobnost tam vidím.

Jiné víry neřeším. Mám k nim neutrální postoj. Víím, že Židé mají také Starý zákon a některé pravidla jsme měli dříve stejná. V Novém zákoně se pravidla protřídila a některé zbytečné židovské zvyky byly zrušeny, nikdy jsem o tom moc nepřemýšlela, ale vím, že mají některé podobné zásady, které uplatňují.

Jsem neutrální ke všem náboženstvím, ale každý může přejít na jinou víru.

Cítíte spojení Svědků Jehovových a Judaismu?

My uctíváme Ježíše a oni ne. Ježíš odsoudil všechny zastaralé rituály - obětování apod..

10,0%

Ne. Judaismus je pro mě stejný, jako každé jiné náboženství.

10,0%

Máme společné prvky, ale vnímám ho jako každé jiné.

10,0%

Ano, máme společné základy a některé příkazy.

30,0%

Nepřemýšlel/nepřemýšlela jsem o tom.

40,0%

Je něco, co v dotazníku nezaznělo a chtěl/a byste to říct?

Židé byli dle Bible původně vyvolený národ, ale kvůli svému chování a nepřijetí Ježíše tuto výsadu ztratili. Není tak "Izrael" jako národ, ale jako vybraná skupina věrných tzv. duchovní Izrael.

Cítím spojení, ale nepovažuji judaismus za nijak víc důležitý než jiné víry.

3. Obrazové přílohy:

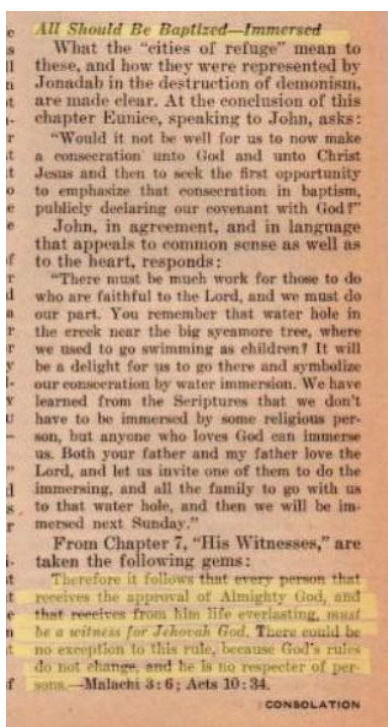

Příloha č.1: Nebukadnecarův sen o stromu a výpočet roku 1914 podle Ch. T. Russella,
dostupné on-line z: Co odhaluje biblická chronologie o roce 1914?. In: *JW.org: Svědkové Jehovovi* [online]. [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/co-rika-bible/otazky/daniel-4-biblicka-chronologie-1914/>

Příloha č. 2: Fotografie ze sjezdu v Ohiu v roce 1922

dostupné on-line z: 1922 – stalo se před sto lety. Strážná věž: Studijní vydání [online]. 2022, October 2022, 2-5 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/casopisy/strazna-vez-studijni-rijen-2022/1922-stalo-se-p%C5%99ed-sto-lety>

Příloha č.3: úryvek z článku v časopisu Consolation z roku 1939

Fotka pochází z on-line archivu (archive.org). Dostupné on-line z:
<https://archive.org/details/1939ConsolationVariousIssues/mode/2up>

4. Tabulkové přílohy:

Č.	Církev a náboženská společnost	vyučování náboženství na státních školách	duchovní služba v ozbrojených silách ČR	duchovní služba v místech, kde se vykonává vazba a trest odnětí svobody	konání obřadů, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky	zřizování církevních škol	<u>zachování</u> povinnosti mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného <u>zpovědnímu</u> tajemství
12	Federace židovských obcí v České republice	ne	ne	ne	A	A	ne
17	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	A	ne	A	A	ne	A

Příloha č.4: Zvláštní práva církví a náboženských společností podle zákona o církvích (§ 7 odst. 1 zákona č. 3/2002 Sb.)

dostupné on-line z: Zvláštní práva církví a náboženských společností. In: *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/zvlastni-prava-cs-33>

Země a území	Počet obyvatel	Vrcholný počet zvěst. v roce 2021	Poměr 1 zvěstovatel na počet obyvatel	Prům. počet zvěst. v roce 2021	Procento vzrůstu oproti roku 2020	Počet pokřtěných v roce 2021	Prům. počet prav. a zvl. průkopy	Počet sborů	Prům. počet bibl. studií	Účast na Památné slavnosti
Česká republika	10 725 000	15 549	696	15 418	1	158	1 362	212	5 523	29 999

Příloha č.5: Služební rok 2021: Celosvětová zpráva Svědků Jehovových

dostupné on-line z: Služební rok 2021: Celosvětová zpráva svědků Jehovových [online]. WATCHTOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA, 2021 [cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.jw.org/cs/knihovna/knihy/sluzebni-rok-2021-zprava/>